

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ВИМІР ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

матеріали I регіональної наукової конференції

22 грудня 2017 р.

Чернігів, ЧНТУ

2017

Рекомендовано до видання кафедрою публічного управління та менеджменту
організацій Чернігівського національного технологічного університету
(протокол № 6 від 21 грудня 2017 р.)

УДК 35(339.92+327):061.1ЄС

Редакційна колегія

Вдовенко С.М., доктор наук з державного управління, професор
Руденко О.М., доктор наук з державного управління, доцент
Ткаленко Н.В., доктор економічних наук, професор
Дука А.П., доктор економічних наук, доцент
Косач І.А., доктор економічних наук, доцент
Михайловської О.В., кандидат економічних наук, доцент
Пономаренко С.І., кандидат економічних наук, доцент
Філіпова Н.В., кандидат економічних наук, доцент
Шестаковська Т.Л., кандидат економічних наук
Старченко Г.В., кандидат технічних наук, доцент

Навчально-наукова серія:

«Публічне управління та адміністрування».

*Започаткована НДІ публічного адміністрування та менеджменту Чернігівського
національного технологічного університету в 2015 році*

Європейський вимір публічного управління: матеріали I регіональної наукової конференції; 22.12.2017 р., м. Чернігів / за заг. ред. Руденко О.М., Михайловської О.В. Чернігів : ЧНТУ, 2017. - 145 с. Електронне видання. (навчально-наукова серія: "Публічне управління та адміністрування"; випуск 6). URL: https://pumo.stu.cn.ua/wp-content/uploads/tezy_2017.pdf

Збірка матеріалів містить доповіді учасників I регіональної наукової конференції з актуальних питань наукового забезпечення розвитку системи державного управління, проблем підвищення її ефективності; соціальних технологій та механізмів взаємодії держави, бізнесу й громадянського суспільства; забезпечення безпеки держави у зовнішньому й внутрішньому політичному та економічному просторі.

УДК 35(339.92+327):061.1ЄС

© Чернігівський національний технологічний університет
© авторський колектив

ЗМІСТ

ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ. <i>Кодіс Є.І.</i>	4
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЮ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ. <i>Куцевол А.А.</i>	9

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРУ ОПТИМАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ЗДІЙСНЕННЯ АНАЛІЗУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ. <i>Щербак Н.В.</i>	14
СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙ У ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКОМУ ПРОЦЕСІ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ. <i>Ющенко Л.І.</i>	21
МЕТОДИКА ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ. <i>Мединська Г.А.</i>	25
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАКОНОДАВЧИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ. <i>Абрамова Д.С.</i>	30
ДИСКУРСНИЙ ПРОСТІР ПРОБЛЕМАТИКИ СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ. <i>Задосенко К.О.</i>	34
ЛЮДИНА І ВЛАДА. ВДАЛИЙ ДУЕТ ЧИ СМЕРТЕЛЬНА СУМІШ. <i>Кухар Т.В.</i>	39

РЕГУЛЮВАННЯ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ. <i>Шабасєва Р.А.</i>	43
ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ. <i>Стельмах В.Ю.</i>	46
РОЛЬ СТЕРЕОТИПІВ У САМОВИЗНАЧЕНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ. <i>Сторчак В.А.</i>	51

СУТНІСТЬ МІЖНАРОДНОЇ КООПЕРАЦІЇ ЯК ЧИННИКА ВПЛИВУ НА МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АЕРОКОСМІЧНОЇ ГАЛУЗІ. <i>Псюк М.О.</i>	55
ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРИВАТНИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ. <i>Крикун О.Д.</i>	60

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ. <i>Якайтис І.Б.</i>	63
СИСТЕМА ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ. <i>Шановал О.В.</i>	66
УКРАЇНСЬКІ МОДЕЛІ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. <i>Шестаковська Т.Л.</i>	68

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕЛЕКТРОННОГО ЗВІТУВАННЯ В УКРАЇНІ. <i>Акименко О.Ю.</i>	72
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ В НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ. <i>Аулін О.А.</i>	76
ДО ПИТАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ ЧЕРЕЗ DARKNET. <i>Грабчук О.В.</i>	80

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ. <i>Іванець В.А.</i>	82
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ. <i>Гнатенко В.С.</i>	90
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ. <i>Семченко-Ковальчук О.Б.</i>	95
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ. <i>Гривко С.Д.</i>	100
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ У МІЖНАРОДНОМУ КРЕДИТУВАННІ. <i>Ананьєва Ю.В.</i>	106

ПІДСТАВИ ТА ПЕРЕДУМОВИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ. <i>Конопля Я.Ю.</i>	110
ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ. <i>Халімон П.В.</i>	117
МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РОДІЮЧІСТЮ ҐРУНТУ. <i>Нехай В.В.</i>	122

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ. <i>Хоменко Е.М.</i>	127
ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВОЮ СИСТЕМОЮ В УКРАЇНІ. <i>Шльончик О.С.</i>	132
ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ОЦІНКИ СУДДЕЙ УКРАЇНИ. <i>Сокол М.Ю.</i>	136
ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ. <i>Науменко К.В.</i>	140

ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

КОДИС ЄВГЕНІЙ ІВАНОВИЧ

здобувач Чернігівського національного
технологічного університету

У сучасних світових тенденціях державного управління відбувається перехід від концепції державоцентризму до проблем задоволення потреб людини як основного елемента державно-управлінської системи, для якого функціонує держава, розробляється державна політика, функціонують органи державної влади та місцевого самоврядування, проводяться реформи.

На сьогодні основні зусилля теоретиків та практиків державного управління спрямовані на розробку загальної парадигми державного управління, адаптацію основоположних принципів світових концепцій державного управління у практичну діяльність політиків та чиновників України, вдосконалення тих аспектів реформ, які не мали позитивних результатів, та підтримку нової хвилі ідей стосовно шляхів проведення адміністративної реформи та покращення публічного управління.

У сучасному мінливому глобальному світі відбувається пошук не тільки прикладних теорій управління, а й загальної теорії управління, що могла б слугувати ідейно-філософською базою сучасного управління. Деякі автори наголошують на необхідності появи принципово нової парадигми управління [1]. Протиріччя між глобальними факторами і можливостями держави та необхідністю забезпечення національної ідентифікації зумовлює необхідність формування національних концепцій менеджменту і державного управління, що могли б інтегрувати кращі зразки національного та зарубіжного управлінського досвіду.

Переорієнтація державного управління на принципи ефективності, результативності, рентабельності та надання якісних управлінських послуг

можлива за умови децентралізації та деконцентрації сфери державного управління, прозорості та відкритості діяльності установ та організацій державного сектора, удосконалення механізмів звітування, моніторингу та контролю.

Для цього необхідно залучати до управлінських процесів усі соціальні інститути, що дасть змогу перейти від уніцентричної до багатоцентричної системи державного управління, а саме поєднання держави, що створює політичний і правовий простір, приватного сектора, що генерує робочі місця й доходи, та інтересів громадянського суспільства, яке сприяє соціальній і політичній взаємодії. Роль держави у суспільстві, де гармонійно взаємодіють три вищенаведені сфери, повинна зводитись не до адміністрування, а до регулювання та надання послуг, але водночас держава та її інституції як суб'єкт управління залишає за собою центральну позицію та ініціативну функцію співробітництва.

Основу сучасного державного управління повинна становити інформаційно-комунікативна взаємодія, діалог держави і суспільства для формування гнучкої, стабільної та ефективної системи органів виконавчої влади, впровадження електронного врядування, професіоналізації державної служби та наближення держави до потреб громадян.

Перспективним напрямом вдосконалення системи державного управління в Україні є чіткий розподіл функцій контролю за ефективністю діяльності органів виконавчої влади, як внутрішнього, так і зовнішнього. Під цим треба розуміти не лише субординаційне підпорядкування органів нижчого рівня органам вищого, але й координаційні та реординаційні відносини [2].

У сфері функціонування системи органів виконавчої влади на центральному рівні першочерговим завданням реформування державного управління в Україні є проблема розподілу владних повноважень між виконавчими органами центрального та місцевого рівня, тому доцільно врахувати досвід проведення державно-управлінської реформи в Австрії,

основними здобутками якої стало укрупнення та, навіть, ліквідація органів державної влади центрального та місцевого рівнів з повноваженнями, що дублюються [2].

Таким чином, можна сформулювати практичні рекомендації щодо удосконалення механізмів державного управління в Україні в контексті перспектив її подальшої участі в системі наднаціонального управління Європейського Союзу, зокрема:

- розширення участі в структурах управління ключовими аспектами державної політики та регіональних і галузевих програм ЄС;
- поглиблення політичного співробітництва шляхом асоційованої участі в органах наддержавного управління ЄС.
- зближення в економічній сфері та подальше зменшення торговельних бар'єрів, шляхом утворення наддержавних та міждержавних органів фінансово-економічної й торговельної взаємодії;
- активізація фінансової взаємодії не лише шляхом запозичень, а й через власну участь України в європейських економічних проектах;
- включення у новий «Європейський інструмент сусідства та партнерства» (ЄІСП), який надаватиме допомогу Україні, у т.ч. у сфері транскордонного та міжрегіонального співробітництва між Україною та державами-членами ЄС;
- збільшення участі у соціальних, гуманітарних та культурних програмах ЄС, що сприятиме розвитку культурних, освітніх, технічних, наукових зв'язків, а також зв'язків у сфері охорони навколишнього природного середовища тощо;
- подальша адаптація законодавства до норм та стандартів ЄС, яка має набути упереджувального характеру – тобто в процесі самої національної законотворчості України;
- укладення нової посиленої угоди, рамки якої буде визначено за результатами досягнення цілей Плану дій та загального розвитку відносин Україна - ЄС.

Отже, практика розширення ЄС показує, що підписання Угоди про асоціацію з ЄС є початковим кроком до встановлення більш тісних відносин з Євросоюзом. Угоди про асоціацію є стратегічними інструментами зовнішньої політики ЄС, що засновані на Статті 310 Угоди про Європейський Союз, і не є обмеженими лише до держав, що прагнуть стати членами цього об'єднання [3]. Відповідно, під час реалізації стратегічної мети України, що полягає в отриманні членства в ЄС, потрібно усвідомлювати, що факт підписання Угоди про асоціацію не означає гарантованого набуття членства в ЄС у майбутньому, але це є першим кроком до нього, «входом» в систему.

У межах авторської структурно-функціональної моделі формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України визначено, що імплементація положень Угоди про асоціацію після її підписання («входу» до системи) обумовлює необхідність реалізації визначених механізмів державної євроінтеграційної політики (економічний, політичний, організаційний, правовий, інформаційно-контрольний) як структурних елементів системи для виконання Копенгагенських критеріїв членства в ЄС і подання Україною заявки на вступ до ЄС є необхідною прикінцевою вимогою і «виходом» із системи авторської структурно-функціональної моделі. Далі охарактеризуємо зміст кожного з механізмів реалізації державної євроінтеграційної політики як елементів системи.

Економічний механізм як елемент запропонованої автором структурно-функціональної моделі реалізації державної євроінтеграційної політики передбачає такі напрямки реформування та імплементації положень Угоди про асоціацію з метою виконання Копенгагенських критеріїв членства в ЄС: розвиток малого і середнього бізнесу як основи ринкової економіки, а також з метою створення в Україні середнього класу як основи демократичної політичної системи; проведення і удосконалення податкової реформи шляхом не номінального скорочення кількості податків в Україні, а їх фактичного скорочення особливо для малого і середнього бізнесу, відмова від оподаткування пенсій тощо; залучення іноземних

інвестицій шляхом здійснення макроекономічної стабілізації і стабілізації курсу національної валюти, удосконалення податкової реформи і боротьби з корупцією, тобто шляхом створення привабливого інвестиційного клімату в Україні; реформування енергетичного сектору економіки з метою енергонезалежності нашої держави, упровадження енергозберігаючих технологій тощо; створення зон вільної торгівлі між Євросоюзом та Україною, включаючи забезпечення «чотирьох свобод» ЄС разом із впровадженням безвізового режиму як елемента свободи пересування людей; поступова економічна інтеграція з ЄС в різних галузях економіки та інші першочергові заходи [4].

Отже, вступ України до ЄС є довготривалим, багатоетапним та віддаленим у часі процесом, проте висвітлення цієї теми вже сьогодні займає чільне місце серед науковців, журналістів та політиків. Водночас вона пронизана різноманіттям підходів та оцінок до її висвітлення, політичними та ідеологічними розбіжностями.

Список використаних джерел

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році». К.: НІСД, 2016. 688 с.
2. Новий світовий економічний порядок та глобальні виклики для України: моногр. / [В. Козюк, А. Крисоватий, Є. Савельєв та ін.]; за наук. ред. проф. А. Крисоватого і Є. Савельєва. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 504 с
3. Різник Н.П. Український вибір – євроінтеграція: економічні вигоди та історичні засади. Проблеми міжнародних відносин. 2014. №8. С. 430-438.
4. Весела Н. Євроінтеграційний поступ України. Зовнішні справи. 2010. № 11-12. С. 12-14.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЮ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

КУЦЕВОЛ АНАТОЛІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

здобувач Чернігівського національного
технологічного університету

В Україні інституціями міжнародного значення здійснюється фінансування сукупності програм у різних напрямках діяльності, а їх розмір та різноплановість стабільно збільшується. Однак, зауважимо, що методи, інструменти й принципи державного управління у сфері міжнародного фінансування залишаються не змінними. Тому виникає ряд проблем на різних етапах публічного управління у сфері міжнародної технічної допомоги. Таким чином впровадження проектів міжнародної технічної допомоги сприяє соціально-економічному розвитку, сприянню зменшення навантаження на бюджет держави, формуванню додаткових робочих місць та задоволенню інтересів держави на міжнародних ринках. Така допомога формує досить стійкий інфраструктурний базис щодо залучення в економіку країни-отримувача саме прямих іноземних інвестицій. Дієва система публічного управління на всіх рівнях насамперед потребує дотримання принципу комплексності та своєчасності отримання інформації для об'єктивної оцінки процесів, які відбуваються у всьому суспільстві, й прийняття адекватних рішень щодо їх регулювання.

Сучасна проблематика комплексного оцінювання міжнародної технічної допомоги може розглядатись у таких площинах:

1. Міжнародна технічна допомога надається країнам на різних умовах і в тому числі на умовах структурних коригувань (реформування) та платності, як, наприклад допомога МВФ та Світового банку. Тобто вона, крім можливих позитивних наслідків, може мати також неоднозначний в довготривалій перспективі вплив на країни-реципієнти і часто сприймається населенням

даної країни негативно. У зв'язку з цим доцільність міжнародної технічної допомоги та її отримання з боку уряду мають бути виваженими і схваленими на підставі комплексного аналізу її потенційної ефективності.

2. Досвід надання міжнародної технічної допомоги в численні країни, що розвиваються, як наприклад країни Східної та Південної Європи, пострадянського простору, численні країни Азії та Африки, свідчить, що рівень економічного та соціального розвитку цих країн не покращився суттєво, незважаючи на постійні, великі за обсягом фінансові вливання.

3. Організації-донори міжнародної технічної допомоги володіють монопольним правом на розповсюдження звітної та аналітичної інформації щодо ефективності наданої ними допомоги, яку однак дуже складно перевірити за обмеженості доступу до первинних даних (які є в свою чергу досить суперечливими), відсутності єдиної статистичної бази даних та загальної методології вимірювання результативності міжнародної технічної допомоги. Разом з тим, подібна інформація надається міжнародними організаціями на самих високих політичних щаблях (на рівні урядів країн) і у зв'язку з цим подібна самореклама має великий вплив на рішення урядів щодо доцільності міжнародної технічної допомоги.

Тобто, можна визначити два рівня проблем щодо інформаційного забезпечення управління міжнародною технічною допомогою. Передусім – це створення регулярної і комплексної інформації щодо міжнародної технічної допомоги. І поряд з цим – емпіричні дослідження щодо можливих підходів з визначення результативності міжнародної технічної допомоги в цілому та за різними напрямками та її видами. Щодо інформації про міжнародну технічну допомогу, то тут, як і в будь-якій іншій підсистемі офіційної статистики, виникає ціла низка питань методологічно-організаційного характеру, починаючи з одиниці спостереження і типологізації міжнародної технічної допомоги, і закінчуючи власне статистичним спостереженням. Підходи до оцінки результативності міжнародної технічної допомоги залежать від розробленості відповідної інформаційної бази.

Оскільки виявлення закономірностей доцільно визначати на міжнародному рівні, або хоча б для гомогенної групи країн, то такі підходи мають спиратись на припущення і гіпотези, що є загальними для обраної групи країн. Через означені вище причини пошук можливих підходів до оцінювання вимірювання результативності міжнародної технічної допомоги є складним, але необхідним питанням. Підходи до вирішення цієї задачі, на наш погляд, можуть бути розділені на дві великі групи:

I. Інтегральна оцінка (побудова синтетичних індикаторів).

II. Моделювання.

Щодо першої групи, то вона належать до непараметричних методів оцінки. Вона передбачає об'єднання інформації, внаслідок чого з'являються нові якості та ознаки. Загалом інтегральний метод оцінки є ефективним тоді, коли необхідно враховувати вплив чинників на економічні процеси, і допомагає усунути неоднозначність оцінки впливу чинників та отримати найбільш точний результат [1-2].

Слід зазначити, що у 2009 фінансовому році МВФ проводились широкі реформи, спрямовані на підвищення результативності міжнародної технічної допомоги МВФ [3]. Такі реформи базувалися на трьох основних компонентах: покращення інтеграції міжнародної технічної допомоги з наглядом та кредитними операціями; покращення оцінки результатів; посилення партнерських відносин з донорами.

Основним заходами було визначено наступні:

1. Гармонізувати свої процедури з тими, які використовують інші донори та міжнародні організації.

2. Країни-отримувачі та донори повинні бути підзвітні за досягнуті ним результати.

3. Керівництво повинно здійснюватися на рівні вищих ешелонів влади.

4. Рівень, якість та розподіл допомоги повинні бути переглянуті.

5. Слід забезпечити підзвітність донорів за допомогою нових механізмів, які дозволили б гарантувати, що більш значна частина допомоги

виділяється у відповідності з потребами, а не виходячи із внутрішньополітичних поглядів.

Показниками результативності є: створення передумов для сталого зростання економіки України та досягнення цілей проектів у встановлений термін у межах відповідного бюджету.

Система показників, що можуть служити індикаторами результативності міжнародної технічної допомоги, має враховувати не лише позитивні зміни (які відображають показники-стимулятори), а й негативні, які зменшують ефективність міжнародної технічної допомоги (показники-дестимулятори). Інтегральний показник повинен узагальнювати всі часткові показники таким чином, щоб врахувати їх варіацію та силу впливу на результативну оцінку.

Оскільки система показників міжнародної технічної допомоги може варіювати залежно від країни, переліку проектів чи програм, то для ранжування обраних для аналізу показників за їх вагомістю зазвичай використовується техніка експертної оцінки. Суттєвою перевагою побудованого у такий спосіб інтегрального індикатора є можливість використання одночасно статистичного підходу та оцінки думок експертів (тобто охопити в одному індикаторі якісно-чисельні характеристики міжнародної технічної допомоги). За рахунок цього, можна суттєво підвищити якість інтегрального індикатора.

Система показників виконує пізнавальну, стимулюючу та керівну функції. При цьому:

– пізнавальна функція дозволяє встановлювати тенденції розвитку соціально-економічного явища, що аналізується, спонукає розглядати його у взаємозв'язку з іншими явищами або елементами цього явища;

– стимулююча функція дає змогу правильно відбити зміст та узагальнити об'єктивні властивості явищ;

– керівна функція полягає у виробленні обґрунтованих рішень щодо розглядуваного явища, і це закріплює за статистикою роль активного

учасника, а не стороннього спостерігача в будь-якій сфері відтворення [3].

Система базових показників, що характеризують результативність міжнародної технічної допомоги, враховує також чинну нормативної базу щодо міжнародної технічної допомоги в Україні. Кожен блок показників може бути доволі широким. Зокрема, проекти та програми міжнародної технічної допомоги спрямовані на утвердження соціально орієнтованої, інноваційної моделі розвитку економіки України, підвищення рівня та наближення стандартів життя українських громадян до європейських. Україна отримує суттєву за розмірами зовнішню допомогу в ключових сферах для вдосконалення врядування та підвищення стандартів життя, а також для вирішення гуманітарних питань. В свою чергу, кожен з блоків має містити конкретні показники міжнародної технічної допомоги, що висвітлюють відповідні явища

Список використаних джерел

1. Макота Г.З. Напрями вдосконалення державного управління міжнародним технічним співробітництвом України з ЄС. *Mechanisms of public management*. 2015. № 7-8 (21-22). С. 38-46.

2. Липова Т. В., Колосова В. П. Державне управління зовнішніми (передакседаційними) ресурсами: досвід Польщі. *Фінанси України*. 2013. №2. С. 83-92.

3. Kharas H. Trends and Issues in Development Aid. Wolfensohn Centre for Development Working Papers. №1. URL: http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2007/11/development-aid-kharas/11_development_aid_kharas.pdf.

ЗДІЙСНЕННЯ АНАЛІЗУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

ЩЕРБАК НАТАЛІЯ

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри державного управління
та менеджменту Тернопільського національного
економічного університету

У демократичному суспільстві методи прийняття рішень на вирішення тих чи інших суспільних проблем і, відповідно, на забезпечення виконання тієї чи іншої політики, є інструментом залучення якомога ширшого кола експертів та громадськості до процесів формування публічної політики. У свою чергу, прийняття будь-якого рішення – управлінського чи політичного – для його належної легітимації має відбуватися відповідно до певних попередньо встановлених і для всіх прийнятних правил і процедур [20]. Одним із найважливіших етапів цього комплексу процедур є аналіз політики, метою якого є напрацювання оптимального рішення задля вирішення тієї чи іншої суспільної проблеми.

Аналітики політики і практики почали виявляти цікавість до питання впровадження обраного варіанту вирішення проблеми (альтернативи) тільки через деякий час після загального визнання аналізу публічної політики як міждисциплінарного аналітичного методу. Справа в тому, що спочатку дослідники надто ретельно концентрувалися на власне предметі дослідження, тобто проблемі. Відповідно, головним завданням вони вважали знайти такий варіант вирішення проблеми, який би вирішував сформульовану проблему, задовольнив усіх або принаймні більшість зацікавлених сторін (стейкхолдерів), був найбільш оптимальним і (бажано) економічним.

Коли ми говоримо про впровадження альтернативних варіантів вирішення проблеми, ми повинні звертати увагу на багато аспектів, які

впливають на результат. Передусім, це наявність фінансового забезпечення і відповідної інституційної структури для впровадження ініційованих змін, але не менш важливими є такі поведінкові компоненти, як мотивація посадових осіб, що відповідальні за впровадження, їх зацікавленість у здійсненні змін, рівень їх знань і навичок щодо проведення реформ тощо [3].

У випадку невдачі у впровадження альтернативи аналітики політики і їх політичні куратори (адепти) зазвичай кивають на несприятливі обставини, невдалий збіг обставин або інші суб'єктивні зовнішні фактори. В українському політикумі вже з два десятки років побутує традиція посилатися на несприятливі початкові обставини, що в іронічному контексті персоніфікуються з попередньою владою, так званими «попередниками». Слід зазначити, що найчастіше нова чи реформаторська альтернатива страждає, поза індивідуальними поведінковими факторами, від таких чинників:

- неякісної, неповної, невідповідної інформації;
- невірного аналізу існуючих даних і мотивації/прерогатив стейкхолдерів;
- нереалістичних припущень.

Способом боротися з цими перешкодами є сумлінне дотримання правил аналізу, детально описаних у попередніх розділах. Наприклад, у випадку відсутності реальної інформації і даних про прояви і маніфестації визначеної проблеми слід використовувати методи достовірного статистичного аналізу і екстраполяції, правил статистичної вибірки і репрезентативності, перевірки джерел і використання надійних методів статистичної обробки та аналізу отриманих даних. Припущення слід базувати на перевірених методологічних засадах і періодичному тестуванні за допомогою новітніх інформаційно-комунікаційних технологій [4].

Особливу увагу слід звернути на перешкоди на шляху впровадження обраних альтернатив вирішення проблеми. Такі перепони, окрім зазначених вище вад аналізу чи поведінкового впливу особистості посадовця, можуть цілком реально бути зовнішніми, тобто такими, що перебувають поза межами

впливу виконавчого органу чи сфери політики, яка зазнає реформування. Наприклад, холодна весна і періодичні ранкові заморозки протягом березня-квітня можуть зашкодити сільськогосподарському проекту впровадження інновацій на фруктових-ягідних середніх і малих фермерських господарствах, оскільки призведуть до низького врожаю окремих культур. Ця перешкода проста, оскільки кліматичні умови є більш-менш сталими у розрізі довготермінового планування. Вона вирішується через планування впровадження реформи протягом довшого періоду часу і збору перевірених даних протягом встановлених періодів часу.

Особливого значення питання вироблення ефективних державних рішень та аналізу політики набувають в умовах реформування державного управління [5]. Для впровадження реформи необхідний певний час (адаптація, досягнення розуміння цілей реформи тощо), достатні ресурси, а також належна статистична аналітика і підзвітність. Стосовно ресурсів – це не тільки фінансова підтримка, але й адміністративний ресурс (повноваження органів-виконавців рішень) і людський ресурс (належний рівень освіти і знань).

За політичної стабільності потік додаткового фінансування впровадження альтернативи можна швидко підвищити, відкривши «фінансовий» кран, але ж не має гарантії, що казначейські кошти можна перетворити на землю, матеріали або робочу силу у межах часового діапазону програми.

Оцінювання пов'язане з наслідками втілення політики в життя, тож важливо не прив'язувати його намертво до останнього етапу циклу політики, тобто його впровадження. Розпочинати оцінювання слід на стадіях вибору варіанта дій (альтернативи) і обов'язково під час розробки плану впровадження обраної альтернативи. Види необхідної інформації потрібно конкретизувати і описати заздалегідь. Ступінь, до якого варіант вибору дає змогу оцінити політику, може слугувати одним з критеріїв вибору. Нарешті, підхід з аналізу політики до оцінювання не просто пов'язаний із здійсненням коректного у технічному сенсі оцінювання; у ньому слід враховувати те, як

аналізуються й використовуються результати оцінювання [6].

Передумовою повнозначного оцінювання та суттєвим елементом успішного впровадження альтернативи є специфікація діяльності, пов'язаної з реалізацією політики, та виявлення її можливих наслідків. Це не просто справа попередньої специфікації, а об'єкт безперервного моніторингу. Політика може швидко відійти від попереднього задуму, обслуговувати не тих клієнтів, а державні чиновники можуть виконувати діяльність, відмінну від попередньо запланованої (або не виконувати взагалі ніякої). Оцінювання програми з позицій її початкових цілей може привести до висновку про її неспроможність, але цей висновок видається хибним, оскільки початковий задум політики насправді може бути не реалізованим через низку причин, зазначених у попередній частині.

Аналіз політики – це діяльність зі створення знань про процес вироблення політики й у ході цього процесу. Створюючи знання про процес вироблення політики, аналітик політики (державний службовець) вивчає причини, наслідки й дієвість альтернатив публічної політики й державних програм [2].

Важливо розрізняти цільові групи та бенефіціантів політики. Часто це різні об'єкти: наприклад, при здійсненні фінансової політики зміна податкової системи може бути спрямованою на середніх і малих підприємців, а виграють від цього, серед всіх інших, пенсіонери, на яких ці зміни безпосередньо не спрямовані. Крім того, слід враховувати, що з плином політики бенефіціанти можуть стати цільовою групою (наприклад, для політики розвитку малого бізнесу безробітні, що отримують за рахунок оподаткування допомогу по безробіттю, можуть відкрити свої підприємства і стати цільовою групою.)

Моніторинг - це процедура аналізу політики, призначена для отримання інформації про причини та наслідки публічної політики. Він дозволяє описати співвідношення між діями політики та їх результатами, є первинним джерелом відомостей про здійснення політики [1].

Інформація про якість і результативність політики допомагає виявити

проблемну ситуацію, сформулювати проблему та розробити нову політику чи внести корективи в уже здійснювану. Розрізняють два типи діяльності політики, а саме:

- Регулятивна діяльність - дії, спрямовані на забезпечення дотримання певних стандартів чи процедур, наприклад, політика по збиранню податків чи політика по захисту довкілля.
- Розподільча діяльність - дії, що передбачають вкладення грошових коштів, часу, персоналу та обладнання.

Обидва типи діяльності можуть мати наслідками зміни в розподілі та перерозподілі певних товарів чи послуг. Слід також пам'ятати, що і регулятивні дії можуть потребувати (і найчастіше потребують) вкладення певних людських чи грошових ресурсів.

Слід також розрізнити ресурси політики (час, гроші, персонал, обладнання тощо), які вкладаються для здійснення політики, і процеси політики (адміністративні, політичні та організаційні дії й ставлення, необхідні для перетворення вхідних ресурсів політики в результати і наслідки політики. Наприклад, для вирішення проблеми поліпшення діяльності урядовців недостатньо купити комп'ютери, взяти на роботу психологів, розробити правила й процедури тестування та організувати навчання, необхідно також добитися свідомої підтримки політичних дій тими, хто і для кого здійснює політику (скажімо, керівниками служб держадміністрації).

Розрізняють два види наслідків політики, а саме: результати і впливи. Результати – це товари, послуги чи ресурси, отримані цільовими групами чи тими, хто має виграти від здійснення конкретної політики (бенефіціантами). Впливи – це фактична зміна поведінки чи позиції, пов'язана з результатами політики.

Системи моніторингу та оцінки повинні мати зворотний зв'язок з поліпшенням реалізації, нагляду та реформування законодавства. Розробники закону можуть включати положення, які визначають ці процедури зворотного зв'язку. Для підвищення ефективності реалізації державної політики є

доцільним запропонувати такі рекомендації:

- уповноважити відповідний орган влади розробляти додаткові нормативно-правові акти у відповідь на дані моніторингу та оцінки;
- вказати критерії, які орган має розглянути;
- описати процес розробки нових нормативно-правових актів, що сприяє спільному вирішенню проблем і включає в себе зацікавлених сторін, експертів та інші зацікавлені міністерства;
- вимагати від органу представити доповідь про процес прийняття рішень у відповідь на дані моніторингу і оцінки.

Слід також зазначити, що методику вирішення проблем можна зобразити у вигляді циклу. Моніторинг і оцінювання успіху рішень можуть розпочати новий цикл і привести знову до першого етапу – виявлення нової соціальної проблеми. Таким чином, забезпечується завершеність процесу формування оптимальних рішень. Водночас завдяки інструментам моніторингу залишається постійна можливість повернення до цих етапів, враховуючи появу нових факторів у суспільстві, що постійно розвивається.

Список використаної літератури

1. Гошовська В.А., Мироненко П.В., Босак О.З. Аналіз державної політики та прийняття управлінських рішень: навч.-метод. посіб. –К.: НАДУ, 2010. –88 с.
2. Гурне Б. Державне управління / Б. Гурне; пер. з фр. В. Шовкуна. – К. : Основи, 1993. – 165 с.
3. Державна політика: аналіз та механізми впровадження // О.І.Кілієвіч, В.В.Тертичка. –К.: НАДУ, 2009. – 88с.
4. Державне управління : словник-довідник / [уклад. В. Бакуменко]. – К. : УАДУ, 2002. – 228 с.
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р «Деякі питання реформування державного управління України». - Режим доступу: [Режим доступу:](#)

<http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28993.pdf>. – Назва з екрану

6. Guide to Policy Analysis. Turin, European Training Foundation, 2018, 170 p.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙ У ДЕРЖАВНО- УПРАВЛІНСЬКОМУ ПРОЦЕСІ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

ЮЩЕНКО ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА

аспірант Чернігівського національного
технологічного університету

На сьогодні існує значна кількість класифікацій інновацій, які за певними визначеними ознаками їх формулюють, визначають рівень розвиненості ІД в окремих сферах суспільства, а також являються своєрідним інструментом прогнозової підтримки управлінських рішень. Цей інструмент є важливим у аспекті реалізації принципу стратегічності інноваційного розвитку системи органів публічної влади.

Розглянемо основні визначення. Тлумачний словник трактує “класифікацію” як систему розподілу предметів, явищ або понять на класи (групи тощо) за спільними ознаками, властивостями [1, с. 544]; “систематизація” – приводити в систему [1, с. 1321]; “таксономія” – теорія класифікації та систематизації складно організованих галузей дійсності, які зазвичай мають ієрархічну побудову (органічний світ, об’єкти географії, геології тощо) [1, с. 1428]; “типізація” – віднесення об’єкту до певного класифікаційного типу [1, с. 1450]. Фундатор вітчизняної інноватики А.І. Пригожин [2, с. 32] використовує термін “типологія”, який у Тлумачному словнику визначається як вид наукової систематизації, класифікації чогось за спільними ознаками [1, с. 1450]. Найбільш уживним є термін “класифікація”, який С.Попов тлумачить як поділ множини об’єктів на підмножини (класи)

на основі їх подібності за обраними ознаками і фіксування певного місця для кожного об'єкта.

Найбільш розповсюдженими є два підходи щодо розробки класифікацій будь-яких об'єктів: об'єктивний (утворений закономірністю природи) та суб'єктивний (формально-логічний) [3, с. 144–147]. Останній широко застосовується для побудови класифікації нововведень через дотримання п'яти основних формально-логічних правил, які розроблені Дж.С. Міллем, Х. Зігвартом, С. Джевонсом, М. Кондаковим, А. Шрейдером та іншими: структура класифікаційної системи має забезпечити упорядкування всього різноманіття об'єктів за відповідними класами (групами); об'єкти з однаковою основою поділу (ознакою) можуть упорядковуватися тільки в межах одного класу, а не декількох; утворення кожного класу може бути тільки за однією ознакою (властивістю) як основою поділу об'єктів упорядкування; рекомендується будувати класифікацію об'єктів як логічно безперервних; класифікаційні ознаки повинні бути сутнісними для об'єктів упорядкування.

Зважаючи на рецисивну всеосяжність інновацій [4, с. 20], можна зробити припущення про наявність деякої об'єктивної закономірності у розвитку їх різноманіття, на підставі якого можлива їх узагальнена систематизація. Однак, на практиці побудова класифікації нововведень визначається сутністю функцій, які на неї покладаються, та ступенем розвитку суспільства (Н. Чухрай, Р. Патора [5, с. 15]). Тобто, наявні класифікації інновацій переважно відображають світ фрагментарно, залежно від ситуації. Понад 30 сучасних класифікацій інновацій систематизовано табл. 1. Як видно з неї, переважна більшість класифікацій стосується економічної та освітньої галузей. Кожна з класифікацій має свою логіку побудови, ієрархію, первісні і комплексні ознаки, рівні побудови. Їх діапазон та кількість ієрархічних рівнів свідчать про розвиненість ІД у певних сферах суспільства.

Таблиця 1

Сфери застосування класифікацій інновацій за науковими дослідженнями

Сфери застосування	Автори
Економічна	Пригожин А.І. [1989 р.]; Стюарт [1989]; Бажал Ю. [1996 р.]; Горшков В.В., Кретова Е.А. [1996 р.]; Уткін Е.А., Морозова Г.І., Морозова Н. І. [1996 р.]; Завлін П.Н., Васільєв А.В. [1998 р.]; Мединський В.Г. [1999 р.]; Завлін П.Н., Казанцев А.К., Мінделі Л.Е. [2000 р.]; Абрамешин А.Е., Вороніна Т.П., Молчанова О.П., Тихонова Е.А., Шленов Ю.В. [2001 р.]; Балабанов І. [2001 р.]; Краснокутська Н.В. [2003р.]; Винокуров В.І. [2005 р.]; Руководство "Осло" [2006 р.]; Т. Давіла, М.Дж. Епштейн, Р. Шелтон [2007 р.]; Джолдасбаєва Г.К. [2008р.]; Гафурова Д.І. [2009 р.]
Освітня	Тирсіков Д.В. [1999 р.]; Бордовська Н.В. [2000 р.]; Аношкіна В.Л., Резванов С.В. [2001 р.]; Дорофеев В.А., Дресвянніков В.Д. [2003 р.]; Симоненко В.Д.; Ретивих М.В. [2003 р.]; Проценко Т.Г. [2006 р.]; Зикін П.В., Зикіна С.В., Кичигіна Н.Н.; Даниленко Л. [2007 р.]
Туристична	Новіков В.С. [2007 р.].
Загально-суспільна	Яківець Ю.В. [2004 р.].

Дані класифікації мають загалом 21 різнорівневих ознак, що загалом відповідають твердженням Л.Л. Антонюка, А.М. Поручника, В.С. Савчука. Найбільш поширеними з них є: поле дії 83,9 %, ступінь новизни 61,3 %, предмет та масштаб використання по 54,8 %. Ці ознаки є базовими для найвищих рівнів ієрархії класифікацій. Решта ознак є менш застосованими: 30 % і менше. З огляду на дане дослідження, привабливими є такі ознаки: темп реалізації, ступінь інтенсивності, причина виникнення.

Фундаментальними є класифікації, розроблені А.І. Пригожиним, П.Н. Завліним та Ю.В. Яківцем. Так, за Яківцем – найбільш всеохоплююче відображає світ інновацій узагалі та для економічної сфери зокрема. Цей дослідник вперше вводить та розтлумачує сутність епохальних інновацій, періодичність їх виникнення та довготривалість, вплив на глибинну перетворень у суспільстві. Поле дії інновацій більшості інших класифікацій значно обмежене, нерівномірно наповнене, що спрощує їх поділ на класи та зменшує можливість їх перетину між класами. У більш складних класифікаціях нововведень (розроблених П.Н. Завліним, Ю.В. Яківцем та В.С. Новіковим [6-8]), зазвичай, взаємозалежність змісту їх ознак поділу подолано шляхом змішаного використання первісних і комплексних ознак. Тобто на одному і тому ж рівні ієрархії дотримується однакова основа поділу,

що є необов'язковим для вертикального розподілу ознак.

Загалом аналіз класифікацій утруднено через неоднозначність пояснення змісту їх ознак навіть при однаковій їх назві. У їх визначенні переважає авторське бачення сутності головної мети класифікації та обраних критеріїв для її розробки. Тому необхідно однозначно розуміти хоч би типові класифікаційні ознаки за використанням відповідних принципів, критеріїв, підходів, методів та інструментів з урахуванням загальноновизнаних тверджень про основні терміни, зокрема і в інших галузях знань. Залишок ознак можна досліджувати як уточнюючі з огляду на предмет та завдання дослідження.

Найбільш класичною, на нашу думку, є класифікація Ю.В. Яківця, яку можна уточнити через поширене у соціальній філософії та соціології структурування суспільства на економічну, соціальну, політичну та духовну сфери. В такому разі політичні та державно-правові інновації можна віднести до політичної сфери суспільства. Досить фрагментарною для державних органів є класифікація, запропонована дослідниками у сщвсному підручнику з державного управління [9, с. 472-473]. Крім цього, доречно уточнити класифікацію інновацій, запропоновану М.П. Денисенко та іншими для розробки механізмів державного стимулювання і підтримки ІД. Найбільш наближеною до предмету даного дослідження є класифікація А.І. Пригожина, що визнана як оригінальна узагалі. Подібними до неї є класифікації, розроблені П.Н. Завліним, А.В. Васильєвою, В.С. Новіковим, В.Г. Мединським, С.А. Поповим. Беручи за основу результати цього аналізу, обґрунтуємо побудову класифікації державно-управлінських інновацій за основними критеріями, коли класифікація має: охарактеризувати інновації з точки зору успішності їх поширення у системі органів публічної влади та ґрунтуватися на використанні основних формально-логічних правил; узагальнено розкрити основні властивості державно-управлінських інновацій, особливості та рушійні фактори щодо їх поширення; відображати прогностичні чинники, які можна було б використати при підготовці та розробці управлінських рішень, виборі з них найбільш прийняттого та ефективного;

бути відмінною від інших науковою новизною та практичною цінністю.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2007. 1736 с.
2. Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия (Социальные проблемы инноватики) : монографія. М. : Политиздат, 1989. 271 с.
3. Безверхнюк Т. М. Ресурсне забезпечення регіонального управління: теоретико-методологічні засади: монографія. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. 320 с.
4. Карпова Ю. А. Введение в социологию инноватики : учеб. пособие. СПб. : Питер, 2004. 192 с.
5. Чухрай Н., Патора Р. Товарна інноваційна політика: управління інноваціями на підприємстві : підручник. К. : КОНДОР, 2006. 398 с.
6. Основы инновационного менеджмента: теория и практика : учеб. пособие / Л. С. Барютин, А. В. Валдайцев и др. ; под ред. П. Н. Завлина и др. М. : Экономика, 2000. 475с.
7. Яковец Ю. В. Эпохальные инновации XXI века : монографія. М. : Экономика, 2004. 446 с.
8. Новиков В. С. Инновации в туризме : учеб. пособие. М. : Академия, 2007. 208 с.
9. Мельник А., Оболенський О., Васіна А. Державне управління : підручник / за ред. А. Ф. Мельник. К. : Знання, 2009. 582 с.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

МЕДИНСЬКА ГАННА АДАМІВНА

Аспірант Національної академії державного
управління при Президентові України

Сучасна ситуація суспільно-політичного та соціально-гуманітарного розвитку свідчить, що існує певний розрив між реальними та стратегічними цінностями і цілями, які декларують органи державної влади в Україні, що, в свою чергу, перешкоджає розвитку вітчизняної гуманітарної сфери нашої держави. З огляду на це, треба констатувати про неадекватність існуючих норм, зв'язків і механізмів у сфері гуманітарного розвитку. На сьогодні важливим напрямом розвитку гуманітарної сфери в Україні стає планомірне вироблення нової парадигми гуманітарного розвитку, адекватної моделі модернізації суспільства в межах загальноєвропейських тенденцій. [1; 2; 3].

Проводячи паралель із соціальною політикою, можна зробити висновок, що глобальні, наддержавні, національні, конституційні, інституціональні, правові, гуманістичні, управлінсько-регулятивні, саморегулятивні та інші механізми також є різнофакторними складовими гуманітарної політики [4]. Така диверсифікація складових спонукає до пошуку підходів вимірювання результативності гуманітарної політики.

З наукової точки зору виділяють два основних підходи, за якими може проводитися дослідження: індуктивний і дедуктивний. Індуктивний метод характеризує шлях пізнання від фіксування емпіричних даних та їх аналізу до їх систематизації, узагальнень, що дозволяє на цій основі робити евристичні висновки. Достовірність індуктивних узагальнень може бути перевірена шляхом застосування дедуктивного методу дослідження, суть якого полягає у виведенні з якихось загальних положень – гіпотез, що вважаються достовірними, визначених наслідків, частина яких може бути перевірена дослідним шляхом. Такі гіпотези можуть бути викладені у двох основних формах: гіпотези, що перевіряються; моделі, що вивчаються [4; 5].

Слід наголосити, що вимірювання динаміки гуманітарного розвитку як найбільш змістовного в нашому дослідженні взято за оцінку результативності гуманітарної політики. При цьому процес гуманітарного розвитку як і процес соціального розвитку, який досліджують в своїх працях В. Трощинський та О. Петроє, може здійснюватися на трьох рівнях: свідомої саморегуляції

індивідом свого духовного, гуманітарного та безпекового потенціалу; гуманітарного управління, фундаментом якого є ціленаправлена та свідома діяльність суб'єктів гуманітарної політики; об'єктивної саморегуляції, базою якої є процес функціонування і розвитку духовних, політичних, суспільно-економічних та гуманітарних відносин [4; 6].

Слід звернути увагу, що за своєю природою процес розвитку гуманітарної сфери є інтегральним, і постає протилежно на двох рівнях, а саме: державному та індивідуальних взаємовідносинах, тому для забезпечення достовірної оцінки об'єктивності, практичності та надійності реформ у гуманітарній сфері, стану її розвитку, необхідно застосовувати системний підхід.

Ми пропонуємо оцінювання результативності гуманітарної політики розглядати як наслідок регулюючого впливу державного управління на його розвиток. Отже, для достовірної оцінки результативності гуманітарної політики необхідно мати певний методичний інструментарій, який дозволить: встановити актуальні проблеми розвитку гуманітарної сфери; визначити стратегічні пріоритети державного управління; розробити дієві заходи державного управління розвитком гуманітарної сфери (рис. 1).

Як було зазначено раніше, складовими гуманітарного розвитку у нашому дослідженні виступають: гуманітарна безпека, консолідація та ідентифікація, держава і громадянське суспільство, освіта і наука, культура, соціальний захист, охорона здоров'я, молодіжні рухи, комунікація та інформація. Саме ці складові, на нашу думку, слід використовувати при оцінці результативності гуманітарної політики.

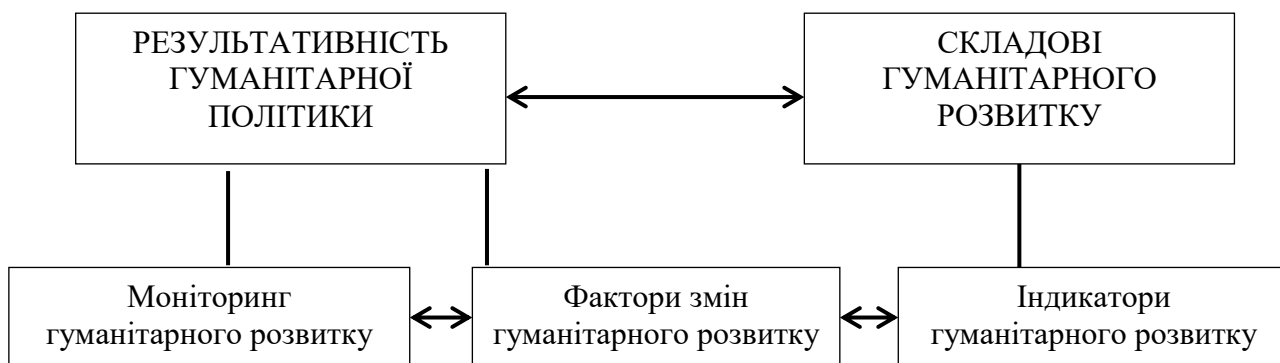

Рис. 1. Методика оцінювання результативності гуманітарної політики

Поряд з цим, як показано на рис. 1, для оцінювання процесу реалізації гуманітарної політики виникає необхідність визначення індикаторів гуманітарного розвитку, які дадуть змогу всебічного обстеження та вимірювання компонентів досліджуваного явища та можливість окреслити його сутнісні характеристики (рис. 2).

Місце індикатору характеризує його вагомість, при цьому як основні нами виділено індикатори ефективності гуманітарної політики та досконалості нормативно-правового забезпечення розвитку гуманітарної сфери.

Також, як показано на рис. 1, для достовірного оцінювання та вимірювання процесу реалізації гуманітарної політики, серед іншого, необхідно визначити фактори змін гуманітарного розвитку, що впливають на функціонування та розвиток гуманітарної сфери. Основними, на нашу думку для оцінки гуманітарного розвитку є соціальні і когнітивні фактори змін. Соціальні фактори, як рушійна сила розвитку суспільства, їх динаміка оказують істотний вплив на визначення конкретної цілі, завдань та очікуваних результатів гуманітарної політики, і як наслідок оцінювання стану їх виконання. Когнітивні фактори змін є безперервною, відтворювальною основою гуманітарного розвитку громадянського суспільства.

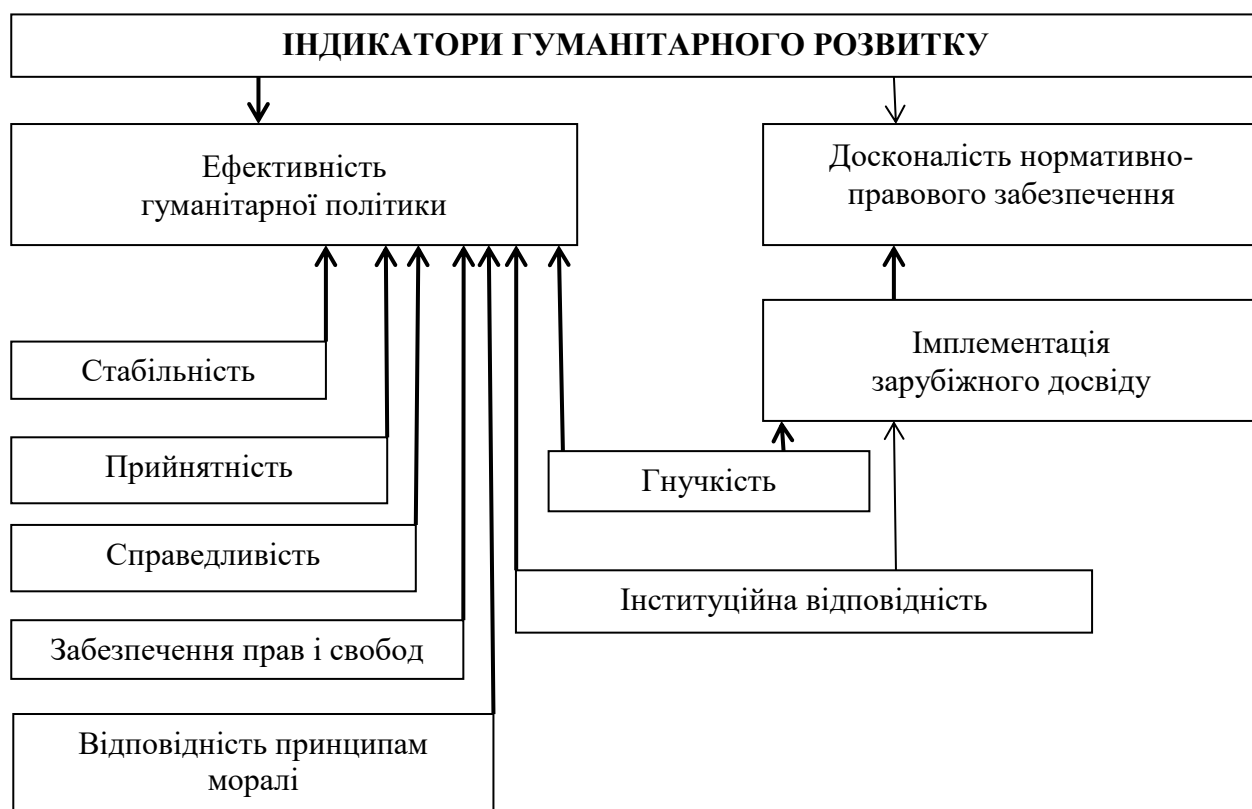

Рис. 2. Індикатори гуманітарного розвитку

Таким чином, важливими детермінантами оцінки результативності гуманітарної політики в Україні стають індикатори, фактори змін стану гуманітарного розвитку суспільства та безперервний моніторинг, який при необхідності дає можливість забезпечити корекцію в бажаному напрямі.

Виходячи з вищезазначеного, процес оцінки результативності гуманітарної політики можна представити як певну системні дії для короткотривалих (результати досягнення) та довготривалих (засоби досягнення) її цілей, вибір яких відображає узгодженість інтересів головних впливових сил суспільства та окремих груп і індивідів, що виступають об'єктами та суб'єктами гуманітарної політики. Втім, це лише гіпотетична теорія, що потребує подальшої перевірки на практиці.

Отже, зазначений підхід являє собою інноваційне використання методу стабілізаційного аналізу для комплексного оцінювання результативності гуманітарної політики у забезпеченні суспільної стабільності за

індикативними критеріями ефективності. Відповідний моніторинг здійснюється на показниками ефективності, прийнятності, справедливості, забезпечення прав і свобод, відповідальності, дотримання принципів моралі, гнучкості, інституційної відповідальності. В сенсі правових механізмів оцінюється досконалість нормативно-правового забезпечення, а також можливість адаптації світового досвіду щодо забезпечення суспільної стабільності. Відповідно детермінантами оцінки результативності гуманітарної політики в Україні слід вважати індикатори, фактори змін стану гуманітарного розвитку суспільства та безперервний моніторинг, який при необхідності дає можливість забезпечити корекцію в бажаному напрямі.

Список використаних джерел:

1. Борисенко Д. В. Державна політика у сфері культури: її сутність та особливості реалізації. Теорія та практика державного управління. 2017. № 4 (59). URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-4/doc/2/08.pdf>
2. Інформаційно-аналітичний бюлетень. Додаток до журналу “Україна: події, факти, коментарі”. 2015. № 10 (120) листопад 2015. 185 с.
3. Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року. Проект від 16.08. 2012 р. URL: http://www.adm-km.gov.ua/doc/doc862_100712.doc
4. Трощинський В. П., Петроє О. М. Розробка моделі оцінювання державної соціальної політики на регіональному рівні. Вісник Національної академії державного управління. 2009. Вип. 1 С. 207–214
5. Переглянута Європейська хартія участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівні. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>
6. Соціогуманітарні виміри державної політики : навч. посіб. / В. П. Трощинський та ін. Київ : Вид-во НАДУ, 2007. 76 с.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАКОНОДАВЧИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ

АБРАМОВА ДАРІЯ СЕРГІЇВНА

кандидат наук з державного управління,

Житомирський державний технологічний університет

Дослідження питань державного управління розвитком мовного законодавства в умовах розбудови засад правової демократичної державності, інтеграції України до Європейського Союзу потребують власних методологічних засад, які мають слугувати основою організації пізнавального процесу, з погляду його загальних положень, можливостей пізнавальних засобів, які зумовлюють логічну послідовність наукового дослідження [1, с. 25].

Глобальні зміни, котрих в останні десятиріччя зазнали державно-управлінські та правові реалії, зумовили необхідність адекватної реакції з боку науки державного управління щодо дослідження питань законодавчого забезпечення мовної політики. Насамперед, це стосувалось відповідного методологічного “перезавантаження”, яке стало можливим за використання багатоманітних сучасних методів дослідження, що послужило важливою передумовою об’єктивності пізнання особливостей формування і розвитку мовного законодавства й сприяло свободі наукової творчості [2, с. 13].

Методологія державного управління сьогодні являє собою складну систему категорій, принципів, норм, цінностей, парадигм, теорій і самих методів, що забезпечують інструментально-пізнавальну і практичну діяльність [3]. Методологічна основа дослідження запропонованої проблеми ґрунтується на результатах науково-теоретичних досліджень у теорії та історії державного управління, історії політичних і правових вчень, культурології, філософії, політології, етнології та інших суспільних наук, що висвітлені в працях сучасними вітчизняними і зарубіжними науковцями.

Для об’єктивного дослідження, як справедливо наголошує Е. Дюркгейм, “потрібно обирати лише групу явищ, визначених заздалегідь певними

загальними для них зовнішніми ознаками, і включити в це ж дослідження всі явища, що відповідають даному визначенню” [4, с. 58]. Ми повністю погоджуємось із А. Здравомисловим, який пише, що треба “не тільки знати причини, що викликають даний процес, але й висловити певні припущення відносно того, як далі відбуватиметься хід подій” [5, с. 83]. Теоретичний аналіз важливо продовжувати в аспекті прикладного дослідження. “Дуже важливо мати на увазі, як зазначає В. Ядов, що будь-яке дослідження, орієнтоване на вирішення теоретичних завдань, можна продовжити як прикладне” [6, с. 78].

Примітно, що основу методології дослідження питань державного управління законодавчим забезпеченням мовної політики становить системний підхід [7], який передбачає аналіз даного процесу як складного, багатогранного, різноякісного явища, що складається з елементів, зв’язки між якими утворюють відносно стабільну структуру і забезпечують його цілісність. Системний підхід диктує необхідність для аналізу всіх складових цього процесу як самостійних одиниць, тобто як інтегративних частин цілого і, обов’язково, в контексті аналізу самого цілого. Застосування системного підходу дає змогу розглянути процес формування та здійснення мовної політики в Україні (включно розробку мовного законодавства) як цілісної складно-організованої системи заходів держави, спрямованих на підтримання атмосфери толерантності, довіри й поваги у мовних відносинах суспільства. Завдяки системному підходу процес формування мовної політики України ми розглядатимемо як невід’ємну складову (підсистему) усієї державотворчої парадигми, тісно пов’язаної з регулюванням таких галузей, як міжетнічні та міжнаціональні відносини [8, с. 19].

Наступним ми виділили діалектичний підхід, що охоплює загальні особливості процесу формування і розвитку будь-яких історичних явищ. Застосовуючи його, ми намагались більш об’єктивно вивчати процес формування законодавчого забезпечення мовної політики у його діалектичній єдності і взаємообумовленості, виявляти основні тенденції, пріоритети реалізації мовного законодавства, розглядати його у динамічному розвитку,

органічному зв'язку з соціально-економічною, політичною, культурною та іншими сферами буття суспільства.

Вважаємо ці підходи одними з найважливіших у сучасній науці державного управління, оскільки системний підхід приводить до вивчення історичних процесів у їх взаємозв'язку, а діалектичний – дає змогу розглядати всі особливості їхнього розвитку.

У методології пізнання сутності процесу державного управління забезпеченням мовної політики особливе місце займають методологічні принципи (у перекладі з латинської мови принцип означає начало, основа). Зокрема, виключне значення має принцип всебічності. Його роль полягає в тому, що державно-правові явища повинні досліджуватись у їхніх взаємозв'язках і взаємодії з іншими суспільними явищами і процесами, а саме мовною проблемою, культурою тощо. Принцип історизму означає розгляд державно-правових явищ не лише з огляду на їхній нинішній стан, а й з позицій минулого і передбачення їх майбутнього. Принцип комплексності полягає у тому, щоб досліджувати формування і розвиток законодавства у сфері мовної політики не лише з юридичного погляду, але й враховуючи здобутки інших суспільних наук – філософії, соціології, політології, економічної теорії [9]. Що, безумовно, сприяє більш якісному дослідженню даної проблеми.

Також важливе місце у теоретико-методологічній основі дослідження державного управління законодавчим забезпеченням мовної політики займають загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, які умовно поділяються на емпіричні (способи виявлення, фіксування, збирання, систематизації інформації про факти та явища) і теоретичні (способи пояснення, тлумачення, інтерпретації зібраних даних, побудови понять, концепцій, прогнозів тощо) [10, с. 150]. Зокрема з використанням порівняльного методу можливо відстежити спільні та відмінні риси законодавчого забезпечення мовної політики у зарубіжних країнах, оцінити досягнення кожної країни щодо його реалізації й розглянути можливості

використання цього досвіду на шляху демократичного розвитку України. Крім того, необхідним, на нашу думку, є застосування абстрактно-логічного методу – для теоретичного узагальнення й формулювання загальної ідеї, а також метод моделювання для формулювання пропозицій органам державної влади щодо вдосконалення мовної політики та її законодавчого забезпечення. Для структурування тексту дослідження слід використовувати проблемно-хронологічний метод. Важливе місце також посідають історіографічний метод для аналізу залученої літератури та виявлення недостатньо розроблених питань досліджуваної теми та суперечливих точок зору дослідників; метод контент-аналізу під час опрацювання документальних джерел і статистичний метод для характеристики змін, що відбувались в реалізації мовного законодавства у сферах освіти й культури.

Застосування цих та інших методів наукового пізнання гарантує достовірність та об'єктивність дослідження процесу державного управління законодавчим забезпеченням мовної політики.

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія держави і права. М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. Х. : Право, 2009. 584 с.
2. Карпенко М. М. Пошук ефективної парадигми мовної політики для сучасної України. Гуманітарна політика Української Держави в новітній період : колект. моногр. за ред. С. І. Здіорука. К. : НІСД, 2006. 171-188 с.
3. Ковальова Т. В. Особливості формування категоріально-поняттєвого апарату мовної політики. Державне будівництво. 2008. № 1. [Електронне видання]. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeBu_2008_1_22.pdf
4. Дюркгейм Э. Социология. Её предмет, метод, предназначение; пер. с фр., послесловие и примечание А. Б. Гофмана. М. : Канон, 1995. 352 с.
5. Здравомыслов А. Г. Методология и процедура социологических исследований. М. : “Мысль”, 1969. 208 с.
6. Ядов В. Я. Стратегия социологического исследования. Описание,

объяснение, понимание социальной реальности. М. : ИКЦ “Академ-книга”; “Добросвет”, 2003. 596 с.

7. Теоретико-методологічні засади державного управління: формування понятійного апарату : метод. Рекомендації. В. В. Корженко, В. В. Говоруха, О. Ю. Амосов та ін. ; за заг. ред. В. В. Корженка. К. : НАДУ, 2009. 56 с.

8. Антонович М. Права національних меншин в Україні: національне законодавство та міжнародно правові стандарти. Право України. 2004. №6. С. 9–12.

9. Бакуменко В. Д., Усаченко Л. М., Червякова О. В. Теоретичні засади державного управління : навч. посіб.; за заг. ред. Л. М. Усаченко. К. : ТОВ “НВП “Інтерсервіс”, 2013. 174 с.

10. Рабінович П. М. Основи загальної теорії держави та права: навч. посіб. Х. : Консум, 2002. 160 с.

ДИСКУРСНИЙ ПРОСТІР ПРОБЛЕМАТИКИ СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

ЗАДОЄНКО К.О.

аспірант Національної академії державного
управління при Президентові України

Розуміння змісту гендерної політики динамічно змінювалось з часом, що знайшло своє відображення і у термінології. З плином часу відбулося розуміння того, що вимагати лише подолання дискримінації жінок є важливою, однак не достатньою умовою для ефективної реалізації їх прав і можливостей. Зміст гендерної політики переорієнтується з пасивного захисту прав жінок до надання їм рівних можливостей щодо реалізації своїх прав. Саме така позиція стоїть на засадах сучасних досліджень гендерної політики. Тобто

зміст публічної гендерної політики має гуртуватись на активній парадигмі гендерної рівності та захисту інтересів жінок шляхом надання їм рівних можливостей з чоловіками з метою відстоювання своїх власних інтересів, а держава й державне управління, у свою чергу, повинні забезпечити рівність прав за статевою ознакою.

Аналіз дискурсного простору проблематики гендерної рівності та рівних можливостей у вимірі публічної політики свідчить про значну увагу до цих процесів як з боку науковців та практиків, так і з боку українських мас-медіа й усього українського суспільства. Це не є дивним з огляду на ту ключову роль, яку відіграє в демократичному державотворенні політика забезпечення гендерної рівності. На нашу думку систематизувати дискурсний простір обраного предмету дослідження найбільш адекватно можна шляхом умовного виокремлення наступних дослідницьких кластерів: соціокультурного, історичного, правового, політичного, інституційного та державно-управлінського з урахуванням певного спрощення, характерного для будь-якої теоретичної моделі, зокрема, коли один і той же автор має різні публікації, які можна віднести не до одного, а до двох чи більше кластерів.

Соціокультурний аспект дослідження варто враховувати при аналізі гендерних аспектів державної служби. Такі питання стали предметом для досліджень Т. Василевської, Н. Грицяк, О. Іваницької, Б. Кравченка, М. Пірен та ін. [1, с.89-115, 242-247]. В монографії О. Акімова представлено особливості професійної діяльності державних службовців в умовах Євроінтеграції України, а саме щодо формування психологічної готовності) [2, с.36-48]. Дослідник обґрунтовує передумови та можливі проблеми формування психологічної готовності персоналу органів державної влади до роботи в євроінтеграційних процесах.

Імплементації гендерних підходів у теорію й практику державного управління присвятили свої праці такі науковці: В. Близнюк, І. Лазар, Н. Ковалішина, О. Кулачек, М. Попов, І. Розпутенко та ін. На особливу вагу, у рамках нашого дослідження, заслуговують праці І. Лазар [3, с.14-15]

(проблеми механізмів формування гендерної політики), О. Кулачек [4, с.62-84] (гендерної паритетності) та М. Попова [5, с.11-14] (питання гендерної демократії в Україні).

У переліку праць, присвячених гендерній політиці в Україні та гендерному аналізу публічної політики, на особливу увагу заслуговують роботи Н. Грицяк [6, с.92-154], К. Левченко [7, с.74-96]. В працях науковців розглядаються теоретико-методологічні засади формування та реалізації публічної політики гендерної рівності в Україні. Враховуючи об'єктивність зростання впливу міжнародних стандартів та норм міжнародного права на забезпечення гендерної рівності в Україні дослідниками проаналізовано світовий досвід провідних держав; обґрунтовано основні принципи формування та функціонування державних механізмів забезпечення рівності жінок і чоловіків, проаналізовано міжнародні документи щодо прав жінок та гендерної рівності, функціонування європейських інституцій щодо досягнення гендерного паритету в суспільстві; проаналізовано організаційно-правове забезпечення гендерної рівності та механізми її реалізації в Україні, особливості досягнення гендерного паритету в державно-управлінській сфері.

Правові засади формування та розвитку публічної політики гендерної рівності в Україні досліджуються О. Андрійко, С. Березою, Ю. Бошицьким, В. Васецьким, О. Копієвською, Н. Матвієнко, Н. Оніщенко, С.Томашевською та ін [8, с.42-56, 84-95]. Як результат їх спільної праці є колективна монографія, в якій висвітлюються питання трансформації напрямів розв'язання проблем рівних прав та можливостей статей, визначенню того факту, що на зміну концепції поліпшення становища жінок у світовій та національній свідомості приходить концепція гендерної рівності та рівних можливостей. Окремий напрям дослідження присвячений нормативно-правовій практиці реалізації сучасної публічної політики гендерної рівності в Україні. Для нас особливою цікавістю представляють питання подолання гендерних упереджень (стереотипів) у суспільстві у контексті визначених правових цінностей, аналізується поняття гендерного менталітету в традиціях та сучасності,

визначається питання гендеру у контексті сучасних соціокультурних процесах.

Підсумовуючи проведений джерелознавчий аналіз останніх публікацій вітчизняних та зарубіжних науковців та дослідників різних сфер, і насамперед державного управління в контексті становлення публічної політики гендерної рівності й рівних можливостей зазначимо, що у дискурсному полі дуже широко ведеться дискусія та обговорення цих надзвичайно актуальних проблем. Піддані аналізу близько 100 наукових публікацій систематизовані нами у 6 кластерах, де зазначені проблеми розглядаються з фокусуванням дослідницької уваги на соціокультурному змісті явища гендерної політики (соціокультурний кластер); державно-управлінських аспектах формування й реалізації публічної політики гендерної рівності та рівних можливостей (державно-управлінський кластер); характеристиках гендерної політики як соціетально-психологічного та політичного інституту (інституціональний кластер); становлення проблематики гендерних досліджень (історичний кластер); законодавчих та юридичних аспектах гендерних правовідносин, нормах та процесуальних особливостях забезпечення гендерної рівності (правовий кластер); впливах проблем гендерної рівності на суспільно-владні відносини в соціальній сфері та політиці, на масову свідомість та процес суспільного розвитку держави (політичний кластер).

Насамперед актуальним залишається питання щодо визначення найбільш перспективних напрямів та механізмів реалізації публічної політики гендерної рівності та рівних можливостей з урахуванням характерних для кожної окремої країни особливостей гендерних відносин враховуючи потреби соціокультурного середовища. Зазначимо про відсутність комплексних порівняльних досліджень щодо досвіду України та європейських країн у напрямку реалізації публічної політик гендерної рівності та заважають розробці адекватної вітчизняним реаліям моделі публічної політики гендерної рівності.

Список використаних джерел

1. Гендерні аспекти державної служби: монографія / М. І. Пірен, Н. В. Грицяк, Т. Е. Василевська та ін. ; за заг. ред. Богдана Кравченка. К.: Основи, 2002. 336 с.
2. Акімов О. О. Професійна діяльність державних службовців в умовах євроінтеграції України: питання формування психологічної готовності: монографія. О. О. Акімов. К.: Центр учбової літератури, 2014. 176 с.
3. Лазар І. Г. Вдосконалення механізмів формування та реалізації гендерної політики в Україні. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к.держ.упр.: спец. 25.00.02 – механізми державного управління / І. Г. Лазар; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. К., 2007. 20 с.
4. Кулачек О. І. Гендерна паритетність у державному управлінні: становлення та тенденції розвитку в Україні: дисертація на здобуття наукового ступеня к.держ.упр.: 25.00.01 – теорія та історія державного управління / О. І. Кулачек; Українська академія державного управління при Президентові України. К., 2003. 225 с.
5. Попов М. П. Організаційно-правовий механізм державного управління в сфері гендерної політики: дисертація на здобуття наукового ступеня к.держ.упр.: 25.00.02 – механізм державного управління / М. П. Попов. Одеса, 2006. 16 с.
6. Грицяк Н. В. Формування гендерної політики в Україні: проблеми теорії, методології, практики: монографія / Н. В. Грицяк. К.: НАДУ, 2004. 384 с.
7. Левченко К. Б. Гендерна політика в Україні: визначення, формування, управління: монографія / К. Б. Левченко. К.: Нац. ун-т внутр. справ, 2003. 343 с.
8. Європейський правовий вимір гендерно чутливої політики: монографія / Н. М. Оніщенко, О. В. Матвієнко, С. В. Береза та ін. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2005. 144 с.

ЛЮДИНА І ВЛАДА. ВДАЛИЙ ДУЕТ ЧИ СМЕРТЕЛЬНА СУМІШ

КУХАР Т.В.

к.п.н., доцент,

Чернігівський інститут інформації бізнесу і права

ПВНЗ «МНТУ імені академіка Ю. Бугая»

Влада – це можливість і здатність одних впливати на інші, використовуючи для цього засоби насильства, примусу, право або авторитет. Звертаючи увагу на виняткову багатогранність влади як спеціального явища, С.С. Фролов пише: «Влада має багато ступенів, відтінків і форм вияву від гучного крику до шептання, від спалаху роздратування у маленької дитини в її бажанні вплинути на поведінку матері до мобілізації в армію величезної кількості людей». Проте скрізь ми бачимо співвідношення людина-влада або влада-людина, оскільки без людей, без людського суспільства влада неможлива.

На жаль, ця найважливіша наукова проблема - проблема потягу до влади, його мотивації, соціальних наслідків і т.п. — все ще залишається поза полем зору вчених. Хоча дослідження у цьому напрямку могли б допомогти розкрити причини багатьох негативних явищ. Ніколи не знаєш, що ховається в людини за прагненням прийти до влади: задоволення власних потреб, можливість за допомогою влади підняти свою самооцінку, чи зробити світ кращим. Питання норми і патології в прагненні до влади вивчався багатьма психоаналітиками. Найбільш повно ця тема розкрита американським аналітиком Карен Хорні (1885-1952) в її роботах «Невроз і особистісний ріст» і «Невротична особистість нашого часу». Ось, що вона пише з цього приводу: «Бажання домінувати, завойовувати престиж, набути потугу і домагатися добробуту, звичайно, не є саме по собі невротичної схильністю. Невротичний прагнення до влади народжується з тривожності, ненависті і почуття власної

неповноцінності. Інакше кажучи, нормальне прагнення до влади народжується з сили, невротичний - зі слабкості ». За визначенням А. Адлера, "потяг до особистої влади є не що інше, як конкретизація бажання стати досконалішим. Але форм потягу до досконалості безліч, нажаль, багато з них є занадто з точки зору моральності не нормальних, або навіть не законних.

Одним із потягів до влади є жага розбагатіти, влада і багатство завжди були близькими родичами. Однак з приводу того, що первинно - влада чи багатство - існують різні теорії. Західна філософія вважає, що «Багатство народжує владу», східна - «Влада народжує багатство». А відомий китайський політичний діяч Мао Цзе-дун стверджував, що «Гвинтівка народжує владу». Глибоко помилковою є досить поширена у нас думка про те, що варто людям, наділеним владними повноваженнями (від рядового держ службовця до вищих посадових осіб держави), дати належну заробітну плату й вони перестануть зловживати службовим становищем у корисливих цілях. Такої зарплати, яка б цілком задовольняла потреби людини, немає і в принципі бути не може. Потреби людини ніколи не можуть бути задоволені цілковито, бо кожна задоволена потреба породжує іншу, значно вищу. Отже, річ не в зарплаті, а проблематиці людини, яка наділена певними владними повноваженнями можливості контролювати свої вчинки та не «заграватися» в всемогучу людину.

Цікавим феноменом також є ті кардинальні зміни, що відбуваються в особистості при наданні їй певних владних повноважень, або статусу якого вона не мала до тих пір. Особливо якщо це стосується військовослужбовців, охоронців, міліціонерів, осіб маючих формений одяг та наділених владними повноваженнями.

Гадаю, всім відомі фатальні випадки смертельних побоїв працівниками міліції людей (Сергій Довженко - колишній оперуповноважений мариупольською міліцією. Зізнався у скоєнні 19 вбивств), випадки так званої «дідівщини» в арміях і т.д.

Також одним із жахливих прикладів цього є Каткування ув'язнених у

в'язниці Абу-Грейб, яких припустилися американські солдати. Згідно із свідченнями ряду ув'язнених, солдати гвалтували їх, їздили на них верхи, примушували виловлювати їжу з тюремних туалетів. Наявна і велика кількість фото де ці солдати з широкими посмішками фотографуються над покаліченими тілами ув'язнених. Зрештою світ розділився на дві частини: тих хто засуджував охоронців і тих хто встав на захист. І до сих пір не є доведено чи були ці особи звірами в людському тілі, чи лише жертви так званої та системи, влади яка затягує, та позбавляє права вибору.

Одним із юристів захищаючих солдатів по даній справі був Філіп Зімбрадо, американський соціальний психолог, організатор знаменитого Стенфордського тюремного експерименту, проведеного в 1971 році. Під час якого було створено штучну в'язницю, а звичайним студентам надані ролі охоронців та ув'язнених з повним об'ємом владних повноважень. Феноменом стало те, що вже на шостій день експеримент був закритий, адже, отримавши владу, охоронці почали все активніше її використовувати, зайнявши впевнену, активну позицію. Багато з них зізналися, що робота, що дозволяє їм повністю контролювати і управляти ситуацією і іншими людьми, доставляла їм неабияке задоволення. Вони перестали контролювати себе та свої дії, всяко знущались над ув'язненими. Цікавим стало і те, що після закінчення експерименту і в подальші роки даючи інтерв'ю, особи не могли зрозуміти чому вони це робили, адже подібного ніколи не помічали за собою. Іншими словами, було доведено, що ситуація впливає на поведінку людини більше, ніж внутрішні особливості особистості.

Вчених турбувало те, що зусилля уряду були спрямовані на звинувачення в даних ситуаціях кожної особи окремо, тобто кількох «паршивих овець», замість того щоб визнати, що причина того, що сталося укладена в системних проблемах встановленої військової системи виконання покарань та систем правління загалом на різних рівнях. Зовнішнє середовище неабияк впливає на свідомість людини. В зв'язку з різними чинниками, що ослаблюють нас, а саме: погана заробітна плата, умови існування, рівень

економіки та розвитку . Здатність людини стати на перекір системі дуже мала. Проблему варто шукати не в кожному поодинокому випадку, а глибше. В чинниках, що призводять до цього і породжують таку модель поведінки осіб. Але це утопія, влада байдужа.

Говорячи про негативні явища не можна забувати й про інший бік медалі. Варто згадати людей які досягли небувалих висот і при цьому залишилися людьми. Зуміли використати свої можливості на благо суспільству та змінити світ на краще.

У різних суспільствах різними є джерела, носії влади. Носієм влади у демократичних суспільствах є насамперед народ, а політична влада, по суті, покликана звести до спільного знаменника розрізнену волю всіх соціальних суб'єктів.

Нестабільному суспільству потрібна не демократія, а насамперед сильна влада, оскільки широка демократія можлива лише за умови високого рівня загальної та політичної культури громадян. Через її брак, відсутність об'єднувальної ідеї, постійні суперечності між політичними партіями, соціальними кланами, групами країна найчастіше потопає у чварах, суперечках, міжнаціональних конфліктах.

Отже, влада є складним суспільним феноменом, що проявляється на всіх рівнях і в усіх сферах суспільного життя, і значною мірою детермінована соціально-психологічними особливостями її носіїв і суб'єктів.

Список використаних джерел

1. Такер Р. Сталін. Шлях до влади. М., 1990.
2. Психологія панування і підпорядкування: Хрестоматія / Сост. А.Г. Чер-нявская. Мінськ, 1998.
3. Ніцше Ф. Воля до влади: досвід переоцінки всіх цінностей. М., 1994.
4. Буллок А. Гітлер і Сталін. Життя і влада. Порівняльне життєпис: В 2 т. Смоленськ, 1994.

РЕГУЛЮВАННЯ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ

ШАБАЄВА Р.А.

викладач,

Чернігівській інститут інформації бізнесу і права

ПВНЗ МІТУ імені академіка Ю. Бугая

Шлюб - це один з найважливіших соціальних інститутів. Він має величезне значення як для суспільства в цілому, так і для окремо взятої особистості. Шлюбний союз - регульована суспільством (в тому числі державою) постійний зв'язок між чоловіком і жінкою, заснована на особистих почуттях і сексуальних відносинах, яка має та меті створення сім'ї.

Не секрет, що сучасний шлюб переживає кризу. Проявами цієї кризи служать такі показники, як зниження народжуваності, нестабільність сім'ї, зростання кількості розлучень, поява великої кількості бездітних, свідомі відмови від народження єдиної дитини; масова відмова від дітей, здавання їх у пологові чи дитячі будинки, будинку дитини, приймальники-розподільники, втеча дітей з дому; жорстоке поводження з дітьми аж до позбавлення життя своїх дітей.

Результати опитувань показують, що значна частина молодих людей (близько 1/3) брали шлюб на основі мотивів, які лежать поза сімейною сферою: бажання піти з рідного дому, здійснити відповідальний самостійний крок, помститися комусь чи просто за компанію з другом. Природно, що таке поверхове, несерйозне ставлення до шлюбу, відсутність відповідної мотивації призводять до того, що перед подружжям не постають завдання самовизначення сім'ї, з'ясування подружніх ролей, сімейного статусу кожного з них, їхніх спільних цілей. Шлюб, укладений у першій половині 80 х років, - це шлюб між подружжям, вік кожного з яких не перевищує 20 років. У даному випадку виявляється найчастіше психологічна неготовність до шлюбу.

Молоді сім'ї, як правило, не відокремлені від батьків і матеріально цілком від них залежать. У подібній ситуації постають такі проблеми, як забезпечення самостійності сім'ї, лідерства в ній (найчастіше на цю роль претендує хтось із батьків подружжя), а також проблема взаємин між членами сім'ї і батьками, що живуть з ними, які можуть скластися несприятливо і ускладнити неминучі у цьому випадку подружні конфлікти.

Найбільшою новизною сучасного законодавства є те, що тепер українці зможуть створювати сім'ї вже в більш старшому віці. Шлюбний вік підвищив новий прийнятий Закон України № 8588 від 31.05.2012 «Про внесення змін до Сімейного кодексу України (щодо підвищення рівня мінімального шлюбного віку)». Цей Закон був прийнятий Верховною Радою 15 березня 2012 року.

Мінімальний шлюбний вік для чоловіків і жінок прийнятий Закон вирівняв зміною ст. 22, Гл. 3, Розділу II. Тепер для обох він становить 18 років. Вік 18 років у Пояснювальній Записці названий віком досягнення психічної, інтелектуальної і фізичної зрілості згідно з Конвенцією ООН. Згадаю, що до цього моменту українки могли вступити в офіційний шлюб в 17 років, а українські чоловіки - в 18 років. Зміни в ст. 23 підвищили і вік, коли настає право на шлюб. За рішенням суду, право на шлюб тепер може бути надано особі, яка досягла 16 років, якщо це відповідає інтересам даної особистості. Раніше право на шлюб могло та ступати вже в 14 років. Ініціатори Проекту метою створення Закону визначили впровадження більш відповідального, цивілізованого ставлення підростаючого покоління до шлюбно-сімейних відносин, яке властиво культурним, етнічним традиціям українського суспільства. Згідно Пояснювальній Записці, Закон буде протистояти подальшого ослаблення статевої моралі підростаючого покоління.

З одного боку, дуже позитивна є ця новинка законодавства, адже, до такого серйозного питання, як шлюб, треба віднестися в повній мірі серйозно, а враховуючи легковажність великого відсотка сьогоденної молоді, то підвищення шлюбного віку повинно їх підготувати, як у фізичному, так і в психологічному значенні бути вже зрілими та готовими вступити в шлюб і

нести відповідальність за своє рішення, та усвідомлювати всю його серйозність.

З іншого ж боку, це ніякою мірою не гарантує того, що у вісімнадцять років людина буде більш зріла ніж в сімнадцять. Це все досить індивідуально. А те, що у сімнадцять років ще не можна розпочинати офіційні серйозні відносини, аж ніяк не застереже молодь від помилок, а лише підвищить рівень самотніх матерів, незаплановану позашлюбну вагітність та розпалі сім'ї.

За даними Держкомстату, на 295 тис. укладених шлюбів в Україні припадає 130,7 тис. розлучень, тобто розлучаються 44, 3% подружніх пар. Якщо взяти до уваги цивільні шлюби, які також розпадаються, то рівень розлучень в Україні, за даними фахівців, сягає 61%. Тобто, розпадається більша половина пар. Це найвищий показник у Європі, за даними Євростату.

Потрібно не вік шлюбний міняти, а більше приділяти уваги розвитку молоді. Та це не єдиний недолік нашого законодавства. Правове регулювання шлюбних і сімейних відносин в Україні здійснюється тільки державою. Визнається тільки шлюб, укладений у державних органах реєстрації актів громадянського стану. Релігійний обряд шлюбу, так само, як і інші релігійні обряди, не має правового значення і є особистою справою громадян.

Наше законодавство намагається регулювати і вдосконалити закони, покращити умови для життя. Остання новизна - підвищення шлюбного віку у дівчат до 18, на рівень з чоловіками, показує, що держава не забуває про сімейне право. Але, на мою думку, було б доцільно підвищити шлюбний вік до 21 року, тому що в цьому віці людина більш відповідальна, більш зріла морально і статево, і більш впевнено стоїть на ногах в матеріальному плані.

Державні органи повинні робити те, що може в подальшому послугувати утворенню більш міцних сімей та підходу до питання одруження більш серйозно. Щоб вступивши до шлюбу, тема його розірвання ніколи не турбувала жодного з подружжя.

Список використаних джерел

1. Конституція України: прийнята на 5-й сесії ВРУ 28 червня 1996р. - К.: Преса України, 2007. - 80 с.
2. Сімейний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 15 січня 2009 р. - К.: Велес, 2009. - 64 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rada.gov.ua - Назва з домашньої сторінки Інтернет.
3. Яковлєва А. В. Економічна статистика. Шпаргалка / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zp.edu.ua/kafedra-pidpryyemnyctva-torgivli-ta-birzhovoyi-diyalnosti?q=node/4677>

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

СТЕЛЬМАХ В.Ю.

студент Херсонського економічно-правового інституту

В Україні поняття «волонтерство», «волонтерські організації», «волонтерський рух» для позначення важливого значення соціально-політичного життя суспільства дедалі стрімко набувають масового поширення.

У нашій країні велика кількість небайдужих людей які готові присвятити себе допомозі іншим людям. Вони долучаються до роботи соціальних проектів, громадських і благодійних організацій, акцій допомоги, програм обміну волонтерами, молодіжних партій тощо. Однак до рівня розвитку волонтерства чи якості роботи громадських організацій в західноєвропейських державах, Австралії, Канада, США ще залишається багато працювати для досягнення їхнього рівня.

Не всі в змозі надати матеріальну допомогу або допомогу у вигляді техніки, устаткування, продуктів харчування тощо. Це пов'язано як із політико-економічними обставинами України, так і історичними,

ментальними. Але є серед нас ті, хто немає можливості, але має велике бажання допомогти іншим.

19 квітня 2011 року був прийнятий Закон України «Про волонтерську діяльність» який свідчить про визнання державою волонтерського руху як підвалини громадянського суспільства, виводить його на якісно новий рівень, посилює законодавчу базу щодо організації діяльності волонтерів [1]. Але сам законопроект є доволі нейтральним, потребує внесення змін і доповнень до діючого законодавства.

Основними недоліками є:

1. Волонтер який не досяг 18 років не має права займатися волонтерською діяльністю, а це обмежує права учнів шкіл долучатися до волонтерської діяльності, саме в цьому віці формується особистість.

2. Волонтерська організація зобов'язана застрахувати волонтера відповідно до Закону України "Про страхування", а це покладає на організацію додаткові матеріальні витрати без диференціації такої необхідності відповідно до видів діяльності.

3. Волонтери надають волонтерську допомогу на підставі договору з волонтерською організацією, тобто допомога, яку волонтер надаватиме з власної ініціативи іншій організації чи особі, не вважатиметься волонтерською.

4. Закон не надає жодної допомоги чи підтримки для волонтера, таких як, пільг під час вступу до вищого навчального закладу (як це є в інших країнах), зарахування волонтерської діяльності до навчально-виробничої практики тощо.

5 березня 2015 року був прийнятий Закон України "Про внесення змін до деяких законів України (щодо волонтерської діяльності)". В цьому Законі вдалося узгодити і врахувати інтереси всіх волонтерських ініціатив та організацій, які залучають до своєї діяльності волонтерів. Закон наблизив українське волонтерство до кращих світових стандартів. І це суттєвий крок до встановлення партнерських стосунків між добровольчим рухом в Україні і

державою [2].

Що ж стосується нового Закону про волонтерську діяльність, то основне - це скасування бюрократичних перепон для волонтерів. Відтепер, щоб допомагати людям, не потрібно отримувати дозвіл в Міністерстві соціальної політики та обов'язково укласти угоду з волонтерською організацією. При цьому офіційні стосунки з організацією, яка залучає до своєї діяльності волонтерів, дають право на зарахування волонтерської діяльності до навчально-виробничої практики та відшкодування витрат, пов'язаних із волонтерством. Цю діяльність можна здійснювати і самостійно, без прив'язки до офіційно зареєстрованої організації. Але доброволець повинен повідомити отримувачів допомоги, що здійснює волонтерську діяльність самостійно.

Довгий час велись запеклі суперечки з якого віку можна починати волонтерську діяльність. То, відповідно до прийнятого Закону № 1408, здійснювати волонтерську діяльність можна і з 14 років, однак за згодою батьків. На цьому обмеженні наполягли представники Уповноваженого з прав дитини, аргументуючи ризиком поширення випадків примусової праці неповнолітніх. Щоб убезпечити життя і здоров'я дітей, новий закон обмежує сфери їхньої діяльності. Йдеться про те, що неповнолітні не можуть займатися волонтерською діяльністю в медичних закладах, для ЗСУ и та інших військових формувань, правоохоронних органів, органів державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення АТО.

Оскільки більша частина українських волонтерів зараз працює в зоні АТО і надає допомогу, ризикуючи власним життям і здоров'ям, новим Законом запроваджено новий напрямок волонтерської діяльності - «надання волонтерської допомоги ЗСУ, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції» і зобов'язання держави надати одноразову грошову допомогу родинам волонтерів: 500 прожиткових мінімумів, якщо

волонтер загинув при виконанні своєї місії; у разі встановлення інвалідності I групи, то виплачують одноразову грошову допомогу у розмірі 250 прожиткового мінімумів; 200 і 150 - відповідно при набутті інвалідності II і III груп. На превеликий жаль цей Закон має великий недолік, а саме документ носить декларативний характер і є піар-ходом влади. Єдине, що може бути позитивним в цьому документі — це те, що стосується витрат, пов'язаних з наданням волонтерської допомоги. А ось що стосується страхування життя і здоров'я, то очевидно, цей закон потрібен для того, щоб нагадувати людям, що вони повинні страхувати життя, якщо займаються небезпечною діяльністю у зоні антитерористичної операції. Отже, ніякої реальної допомоги ми від цього документа не побачимо.

2 вересня 2014 року був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо деяких питань оподаткування благодійної допомоги». Який передбачає що суму коштів, отриманих благодійниками (фізичні особи які внесені до Реєстру волонтерів АТО) на банківські рахунки для надання благодійної допомоги на користь антитерористичної операції не включатимуться до місячного або річного оподаткованого доходу платника податку на доход фізичних осіб [3].

Крім того, тимчасово (на період проведення АТО) без обмежень включатимуться в інші витрати звичайної діяльності платника податку на прибуток підприємств суми коштів або вартість спеціальних засобів індивідуального захисту (бронежилетів, касок, виготовлених відповідно до військових стандартів), лікарських засобів та медичних виробів, продуктів харчування, предметів речового збереження, технічних засобів спостереження, особистої гігієни, а також інших товарів, виконаних робіт, наданих послуг згідно з переліком, який визначається Кабінетом міністрів України, добровільно перераховані (передані) для потреб забезпечення проведення АТО.

Отже, якщо держава хоче дійсно допомогти діяльності, то потрібно приймати такі Закони які реально допоможуть волонтерам, а не стануть ще

одним способом відмити кошти.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 19.04.2011 р. № 42, [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua> - назва з домашньої сторінки Інтернету

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо волонтерської діяльності)» від 05.03.2015 р. № 22 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>

3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо деяких питань оподаткування благодійної допомоги» від 02.03.2014 р. № 41-42 [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

РОЛЬ СТЕРЕОТИПІВ У САМОВИЗНАЧЕНOSTІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

СТОРЧАК В.А.

викладач кафедри комп'ютерних наук

Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права

ПВНЗ МНТУ імені академіка Ю. Бугая

Соціалізація особистості триває все життя, але саме в період дитинства закладається її фундамент. Одним з механізмів адаптації, соціалізації та регулювання в структурі соціокультурних відносин є мода. На сьогодні проблема використання моди і стереотипів в навчально-виховному процесі вищої школи залишається недостатньо дослідженою. Це зумовлює

актуальність теми дослідження.

Метою статті є спроба обґрунтувати вплив сучасних тенденцій моди і стереотипів на соціалізацію студентської молоді.

Серед видатних науковців, які досліджували моду, можна назвати Г. Блумера, А. Гофмана, Г. Зімеля, В. Зомбарта, Л. Ятіна та інших. Так, Г. Блумер розглядає моду як засіб впровадження нових соціальних форм й адаптації до них у світі, що змінюється. О. Колесникова досліджувала вплив моди на соціалізацію підлітків, Л. Ятіна досліджувала моду з точки зору соціальної психології.

Універсальна категорія, за допомогою якої обґрунтовується процес особистісного становлення і розвитку, є поняття соціалізація. Юнацький вік - це якісно новий етап у формуванні свідомості і самосвідомості особистості, розвитку її креативних здібностей, а також життєвої самовизначеності особистості. В юнацькому віці справжнє самовизначення відбувається, коли стає можливим самоствердження - важливий компонент самовизначення (самоствердження - утвердження себе, своєї особистості, її цінності, значимості в суспільстві). Звідси основне завдання цього періоду, його призначення і психологічний зміст - особистість має самовизначитися, знайти своє місце в суспільстві. Одним із аспектів самовизначення особистості в юнацькому віці є встановлення ним міжособистісних стосунків. Створення відносин при цьому підпорядковано ряду правил, які нав'язуються соціальним середовищем. Прагнучи реалізувати бажання до самовизначення, молоді люди намагаються формувати такі відношення, які б були вільними від цих соціальних обмежень і були зумовлені їхніми власними правилами. Це означає, що юнаки намагаються звільнитися від стереотипів соціального оточення. Стереотип - це судження, у загострено спрощеній та узагальненій формі, з емоційним забарвленням, що приписує визначеному колу осіб деякі властивості, чи, навпаки, що підкреслює неналежність їм цих властивостей. Стереотипізація є однією з найважливіших характеристик і міжособистісного сприйняття як людини, так і групи, і супроводжується проявами соціальних

установок, ефектів ореолу, первинності і новизни. Стереотипи, які існують в оточуючому соціальному середовищі, пов'язані із соціологією моди і впливають на формування особистості молодої людини. В основі моди лежать масові зразки, які є прийнятими і закріпленими соціальною групою. При цьому мода виступає засобом реалізації соціальних якостей людини, а також вказує на прагнення людини вказати на свою приналежність до тієї чи іншої спільноти, групи, прошарку населення, тим самим підвищуючи привабливість власного «Я» [2; с. 100]. Ефективність самовизначення юнаків залежить від соціально-психологічних впливів, під які людина потрапляє з дитинства та відчуває на собі у процесі онтогенезу. Моду можна розглядати як один із таких впливів. В юнацькому віці вже відбулася або продовжується ідентифікація себе в оточенні. Наслідування соціальному зразку дає змогу юнакам долучитися до певного соціального кола, звільняє від моральних санкцій суспільства, від психологічно важкого вибору. Мода дає змогу підкреслити свою індивідуальність і відчути приналежність до певної групи.

Серед студентської молоді було проведено експериментальне дослідження, в якому взяли участь 90 студентів різних напрямів навчання 1-2 курсів. Для визначення рівня особистісного прийняття моди та стереотипів підлітками обрані критерії та показники:

1. Якість словесної реакції на розповіді про моду і стереотипи, на показ буклетів, презентації, фото, яка реалізується в характеристиці їхнього відношення до моди (позитивне, негативне, байдуже), здатності висловлювати свої враження про моду і стереотипи. Також широту і кількість асоціативного ряду до слова мода відносимо до показника якості словесної реакції.

2. Здатність до прийняття нав'язаних стереотипів та моди. Виражається глибиною розуміння сутності і складових моди, ступенем прийняття різноманітної кількості стереотипів, прагненням бути модним без розуміння всіх складових моди; ідентифікацією себе як модної людини, як відтворювача субкультури.
3. Результативність, яка виражається в організації власної життєдіяльності, у розумінні результату впливу моди та стереотипів на якість

життя. 4. Активність, ініціативність у власній реалізації себе як приверженця модних тенденцій. Виявляється в активній участі в обговоренні моди, в усіх запропонованих заходах і формах роботи, намаганні виглядати модно, ініціюванні і продукуванні власних ідей щодо модних тенденцій у групі, вузі, суспільстві, в різних вікових групах.

Результати емпіричного дослідження розуміння сутності і складових моди, а також особливості прийняття моди та стереотипів студентською молоддю, показали, що сучасні студенти в більшості розуміють суть і складові моди. Можна констатувати, що більшість молодих людей не перебувають під впливом сталих стереотипів, але деякі виділяють наступні стереотипи: білий «низ» і чорний «верх» - це класика, і стереотип «бути здоровим модно». Музика серед складових моди не чітко виділена. Це пояснюється тим, що сьогодні в молодіжному середовищі панує велике розмаїття музичних напрямів, виконавців, тому студенти не виділяють загальних тенденцій слідування моді в музиці. Багато молодих людей виразили бажання бути модними, аргументуючи це по-різному (комфортно, некомфортно без макіяжу, красиво, подобається не виділятися або виділятися серед інших, бажання мати більш високий соціальний статус, потреба змін, небажання відставати від інших). Деякі, здебільшого хлопці, не хочуть бути модними, мотивуючи це тим, що краще бути собою, не треба виділятися та інші). У дівчат мотивація відповіді «не хочу бути модною» полягає в тому, що мода потребує багато часу, швидко змінюється, все модне, що носить молодь, брак коштів на модні речі. Є молоді люди, які не бажають бути модними, так як бояться втратити свою індивідуальність. Більшість молодих людей 17-19 років (58 студентів з усіх 90, які прийняли участь в опитуванні) мають достатній рівень самовизначеності. Ці студенти правильно розуміють зміст і складові моди та стереотипів, їх вплив на соціальне життя, вміють знаходити асоціації до слова «мода», визначають себе як модну людину, або таку, що цікавиться модою, але явно не демонструє це; приймали участь у всіх запропонованих заходах, бесідах; виявили бажання бути модними і не підверненими

стереотипам.

Поширюваність моди, її властивість швидко тиражуватися як певний стереотип і сьогодні приваблює пануючі кола суспільства, які успішно використовують моду для маніпулювання поведінкою інших. Тому мода може виступати своєрідним засобом соціального управління і стабілізації смаків. Активне залучення психологічної служби та органів самоуправління студентської молоді навчального закладу є невід'ємною складовою коригування впливу моди на соціалізацію студентів. Соціальне оточення має можливість формування стереотипів у молодих людей як прагнення до індивідуальності, творчого самовираження, а також можливості сприяти чи завадити прагненням особистості бути включеними до референтної групи чи субкультури, бажанням бути прийнятим в спільноті. Доцільно проводити просвітню, інформаційну роботу, роботу по розвитку комунікаційної культури за допомогою різних методів і прийомів, залучаючи студентську молодь до соціальних проектів і процесів, що відбуваються в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Москаленко В. В. Соціалізація особистості: монографія / В. В. Москаленко. - К.: Фенікс, 2013. - 540 с.
2. Федоренко Ю.О. Феномен моди як форма нормативної поведінки особистості / Ю. О. Федоренко // Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка, 2007. - №27. - С.100-102.

СУТНІСТЬ МІЖНАРОДНОЇ КООПЕРАЦІЇ ЯК ЧИННИКА ВПЛИВУ НА МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АЕРОКОСМІЧНОЇ ГАЛУЗІ

ПСЮК М.О.

Державний університет «Житомирська політехніка»

Сучасна глобальна економічна система є наслідком складного та багатоетапного еволюційного розвитку міжнародних економічних відносин, які розвинулися в результаті поглиблення міжнародного поділу праці, розвитку міжнародної спеціалізації та кооперації виробничих відносин.

В основі міжнародних економічних відносин є міжнародний поділ праці, який являє собою обмін між країнами факторами і результатами виробництва у певних якісних та кількісних співвідношеннях [8].

Поділ праці — це розчленовування процесу праці між частковими виконавцями. Він включає в себе:

- професійний поділ праці між індивідами (поза підприємствами), який зумовлює створення та диференціацію професій;
- суспільно-технічний поділ праці, що зумовлює розчленування процесу праці всередині підприємства і виробничу спеціалізацію між підприємствами:
 - народногосподарський поділ праці, що зумовлює розчленування процесу праці між галузями економіки;
 - міжнародний поділ праці, який зумовлює спеціалізацію виробництва окремих країн на певних видах продукції, якими вони обмінюються на світовому ринку [7].

Міжнародний поділ праці виникає у процесі міжнародного обміну товарами, тобто у процесі міжнародної торгівлі. Він опирається на економічно вигідну спеціалізацію виробництва окремих країн і виявляється у взаємному обміні результатами виробництва в певних пропорціях [5].

До факторів розвитку міжнародного поділу праці можна віднести: природно-географічні, соціально-економічні, фактори науково-технічного прогресу. Дані фактори надають країнам переваги у виробництві певних видів продукції, чим сприяють поглибленню міжнародного поділу праці [6].

Міжнародний поділ праці, як найвищий ступінь розвитку суспільного територіального поділу праці, спирається на спеціалізацію виробництва окремих країн на певних видах продукції, якими ці країни обмінюються,

визначається ступенем розвитку продуктивних сил світового господарства. Характер і його форми обумовлюються виробничими відносинами, які панують у країнах-учасницях.

Суть міжнародного поділу праці полягає в задоволенні потреб споживачів, а саме в зниженні витрат виробництва, його можна вважати однією з найважливіших матеріальних передумов налагодження плідної економічної взаємодії держав у масштабах світової економічної системи.

Сутність міжнародного, так само як і громадського загалом, поділу праці виявляється в динамічній єдності двох процесів виробництва – його розчленовування й об'єднання. Існує єдиний виробничий процес, який в свою чергу розчленовується на відносно самостійні, відокремлені один від одного фази. Разом з тим це одночасно й об'єднання відокремлених виробництв і територіально-виробничих комплексів, встановлення взаємодії між країнами, які беруть участь в системі міжнародного поділу праці.

Необхідність підвищення продуктивності праці, що обумовлює економічний і соціальний прогрес, - рушійна сила в розвитку поділу праці, в тому числі і міжнародної [2]. Зовнішньоекономічна сфера світового господарства володіє в наш час складною структурою. Вона включає міжнародну торгівлю, міжнародну спеціалізацію і кооперацію виробництва, науково-технічне співробітництво, міжнародні господарські організації, різного роду послуги і багато іншого [9]. Міжнародний поділ праці існує у двох основних формах: міжнародна спеціалізація та міжнародне виробниче кооперування.

Міжнародна спеціалізація - це форма поділу праці між країнами, в якому концентрація однорідного виробництва зростає на основі прогресуючої диференціації національних виробництв. Спеціалізація в рамках міжнародного поділу праці в остаточному результаті припускає спеціалізацію країн і регіонів на виробництві окремих продуктів та їх частин для світового ринку.

Міжнародне виробниче кооперування є наслідком диференціації

національних виробництв і встановлює виробничі зв'язки між країнами, що взаємодіють у системі міжнародного поділу праці. Міжнародне виробниче кооперування базується на предметній спеціалізації і виступає формою приватного та загального поділу праці у світовому господарстві. [6]

Міжнародна кооперація являє собою комплекс виробничо-технологічних, фінансово-економічних, організаційно-управлінських та інших відносин між господарюючими суб'єктами, які виступають учасниками певного єдиного господарського циклу виготовлення продукції (надання послуг) задоволення суспільних або індивідуальних потреб та які об'єднують (на договірних або інших засадах) належні ним економічні ресурси для спільного досягнення заздалегідь встановлених цілей в ході розгортання послідовності етапів даного циклу.

У великому тлумачному словнику сучасної української мови слово «кооперація» пояснюється: «...як одна з форм організації праці, при якій багато осіб спільно беруть участь в одному і тому ж процесі або в різних, але пов'язаних між собою процесах праці» [3]. В економічній енциклопедії поняття «кооперація» ідентифікується як добровільне колективне об'єднання власності (різних об'єктів і форм) та/або праці для досягнення спільних цілей у різних сферах господарської діяльності [4].

В глосарії термінів Європейської економічної комісії ООН промислова кооперація визначається як «відносини між підприємствами різних країн, які базуються на довгострокових спільних інтересах» [1]

Кооперація є широкою категорією, яка охоплює різні напрямки співробітництва. Проведемо класифікацію кооперації за різноманітними типами: за змістом (виробнича, наукова, фінансова, логістична, маркетингова, соціальна, технологічна), за територіальною приналежністю (регіональна, міжрегіональна, міжнародна), за тривалістю (короткострокова, середньострокова, довгострокова), за участю в капіталі (з участю в капіталі, без участі в капіталі), за об'єктами взаємодії (між малими підприємствами, між великими підприємствами, між малими і великими підприємствами), за

характером взаємодії (добровільна, вимушена), за спрямуванням (вертикальна, горизонтальна, змішана), за відношенням до галузі (галузева, міжгалузева), за складністю організації праці (проста, складна), за ступенем спеціалізації (спеціалізована, диверсифікована).

В даний час у наукових дослідженнях велика увага приділяється питанням розвитку кооперації між підприємствами різних країн та регіонів. Кооперація розглядається як найважливіший фактор економічного розвитку та фінансового розвитку країн та пов'язана з такими питаннями, як розміщення найбільш раціональних кооперативних зв'язків між учасниками взаємозв'язку виробництва, перерозподіл та збільшення товарних та грошових потоків, нарощування конкурентних переваг регіонів та країн на основі міжнародного поділу праці та спеціалізації.

На даний момент у світі продовжуються активні процеси глобалізації технологічного розвитку, які призводять до загострення ринкової конкуренції в світовому масштабі. Разом з тим, ці процеси також дозволяють нарощувати взаємодію як на рівні підприємств, так і на рівні регіонів та окремих держав. Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу, інновацій, широкий обмін науковою інформацією створює засади для подальшого розвитку міжнародного поділу праці, поглиблення процесів інтеграції та кооперації. Особливо помітно ці процеси проявляються та проявлятимуться в майбутньому у наукомістких та високотехнологічних сферах, де міжнародна кооперація є одним з ключових факторів успіху та збереження стійкої конкурентоздатності як на мікроекономічному, так і на макроекономічному рівні. В зв'язку з цим постає питання про активну участь держав та міждержавних утворень в процесах координації, розвитку та регулювання високотехнологічних галузей в умовах стрімкого розвитку та зростаючої важливості міжнародної кооперації.

Список використаних джерел

1. Glossary of terms URL: www.unecce.org

2. Андреев Б. Ф. Системний курс економічної теорії: Мікроекономіка, Макроекономіка: Учб. посібник, 2-е вид., перераб. і доп. – СПб.: Вмдавничий дім «Бізнес-преса», 2005. – 656 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
4. Економічна енциклопедія: у 3 т. / відп. ред. С. В. Мочерний та ін. – К.: Академія, 2001. – Т. 2. – 848 с.
5. Міжнародна економіка : навч. посіб. / Л. С. Шевченко, О. А. Григ^у М 58 ценко, Т. М. Камінська та ін. ; за заг. ред. С. М. Макухи. - Х. : Право, 2012. - 192 с.
6. Міжнародні економічні відносини: підручник / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 602 с.
7. Патица Н.І. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб./ Н.І. Патица, О.В. Мартинюк, Д.Г. Кучеренко – К. :»Центр учбової літератури», 2013. – 560с.
8. Пахомов Ю.М. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі / Ю.М. Пахомов, Д.Г. Лук'яненко, Б.В. Губський.– К.: Вид-во “Україна”, 1997. – 327 с.
9. Экономическая теория / Под ред. А. И. Добрынина, Л. С. Тарасовича, 3-е изд. – СПб.: Изд. СПбГУЭФ, Изд. «Питер», 2003. – 544 с.

ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРИВАТНИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ

КРИКУН О.Д.

аспірант кафедри публічного адміністрування

Міжрегіональної академії управління персоналом

Здоров'я населення є найвищою цінністю держави, а право на охорону

здоров'я гарантує Конституція України (ст. 49). За роки незалежності українська система охорони здоров'я не набула статусу взірцевої та в силу постійних реформацій та трансформацій не змогла вибудувати модель дієвих ринкових механізмів її розвитку.

Система охорони здоров'я є вкрай важливим сектором соціально-економічного життя із точки зору задоволення життєво важливих потреб та забезпечення соціально-економічної та політичної стабільності держави і суспільства в цілому. Державні рішення в даній сфері породжують мультиплікативний ефект, при цьому помилкові рішення можуть призвести до непоправних негативних наслідків та порушити стійкість соціально-економічного розвитку держави.

Ні одна розвинена країна світу не може забезпечити всіх потреб у медичних послугах, ліках та інших технологіях виключно державними коштами без залучення програм приватного страхування та так званих співплатежів. Об'єм програм державних гарантій надання медичної допомоги неодинаковий у різних країнах. Нечіткими, а подекуди й взагалі не зазначеними в нормативних документах залишаються питання гарантій надання конкретних видів медичної допомоги, можливість забезпечення ліками та медичними препаратами тощо.

Однак у переважній більшості розвинутих країн Європейського Союзу та світу на практиці забезпечується рівний доступ усіх громадян до необхідного забезпечення охорони здоров'я, пропонуються пільги для соціально незахищених груп населення. Розглянемо зарубіжний досвід щодо державного регулювання ринку приватних медичних закладів більш детально.

Цікавим у плані використання аспектів державного регулювання ринку приватних медичних закладів є досвід Німеччини.

Німеччина є однією з провідних країн щодо надання якісної медицини. Німецькі заклади охорони здоров'я по праву вважаються лідерами і головними новаторами європейської медицини. Завдяки фундаментальним медичним дослідженням і науковим відкриттям, а також значним фінансовим вливанням

в систему охорони здоров'я, країна вважається визнаним рекреаційним центром. Саме до Німеччини пацієнти з усього світу (в тому числі і в найскладніших випадках) їдуть за надточною діагностикою та ефективним лікуванням. Медична страховка в Німеччині може оплатити пересадку серця, заміну суглоба та інші не менш складні операції.

У німецькій системі охорони здоров'я достатньо високим є відсоток приватних медичних практик (близько 45%). Будь-який лікар, який має відповідну кваліфікацію, може відкрити в Німеччині свій кабінет і на платній основі надавати медичні послуги. Дуже високою є й відповідно конкуренція, тому кожна клініка намагається тримати максимально високу планку[1].

Вартість лікування в клініках Німеччини може варіюватися в залежності від вибраної медичної установи. На остаточний кошторис в переважній більшості впливає діагноз, з яким звернувся пацієнт, наявність ускладнень, супутніх захворювань і загального фізичного стану. На формуванні вартості впливає й кваліфікація лікаря, який проводить консультування та лікування. Орієнтовна вартість послуг обстеження в німецьких клініках в євро (EUR) наведена в табл. 1.

Таблиця 1.

**Орієнтовна вартість послуг обстеження в клініках Німеччини в євро
(EUR)**

Університетська клініка Шаріте Берлін	від 5 800
Helios Hospital Berlin-Buch	від 4 500
Університетська клініка Мюнхенського університету ім. Людвіга-Максиміліана	від 4 900
Університетська клініка ім. Гете Франкфурті-на-Майні	від 4 700
Університетська клініка Дюссельдорф	від 4 800

Жодна розвинена країна світу сьогодні не може забезпечити всіх необхідних засобів для надання медичних послуг виключно з бюджетних коштів без застосування механізмів спів платежів [2]. Цей нюанс для нашої країни лежить в більшій мірі в площині політичних рішень, однак існуючі

економічні труднощі і бюджетний дефіцит системи охорони здоров'я неминуче призведуть до необхідності його вирішення. І чим раніше буде прийняте рішення, тим швидше зможемо забезпечити створення більш ефективної системи фінансування та організації сучасної системи охорони здоров'я.

Список використаної літератури:

1. International Profiles of Health Care Systems, 2012. Australia, Canada, Denmark, England, France, Germany, Iceland, Italy, Japan, the Netherlands, New Zealand, Norway, Sweden, Switzerland, and the United States. Edited by S. Thomson, R. Osborn, D. Squires, M. Jun. The Commonwealth Fund, November 2012, p. 93.

2. Максимова Л.В., Омельяновский В.В., Сура М.В. Анализ систем здравоохранения ведущих зарубежных стран. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-sistem-zdravooohraneniya-veduschih-zarubezhnyh-stran/viewer>

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

ЯКАЙТИС І.Б.

здобувач Івано-Франківського університету нафти і газу

У сучасних умовах одним із визначальних показників розвитку держави є рівень розвитку освіти. Формування та забезпечення належного функціонування механізмів державного управління інноваційним розвитком освіти є обов'язковою умовою розвитку України у напрямі техніко-

технологічного та інноваційного зростання. Це завдання постає особливо актуальним сьогодні, в умовах глобалізації, коли кожна країна, яка прагне зайняти гідне місце у міжнародному поділі праці та забезпечити конкурентоспроможність продукції своїх компаній на світовому ринку, повинна залучати до всіх сфер висококваліфікованих фахівців.

Серед питань, вирішення яких сьогодні вимагає організація процесу освіти в умовах ринку, слід виділити проблему формування й оцінки ефективності механізмів державного управління вищою освітою з урахуванням факторів впливу внутрішнього середовища.

Під внутрішнім середовищем вищої освіти та науки розуміється взаємодія всіх її елементів, енергії у межах системи. Воно включає: людські, матеріально-технічні, фінансові ресурси [1-2]. Вказане середовище представлено такими основними підсистемами: навчального процесу; кадрового забезпечення; управлінської діяльності; методичної роботи; наукової роботи; науково-методичного забезпечення; матеріально-технічного забезпечення; соціальної роботи; економічної діяльності; маркетингової діяльності.

Серед основних стратегічних проблем планування інноваційного розвитку освіти залишаються концептуальні питання, які є невирішеними в нашій державі протягом тривалого часу, зокрема:

- подальший перехід до західної схеми науки при університетах;
- розробка продуктивних і реальних для слідування векторів взаємодії освіти, науки та бізнесу;
- стимулювання розвитку приватних навчальних закладів та приватної науки;
- розвиток малого та середнього бізнесу з активними взаємодіями із науковими й освітніми установами задля спільного проведення наукових досліджень як передумов ефективного впровадження інновацій.

Деякі стратегічні напрямки управління розвитком системи освіти можуть суперечити інтересам один одного на сучасному етапі розвитку нашої

держави. Прикладом такого конфлікту може бути перехід до прийнятої в розвинутих країнах моделі університетської науки, коли основні наукові центри та лабораторії знаходяться в підпорядкуванні університетам, де по-суті і зосереджено весь науковий потенціал. Така модель показала свою перспективу в розвинутих країнах і надалі в них активно використовується. На заході у розвинутих країнах зараз є три гілки наукових установ – національна, університетська і приватна наука. В Україні звичайно ж наразі найбільш розвинутою є національна гілка у вигляді Національної академії наук. У розвинутих країнах її частка незначна, а найбільший розвиток має університетська наука. Перевага полягає в тому, що уже на етапі підготовки студентів кращі з них готуються до наукової спеціалізації безпосередньо за місцем навчання та викладацький склад займається не теоретичним викладанням, але й науковою та науково-практичною діяльністю [3].

Отже, удосконалення механізмів державного управління інноваційним розвитком освіти та науки повинно стати однією з головних завдань держави на сучасному етапі стимулювання соціально-економічного розвитку України. Вкрай необхідно приймати та розробляти нові програми взаємодії бізнесу, науки й освіти, переймати основні моделі розвинутих країн у забезпеченні розвитку університетської освіти та бізнес-моделей підготовки креативних кваліфікованих кадрів і в той же час зберегти академічну науку та освітні традиції України.

До головних принципів такої інноваційно-орієнтованої взаємодії закладів освіти й суб'єктів бізнесу, ми вважаємо, слід віднести: відповідність структури взаємодії навчальних закладів цілям інноваційного розвитку бізнесу; комплекс використання менеджментом навчальних закладів інструментарію інноваційно-орієнтованого управління роботодавців; комплексний взаємозв'язок інноваційної діяльності роботодавців і навчальних закладів на основі раціонального розподілу прав і обов'язків у процесі формування кваліфікаційних компетенцій з вектором на інноваційний розвиток; співвідношення вертикального та горизонтального управління

взаємодії підприємств і освітніх закладів; всебічне використання аналітичної інформації при прийнятті управлінських рішень про інноваційну взаємодію бізнесу і закладів науково-професійної освіти. Для забезпечення конкурентоспроможності та споживчої можливості, заклади освіти повинні свої стратегічні цілі й оперативні рішення спрямовувати на формування конкурентних переваг. Тобто при забезпеченні кваліфікаційних компетенцій необхідно систематично генерувати та модифікувати інноваційні ресурси та інструменти своєї діяльності засобами створення, збереження, удосконалення своїх компетенцій [3].

Тому убачається необхідним формування та реалізації новітньої моделі державного управління інноваційним розвитком освіти та науки в Україні, що ґрунтується на комплексній взаємодії держави, закладів освіти і науки, бізнесу та суспільства, специфічних суспільних принципах управління, в основі якої є сукупність механізмів державного управління розвитком системи освіти (нормативно-правовий, організаційно-функціональний, кадрово-мотиваційний, інтегрований: стратегічно-орієнтованого фінансування, міжнародного співробітництва, освітньо-наукової локалізації), що в системі дозволить забезпечити інноваційний розвиток освіти та науки.

Список використаних джерел

1. Козарь Т. П. Формування сучасної моделі державної політики в системі вищої освіти в Україні: проблеми та перспективи вирішення. Держава та регіони. Серія «Державне управління». –2012. № 3. С. 48-52.

2. Мазур І. І. Стратегія розвитку партнерства вищої освіти, науки та бізнесу. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. 2014. № 165. С. 6-11.

3. Шестаковська Т.Л. Концептуальні засади функціонування організаційно-економічного механізму розвитку національної системи освіти. Науковий вісник Полісся. Чернігів: ЧНТУ, 2015. №1(1). С. 34-41.

СИСТЕМА ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

ШАПОВАЛ ОЛЬГА ВАСИЛІВНА,

аспірант ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Система освіти в Україні наразі перебуває в стані реформування вже не одне десятиліття.

Освіта це процес і результат засвоєння людиною систематичних знань, умінь та навичок. Розвиток розуму та почуттів, формування світогляду та пізнавальних інтересів. Освічена людина володіє загальними ідеями, принципами і методами, які визначають якісний підхід до розгляду різноманітних фактів і явищ. Володіючи високим рівнем розвинутих здібностей, умінням застосовувати набуті знання. Вміючи критично мислити, творити, оцінювати.

Освіта це суспільно організований і нормований процес постійної передачі попередніми поколіннями наступним соціально значущого досвіду. Вміння без знань неможливі. Творча діяльність здійснюється на певному матеріалі знань та вмінь. Засвоєння елементів соціального досвіду допоможе людині успішно функціонувати в суспільстві і діяти самостійно [1].

Система освіти в Україні – це державний інструмент реалізації конституційного права громадян України на освіту. Це доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах, розвитку дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти; різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам (ст. 53 Конституції України, [2]).

Державне управління освітою – це певний вид діяльності органів державної влади. Вона має виконавчий і розпорядчий характер. Це окрема

галузь державного управління, яка забезпечує планомірний вплив на освітню сферу, що ґрунтується на законах та інших нормативних актах, і спрямована на розвиток цієї цілісної системи. Система освіти може впорядковуватися через управління (регулювання ззовні) і самоуправління (регулювання зсередини). Система освіти, будучи органічно пов'язаною з управлінням, змінюється зі зміною останнього. Вона вдосконалює, реформує, трансформує і в цілому розвиває сама себе лише через управління. В систему державного управління освітою входить також державно-управлінська діяльність (процес), певного роду суспільні відносини, через які реалізуються численні прямі і зворотні зв'язки між суб'єктами і об'єктами управління.

Державне управління освітою - це система державного управлінської діяльності, складовими якої є стратегічне управління, державне регулювання і адміністративне управління.

Список використаних джерел:

1. Конспект лекцій з дисциплін нормативної частини магістерської програми за спеціальністю “Державне управління у сфері освіти”, Київ, НАДУ, С.3-56
2. Конституція України - Стаття 53.

УКРАЇНСЬКІ МОДЕЛІ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ШЕСТАКОВСЬКА Т.Л.

Кандидат економічних наук,

Чернігівський національний технологічний університет

На сьогоднішній день одним із завдань української економіки є розвиток промислового наукоємного виробництва та формування стійких ринкових

відносин для отримання вітчизняної конкурентоспроможної продукції. Не дивлячись на те, що Україна має високий рівень науково-технічного потенціалу, розвиток науки та інноваційного творчості є однією з найважливіших задач. У зв'язку з швидким зростанням ринку науково-технічної продукції та високим рівнем конкуренції даного ринку доцільним рішенням стає пошук шляхів комерціалізації результатів наукових досліджень. Комерціалізація результатів наукових досліджень є важливим джерелом формування дохідної частини бюджету університету, а також фактором залучення інвестицій в його науково-дослідну та педагогічну діяльність. Тому процес комерціалізації варто розглядати як проектування, розробку і реалізацію певних заходів у напрямку отримання прибутку від результатів наукових досліджень. Комерціалізація включає в себе наступні стратегічні етапи: 1) пошук і відбір розробок для фінансування; 2) залучення інвестицій; 3) впровадження розробок у виробництво та їх подальший супровід.

Найбільш розповсюдженими моделями комерціалізації результатів наукових досліджень у міжнародній практиці є: продаж, ліцензування, а також використання інновацій на підприємствах, створених при вищих навчальних закладах. Нами систематизовані основні моделі комерціалізації результатів наукових досліджень: передача з повним відчуженням прав; продаж ліцензій; створення малих інноваційних підприємств при вищих навчальних закладах; розробка наукових досліджень на умовах партнерства; власне використання результатів наукових досліджень [1].

Результати аналізу функціонування вітчизняних вищих навчальних закладів засвідчили, що у більшості з них у структурі відсутній підрозділ, який би відповідав за передачу розробок споживачам з вигодою для навчального закладу. На сьогоднішній день в Україні переважає некомерційна форма передачі результатів наукових досліджень, зокрема у вигляді поширення інформації про них під час доповідей на конференціях та наукових семінарах, опублікування наукових статей та монографій, обміну результатами

досліджень через особисті контакти вчених та практиків. Основний обсяг знань передається в промисловість не через продаж ліцензій та патентів, створення малих підприємств, а через «замовлення», що не приносить бажаного економічного ефекту для вищого навчального закладу. Все це свідчить про те, що комерціалізація результатів наукових досліджень в Україні ще не набула такого значного поширення, як в розвинутих країнах світу.

На нашу думку, до основних факторів, які стримують ефективний розвиток процесу комерціалізації результатів наукових досліджень вищих навчальних закладів в Україні слід віднести: - недосконалість існуючої інфраструктури для комерціалізації результатів наукових досліджень і просування їх на ринок (відсутність у більшості вітчизняних університетах наукових парків, технопарків, бізнес-інкубаторів); - відсутність дієвої моделі взаємодії університетів, бізнесу, держави та суспільства у напрямку розвитку інноваційної системи країни; - низький рівень попиту на наукомістку продукцію з боку вітчизняних бізнес-структур, що обумовлено відсутністю бажання нести додаткові фінансові витрати на її освоєння у зв'язку із прагненням отримати прибуток вже сьогодні, а не через декілька років; - недостатня обізнаність науковців у питаннях захисту інтелектуальної власності та комерціалізації наукових розробок; - недосконалість вітчизняного законодавства щодо формування малих інноваційних підприємств при вищих навчальних закладах, що значно ускладнює цей процес через необхідність отримання значної кількості дозвільних документів та існуючий механізм погодження.

Досвід розвинутих країн підтверджує, що інноваційний процес найшвидше здійснюється там, де формуються і реалізуються його нові організаційні моделі. Найбільш ефективними серед яких є технопаркові структури з належними умовами для активного впровадження інновацій, які сприяють комерціалізації результатів наукових досліджень. Протягом останніх декількох років в Україні зроблено суттєві кроки щодо створення сприятливих умов для комерціалізації результатів наукових досліджень. В

Україні налічується 16 технопарків (серед яких 8 є постійно діючими). Найбільш успішно функціонують такі технопарки: “Напівпровідникові технології та матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка”, “Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона”, “Інститут монокристалів”, “Київська політехніка”, “Інститут технічної теплофізики”, “Укрінфотех”, “Інтелектуальні інформаційні технології”. Особливістю функціонування вітчизняних технопарків є те, що в нас, на відміну від інших країн, майже відсутні венчурні технопарки [2-3].

З метою активізації інноваційних процесів в Україні також було створено: 24 центри інновацій та трансферу технологій; 108 наукових, навчальних центрів; 34 навчальних науково-виробничих комплексів; 1 інвестиційний (інноваційний) венчурний фонд; 6 небанківських фінансово-кредитних установ; 27 науково-впроваджувальних підприємств; 7 консультаційних центрів з питань інноваційної діяльності; 10 інноваційно-технологічних кластерів; 22 інноваційні центри; 23 інноваційні бізнес-інкубатори; 38 центрів комерціалізації об’єктів права інтелектуальної власності; 17 підприємств системи НТІ; 1 індустріальний парк; 8 національних контактних пунктів Сьомої рамкової програми ЄС з досліджень та технологічного розвитку; 9 наукових парків; 27 регіональних центрів з інвестицій та розвитку; 7 громадських організацій з питань інноваційної діяльності; 61 іншу інноваційну структуру [3].

У той же час доводиться констатувати, що всі ці заходи не призвели до активізації процесу комерціалізації результатів наукових досліджень. Однак в Україні є всі підстави для розвитку комерціалізації результатів наукових досліджень, але при цьому необхідно враховувати відсутність зв’язків між науково-освітньою сферою, бізнесом, владою та суспільством. Отже, перспективною моделлю формування та реалізації результатів наукових досліджень має стати “Quadruple Helix” (вища освіта – бізнес – держава – інститути громадянського суспільства), яка орієнтована на комплексне управління інноваційною діяльністю, а саме, процесом формування, передачі

та реалізації наукових розробок, створенням на їх основі наукомістких технологій.

Список використаної літератури

1. Бай С.І., Совершенна І.О. Комерціалізація університетських наукових розробок: проблеми і рішення. Вісник Хмельницького національного університету. 2012. №3. Т.1. С. 215–220.

2. Денисюк В. Комерціалізація результатів науково-дослідних робіт: проблеми і перспективи. Вісник НАН України. 2006. № 5. С. 39–53.

3. Інноваційний розвиток технопарків в Україні і світі [Електронний ресурс]. Режим доступу : [http://do.gendocs.ru/docs/index – 24248.htm](http://do.gendocs.ru/docs/index-24248.htm).

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕЛЕКТРОННОГО ЗВІТУВАННЯ В УКРАЇНІ

АКИМЕНКО О.Ю.

к.е.н. доцент

Чернігівський національний технологічний університет

На сьогоднішній день більшість підприємств в Україні впроваджують подання податкової звітності в електронному вигляді, як крок до розвитку інноваційних технологій. Впровадження електронної податкової звітності вплине на прозорість та стабільність відносин між податковою службою та платником податків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням цього питання займалися такі вчені як: Білуха М.Т., Василенко О.Д., Гуцайлюк З.В., Дяченко В.П., Мурашко В.М. та інші. Метою роботи є дослідження проблеми розвитку електронної податкової звітності в Україні та визначення основних переваг та недоліків. Податкова звітність – це система діяльності платників податків по веденню, складанню і поданню документів, які містять дані про підсумки

діяльності платника податку, його майновий стан і встановлюють процес розрахунку податку, а також суму, яка має бути відшкодована до бюджету. В податковій звітності міститься інформація про результати фінансової діяльності та розрахунки сум податків, що повинні стягуватися до бюджету, а також надмірно сплачених сум, що відшкодовуються до бюджету.

У податкових документах вказують сам процес нарахування податків і зборів які є обов'язковими до сплати в бюджет. Особливістю податкової документації є те, що спеціальні податкові документи не ведуться, підставою для ведення податкового обліку є первинні бухгалтерсько-облікові документи, в яких записують господарської операції які були здійснені за певний період.

Електронна звітність це швидкий, зручний та надійний спосіб подання звітності. Впровадження нових механізмів звітності, а саме - надання податкової звітності засобами електронного зв'язку, залишається для органів ДПС України одним із головних напрямків поліпшення обслуговування платників податків. І хоча, на даний момент, ще використовуються різні варіанти надання звітності, перевага все-таки надається електронній формі, яка, безперечно, прискорює процес усіх фінансових і звітних операцій.

Система надання звітності в електронному вигляді не збільшує надходження до бюджету, але допомагає здійснити більш прозоре адміністрування податків і зборів. Під час впровадження електронної звітності та користування нею суб'єктами господарської діяльності надається необхідна практична й консультативна допомога, постійно ведеться роз'яснення переваг цього виду надання звітності, адже це економія матеріальних ресурсів (коштів на придбання бланків звітних документів), а також скорочення часу на підготовку звітності.

Для платників податків розроблено безкоштовне програмне забезпечення по формуванню податкової звітності та реєстрів отриманих та виданих податкових накладних в електронному вигляді у форматі, затвердженому відповідним наказом ДПС України. Перевага програмного забезпечення полягає в тому, що у ньому є бланки всієї звітності, до того ж

програмне забезпечення автоматично виконує чимало спеціальних розрахунків та самостійно знаходить помилки. Подання звітності в електронному вигляді отримує дедалі більшу підтримку платників податків, адже електронна звітність - це сучасно, швидко та зручно!

Майбутнє саме за електронним обміном даних тому, що це - швидкий і надійний обмін електронними документами доступний для кожного громадянина нашої країни, який забезпечує миттєвий та надійний документообіг.

Переваги подання електронної звітності оцінити дуже просто за кількома факторами,

а саме:

- суттєвим зменшенням часу на складання звітів;
- неможливістю допущення помилок під час складання звіту;
- можливістю подання звітності через інтернет;
- уникненням простоювання у величезних чергах (особливо наприкінці термінів подачі звітності) до “завітного віконця”;
- виключенням ситуації, коли інспектор не хоче приймати звіт із “неприйнятними” для податкової показниками.

Але, незважаючи на перевага, недоліками подання електронної податкової звітності можна вважати:

- соціально-психологічні фактори;
- потребу додаткових фінансових вкладень у процес автоматизації електронної звітності;
- необхідність у доступі до мережі Інтернет;
- необхідність купувати за власні кошти електронні ключі в Акредитованих Центрах Сертифікації Ключів (АЦСК) для подання електронної податкової звітності.

Першим днем подання податкової звітності вважають день, що йде за днем закінчення звітного податкового періоду. Після закінчення термінів подання податкової звітності вони можуть бути продовжені за правилами, які

передбачені законодавством України. Податкова звітність повинна відповідати правилам її складання та мати певні реквізити. Наприклад, обов'язковими реквізитами в податковій декларації є:

- ідентифікаційний номер платника податку;
- назва платника податку;
- період, за який подається декларація;
- дата подання податкової декларації;
- розмір бази оподаткування;
- сума й розмір витрат і пільг;
- сума, що не оподатковується податком;
- ставка оподаткування;
- сумо податку, що підлягає сплаті.

Невчасне подання податкової декларації до контролюючого органу може тягнути за собою використання фінансових санкцій, а саме: стягнення штрафу в розмірі 10 неоподаткованих мінімумів доходів громадян за кожне неподання або затримку,

Запровадження системи отримання від платників податкової звітності в електронному вигляді, стало дієвим способом вирішення зазначених проблем. Електронна звітність дає змогу зекономити час і працівникам ДФС, і представникам бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Закон України від 22 травня 2003 р. «Про електронні документи та електронний документообіг». - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
3. Закон України від 22 травня 2003 р. №852 «Про електронний цифровий підпис» - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.

4. Електронне оподаткування: сутність та перспективи застосування: П. В. Мельник, А. М. Новицький, О. А. Долгий, С. П. Ріппа та ін.; за заг. ред. П.В. Мельника. - Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2010. - 332 с.

5. Запровадження електронної звітності: світовий досвід [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://sfs.gov.ua>.

СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ В НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

АУЛІН ОЛЕКСАНДР АНАТОЛІЙОВИЧ,
кандидат філософських наук,
президент ГО «Український центр ісламознавства»

Сьогодні основними нормативно-правовими актами, що регулюють вітчизняну державну політику у сфері стратегічних комунікацій (далі СК) є Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» (Указ Президента України від 12.01.2015 року № 5/2015), Доктрина інформаційної безпеки України (Указ Президента України від 25.02.2017 року № 47/2017), Воєнна доктрина України (Указ Президента України від 24.09.2015 року № 555/2015), Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України (Указ Президента України від 04.03.2016 року № 92/2016), Концепція стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України (Наказ Міністерства оборони України 22.11.2017 № 612) тощо. Правовим підґрунтям для згаданих актів є Конституція України й Стратегія національної безпеки України.

У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» йдеться про намір фокусуватися, серед іншого, на забезпеченні підсилення інституційної спроможності для здійснення міжнародних стратегічних комунікацій (далі СК) [1]. Консолідоване визначення СК дається в Доктрині інформаційної

безпеки та Воєнній доктрині України. В обох: «стратегічні комунікації – скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави - публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави» [2, 3]. В Інформаційній доктрині також наведено поняття урядових комунікацій як комплексу заходів, «що передбачають діалог уповноважених представників Кабінету Міністрів України з цільовою аудиторією з метою роз'яснення урядової позиції та/або політики з певних проблемних питань». Кризові комунікації відповідно до Інформаційної доктрини – це «комплекс заходів, що реалізуються державними органами України у кризовій ситуації і передбачають їх діалог із цільовою аудиторією з питань, що стосуються кризової ситуації». У свою чергу «стратегічний наратив - спеціально підготовлений текст, призначений для вербального викладення у процесі стратегічних комунікацій з метою інформаційного впливу на цільову аудиторію» [2]. У розділі № 3 Інформаційної доктрини розвиток СК відносять до категорії національних інтересів [Там само]. У розділі № 6 йдеться про те, що на Міністерство інформаційної політики України мають бути покладені в установленому порядку організація та забезпечення розроблення стратегічного наративу і його імплементації [Там само].

Якщо інтерпретувати термін «імплементація» в його буквальному значенні як «виконання чогось» (уникаючи семантики, притаманної міжнародному праву), і повернутися до аналізу тексту Інформаційної доктрини, то можна зробити деякі попередні висновки. По-перше, головним державним органом України, що координує та здійснює стратегічні комунікації є Мінінформполітики. По-друге, основний алгоритм здійснення СК полягає в розробленні стратегічного наративу та його використанні Мінінформполітики шляхом публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави. Спосіб реалізації СК - вербальне

викладення стратегічного наративу. Основна мета СК – здійснення інформаційного впливу на цільову аудиторію. За своєю суттю СК не є урядовими або кризовими комунікаціями, а сам стратегічний наратив згідно з розділом № 4 Інформаційної доктрини ще не визначений. Водночас у розділі, безпосередньо присвяченому механізму реалізації Інформаційної доктрини, говориться, що крім розроблення стратегічного наративу і його імплементації (тобто здійснення СК), Мінінформполітики організує і забезпечує урядові та кризові комунікації. У зв'язку з викладеним виникають сумніви у доцільності надання Мінінформполітики функцій здійсненні «військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій» [2], які найвірогідніше притаманні Міністерству оборони та/або спецслужбам України.

Як вже йшлося вище у тексті Воєнної доктрини наведено визначення стратегічних комунікацій, аналогічне тому, що міститься в Інформаційній доктрині України. Водночас аналіз самої Воєнної доктрини, а також Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України [4] і, особливо, Концепції стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України [5] показують, що саме українським воєнним у значній мірі вдалося адаптувати до сучасних українських реалій потенціальні можливості, закладені у поняття стратегічних комунікацій, американськими партнерами. Останні здійснюють дослідницьку й практичну діяльність на цьому напрямі з початку 1960-х років. Більш того сучасне визначення СК в інформаційній та воєнній доктринах України дуже нагадує аналог у Міністерстві оборони США, який вірогідно й послугував прототипом для українського: «стратегічні комунікації – сфокусовані Урядом США зусилля на розуміння та залучення ключових аудиторій до створення, посилення чи збереження сприятливих умов для просування інтересів, політики та цілей Уряду США через використання скоординованих програм, планів, тем, меседжів та продуктів, синхронізованих із діями всіх інструментів національної могутності» [6].

Так, зокрема, в нормативних документах воєнного відомства України

містяться необхідні структурно-функціональні напрацювання для ефективного проведення СК, окреслені основні моменти організації взаємодії Міноборони з іншими військовими формуваннями та державними структурами України. На думку експертів МО, «дієвим, адекватним та комплексним інструментарієм такої взаємодії виступає система стратегічних комунікацій, яка дає можливість, залишаючись у межах демократичних практик і принципів, організувати ефектну відсіч деструктивним інформаційним кампаніям, які веде агресор» [5].

Отже, сучасний стан нормативно-правової бази України у сфері стратегічних комунікацій справляє подвійне враження. З одного боку нормативна база Міністерства оборони та Збройних сил України в цілому відповідає завданням організації проведення СК. Проте, інші державні органи на кшталт Мінінформ політики, навряд чи зможуть ефективно використовувати наявну нормативну-правову базу, що регламентує державну політику в цій сфері. Виходячи з викладеного, для оптимізації проведення стратегічних комунікацій, державній владі України потрібно організувати роботу з доопрацювання наявних нормативних актів у напрямі їх подальшої адаптації до сучасних реалій. З метою інтенсифікації процесу вдосконалення теперішньої нормативної бази доцільно координувати роботу у рамках робочих груп із представників зацікавлених міністерств і відомств України, а також вітчизняного експертного співтовариства.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України "Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>
2. Указ Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>

3. Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>

4. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року "Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016#Text>

5. Наказ Міністерства оборони України 22.11.2017 № 612 Про затвердження «Концепції стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/612_nm_2017.pdf

6. Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp1_02.pdf

ДО ПИТАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ ЧЕРЕЗ DARKNET

ГРАБЧУК О.В.

адвокат

На сучасному етапі існує чимало способів фінансування тероризму, а враховуючи рівень розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій вони постійно удосконалюються. Поряд із традиційними способами все з'являються нові, які базуються на доступності інтернету, стрімкому поширенню соціальних мереж. Так, особливу небезпеку з точки зору фінансування тероризму несе технологія DarkNet. Для характеристики даної прихованої мережі, з'єднання якої встановлюються тільки між довіреними пірамі з використанням нестандартних протоколів та портів,

використовуються також такі поняття, як «темна мережа», «чорний інтернет», «прихована мережа», «темний веб» тощо. Ця технологія недостатньо досліджена і в наукових працях та на практиці зустрічаються випадки, коли дане поняття ототожнюється з Deep Web, Deep Net. Зрозуміло, що більша частина інформації в Інтернеті прихована далеко на сайтах, і стандартні пошукові системи не можуть отримати доступ до неї. Саме тому, не дивлячись на певну схожість щодо відсутності індексації стандартними пошуковими системами, ці технології є різними.

Можливості Інтернету використовуються терористичними угрупованнями вже понад двадцять років. Проте наявні характеристики видимого Інтернету (Surface Web) не забезпечують анонімності (тобто не передбачають відсутності стеження) для злочинців, тим самим стимулюють до пошуку інших більш сприятливих для них способів.

DarkNet, з однієї сторони, спрямований на забезпечення недоторканності особистого життя та захисту від політичних репресій, а з іншої – приховував в собі низку небезпечних цілей. Зокрема, з його використанням відбуваються злочини в сфері інформаційних технологій, незаконне розповсюдження файлів, захищених авторськими правами, фінансується тероризм. DarkNet є дуже популярним місцем для різного роду незаконної діяльності, зокрема для продажу нелегальної зброї і вибухових речовин.

Для терористичних цілей DarkNet може використовуватися за такими напрямками:

- для зв'язку, радикалізації та планування терористичних атак (використання видимого Інтернету прискорило темпи усунення екстремістів);
- для вербування (більшою мірою для надання подальших вказівок);
- для пропаганди;
- для використання віртуальних валют.

Саме останній напрям є одним з найбільш тривожних поєднань. Криптовалюта часто використовується для платежів, пов'язаних з незаконною торгівлею, відмиванням грошей злочинцями та фінансуванням терористичних

операцій.

Постійне удосконалення підходів до використання терористами DarkNet створює нові перепони для урядів, установ, спеціалізованих органів в боротьбі з тероризмом. Фінансування тероризму через DarkNet з використанням в якості платіжного засобу криптовалюти на сьогоднішній день становить реальну загрозу світовій спільноті. Існує нагальна потреба у розробці нових методів та заходів для відстеження та аналізу використання терористів DarkNet. Частина заходів повинна бути пов'язана з пошуком програмного забезпечення, що дозволить покращити каталогізацію глибоких веб-сайтів. Проте потребують також зміни і діючі нормативно-правові документи. Отже, назріла необхідність системного аналізу та вдосконалення законодавства, а також розробки спеціальних програмних засобів з метою ефективної протидії новим викликам і загрозам у сфері фінансування тероризму.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ

ІВАНЕЦЬ В.А.

доцент, Чернігівський інститут інформації, бізнесу та права ПВНЗ МІТУ
імені академіка Ю.Бугая

Під економічним потенціалом регіону вітчизняні та зарубіжні вчені розуміють його властивість забезпечувати власне довгострокове функціонування і досягнення стратегічних цілей на основі використання наявних ресурсів. Але для цього потрібно створити відповідні умови розвитку економіки та адекватна зовнішня і внутрішня політика діючого уряду і парламенту країни.

За статистичними даними Міністерства економіки України, на фоні світової економічної стагнації рівень ВВП в Україні за 2015 р. у порівнянні з

2014 р. впав на -27,7%, а 60% його складу становить експорт. А частка сільськогосподарської продукції українського експорту складає 40%. Експорт теж впав на -29,3% (на Чернігівщині - на-21,2%), промислове виробництво - на-13,4% (-8,9%), сільськогосподарське виробництво - на-4,8% (-2%), капітальні інвестиції - на-6,0% (-5,7%), прямі іноземні інвестиції - на-7,6% (-5,2%), приріст споживчих цін становить +43,3% (+45,6% - один з найвищих після Донецького регіону). Зросла доля в структурі ВВП оптової і роздрібною торгівлі до 13,7%, сільськогосподарського виробництва - до 11,79%, переробної промисловості - до 11,3%, інформації і телекомунікаційних технологій - до 3,18%. За той же період впали темпи будівництва - до 1,8%. Девальвація складає 30%. Роздрібний продаж впав на 20%, а реальні доходи - на 22%. Всі вказані сфери діяльності в економіці притаманні нашому регіону і, як висновок, вказують на зниження і можливості економічного потенціалу Чернігівщини.

За висновками експертів Українського аналітичного центру (далі УАЦ), експорт за січень-лютий 2016 р. впав на 20%, імпорт теж впав на 14%. Інфляція зросла до 20% (на даний час становить 48%). Спостерігається тенденція до падіння в поточному році експорту на 20% і зростання ВВП не відбудеться та можливе його падіння до кінця 2016 р. на 4-5%. 1478 державних підприємств підлягають приватизації, із них 497 вже ліквідовано. Заборгованість із заробітної плати досягла в лютому 2016 р. рекордної цифри - 200 млн. грн., Тарифи оплати за комунально-господарські послуги зростають щоквартально. Майже 200 тисяч чоловік отримали посвідчення учасника АТО і на даний час 69 тисяч бійців знаходиться на передовій.

Рейтингове агентство Fitch понизило кредитний борг України, куди входить кредит Росії на суму \$3 млрд. за українськими облігаціями, який підлягає обов'язковому погашенню, до рівня «С», що означає «дефолт не минути», не дивлячись на списання 20% боргу по зовнішніх боргах. На думку зарубіжних експертів, Україна в найближчі 5 років не зможе погасити борги без фінансової допомоги США і ЄС.

Світова стагнація, війна на Сході України і достатньо непрофесіональне, неефективне державне управління, корупція на всіх рівнях влади, невиконання тих незначних економічних програм розвитку країни, провал в проведенні реформ децентралізації, в банківській, податковій і судовій системах стали причинами повного обвалу економіки країни. Відсутність макроекономічної стабільності і дефіцит валюти приводить до девальвації гривні і відсутності іноземного інвестора, який не може відстояти свої права в українському суді через корупцію, з якою борються тільки на словах, та не зможе вивезти прибуток від інвестицій за кордон без перепон. Для стабільності інвестицій, за словами іноземних експертів, необхідно продовжити консолідацію публічності фінансів, реформи митної і фіскальної служби та її децентралізація, повна податкова реформа. А новому уряду Гройсмана потрібно буде подолати 5 найбільших проблем: 1) розблокувати відкладений транш МВФ на \$1,7 млрд., що дасть можливість отримати двосторонню допомогу на суму понад \$4 млрд. від США і ЄС; 2) посилити боротьбу з корупцією і позбавити українську політику від корисних бізнес-інтересів у зовнішній і внутрішній сферах економічної діяльності; 3) утримати економіку від дефолту; 4) припинити кампанію щодо дострокових виборів ВР, щоб упередити подальший розкол в парламенті і суспільстві; 5) виконати Мінські домовленості щодо мирних угод. Для вирішення фінансових проблем України співголова українсько-німецької міжпарламентської комісії К.Г.Вольмед запропонував своєрідний «План Маршалла» у сумі \$40 млрд., що достатньо для виходу з економічної кризи, при умові здійснення в Україні судової, політичної і адміністративної реформ.

Але, на думку вітчизняних політологів, зміна прем'єра не вирішить проблем і в політиці залишаться ті ж самі обличчя і політична криза лише поглибиться. Уряду Яценюка вдалося лише зберегти економіку від дефолту і розгорнути фінансування армії і військових потреб. Якісних змін ні в суспільстві, ні у владі не відбулося. Люди при владі збагачуються, а рівень життя більшості українців різко падає. Політика запозичень та проїдань

олігархічної влади і непрофесіонального уряду, за висновками іноземних експертів і політологів, не змогла переконати МВФ в доцільності надання чергового траншу і посіяла недовіру з боку іноземних інвесторів в подальшій співпраці з корумпованою державою. І це не політична криза і не криза уряду, а поглиблення соціально-економічної кризи суспільства та зuboжіння народу, які неминуче приведуть країну до дефолту [1-2].

І в цій вкрай важкій економічній ситуації для держави, за оцінками спеціалістів УАЦ, не потрібно сліпо і некомпетентно приймати рішення щодо вибору моделі економічного розвитку України на кшталт Польщі, яка є прямим конкурентом для нас в подальшій євроінтеграції. На даний час Польща за 2015 рік прийняла більше 1 млн. українських громадян, із них лише 69 тисяч чоловік отримали робочі візи, чий заробіток за законом буде нижче місячного середнього заробітку поляка в 409 євро. Польський уряд вже занепокоєний можливістю створення великих українських осередків в Польщі і дискутує питання щодо побудови стіни на українсько-польському кордоні. Польський бізнес розглядає Україну як постачальника сировинної продукції: залізної руди, чорних металів у вигляді напівфабрикатів і заготовок, кабельної продукції і різних комплектуючих, виготовлених в Україні за давальчими схемами, кругляка, відходів харчової продукції, з яких поляки виготовляють харчові продукти, що дозволено законом. Ця торгівля вигідна для Польщі через дешеву українську робочу силу і невеликих відстаней для перевезень. Від поляків не слід чекати великих інвестицій, які в 2015р. впали на 2,4%, так як крупний бізнес сконцентрований в руках німецького капіталу і польський бізнес може відкрити в Україні тільки оптово-торгові компанії з продажу польських товарів. Експорт вітчизняних товарів в Польщу впав з 2011 р. по 2015 р. з \$2,79 млрд. до \$1,98 млрд. Польща ніколи не буде купляти у нас готові продукти харчування і машинобудування, так як існує дефіцит торгівлі України, яка в 2015 р. купила на \$350 млн. більше машин, будівельної і хімічної продукції ніж в 2014 р. і ця тенденція збережеться в найближчий час. Україні вигідно створювати робочі місця в невеликих підприємствах зі збірки

механізмів та переробки продукції за польськими давальчими схемами. Але наша ціль в євроінтеграції - обійти Польщу за рахунок більш тісного співробітництва з Німеччиною, Францією, іншими країнами, а не думати як стати другою Польщею чи правильно конкурувати з нею, що приведе Україну в глухий кут.

Іншим позитивним прикладом використання наявного потенціалу в економічному розвитку для України є другий наш сусід - Туреччина, 50% експорту якої в свій час теж складали продукти харчування і доля яких впала до 10% в 2015 р., а продукція машинобудування сягнула 25% експорту (на 1 місці - автомобілі). Зміни в економіці Туреччини відбулись за рахунок вмілої реалізації статусу і умов асоціації з ЄС. За 2015 рік Туреччина закупила комплектуючих для автомобілів на \$14,2 млрд. і продала лише на експорт легкових автомобілів на суму \$12,8 млрд. Йде колооберт машин і грошей в бізнесі. Поставила при режимі економії за той же час продукції нафтохімії на суму \$8,5 млрд. в країни ЄС при 11% природного газу і 5% нафти в в структурі імпорту. В останні роки вона поставляє продукцію нафтохімії в Ірак, Індію і навіть в Китай, де Туреччина купляє сировину для пошиву одягу і комплектуючі для побутової техніки, яка поставляється в ЄС під китайськими брендами, і закупляє чорний метал в тієї ж Україні та кольоровий метал - в Росії, з яких виробляє високоякісні сталь і прокат для Німеччини, Швейцарії і Швеції. Консервовані фрукти і овочі, які імпортовані із Південно-Східної Азії, в європейській упаковці експортує в ЄС.

На думку вчених-економістів УАЦ, Україна може не тільки експортувати чорний метал і зерно, але й виготовляти високоякісну промислову металомістку і сільськогосподарську готову продукцію, для чого має достатньо свій власний людський, техніко-технологічний і ресурсний потенціал. З цією метою вони запропонували прийняти відповідний закон про особливий статус Харківської області, яка має достатній потенціал для розвитку економіки. Впровадження особливої економічної зони здатна виправити важку економічну ситуацію в країні.

Що ж стосується потенціалу Чернігівської області, то слід відмітити, що за темпами економічного росту наш регіон піднявся в 2015 р. на 11 місце серед регіонів України. Реалізовано промислової продукції на 26% більше, ніж в 2014 р., а за січень - лютий 2016 р. отримано індекс промислового виробництва 114,1% (2-ге місце по Україні). Приріст переробної промисловості становить 29,6%, машинобудування - 79,1%, де розвиваються за державними замовленнями і знаходять нові ринки збуту не тільки в Україні, але й в Польщі, Туреччині, Німеччині, Китаю, зокрема Чернігівський ремонтний завод, завод карданних валів і автозавод, який вже випустив два сучасних комфортабельних тролейбуси і 150 автобусів за програмою «Шкільний автобус». Також перевищено минулорічні обсяги на підприємствах із виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів; у легкій промисловості; у металургійному виробництві; виробництві гумових і пластмасових, готових металевих виробів та іншої неметалевої мінеральної продукції. У видобувній промисловості через природне вичерпування родовищ зменшився видобуток нафти і газу і Гнідинцівський газопереробний завод ВАТ «Укрнафта» працював не на повну потужність. Йде пошук та розвідка нових родовищ.

Нині в регіоні господарською дільністю займаються 5600 малих підприємств, 368 середніх та 37 тисяч фізичних осіб-підприємців, яким заважають працювати зависокі податки, жорсткі умови виплати кредитів у 26 - 30% (у Європі - від 3,5 до 7%), нестача висококваліфікованих фахівців і їх відтік за кордон через низьку зарплату, підприємства - монополісти, які диктують підприємцям свої правила, урізання державою соціально-економічних програм розвитку.

Такі ж перепони заважають працювати АПК Чернігівщини, який є провідною сферою народного господарства регіону, який в 2015 р. у загальнодержавному показнику посів 7-ме місце за обсягом валового збору зернових (3493 тис. т.), 2-ге місце - з вирощування озимого жита та 5-те місце - за рівнем урожайності (51,8 ц) і має найвищі врожаї картоплі (187 ц/га). Хоча

дещо впало поголів'я ВРХ (за кількістю - 5-те місце в Україні), свиней і птиці та реалізація їх на забій, як і виробництво молока, а виробництво яєць зросло. Через істотне знецінення національної валюти, стрімке здорожчення пально-мастильних матеріалів, мінеральних добрив, насінного зерна, запчастин до техніки змушує сільгоспвиробника зменшувати посівні площі під ярі культури і городину, а відсутність достатнього заставного майна обмежують йому доступ до банківських кредитів. Інвестування в агропромисловий сектор збільшилось на 33% і нині в області реалізується 29 інвестиційних проектів на суму 454,4 млн. грн. [3].

Для зміцнення економічного потенціалу Чернігівського регіону доцільно в найближчий час:

- активно впроваджувати Єдину комплексну стратегію розвитку сільського господарства та сільських територій з раціональним використанням наявних земельних ресурсів, економічною агротехнологією внесення мінеральних добрив і своєчасним проведенням оранки, сівби і збиранням врожаю;

- запровадити бюджетну програму фінансової підтримки АПК області шляхом здешевлення кредитів;

- ухвалити законодавство, яке дозволить: розвиватися одноосібним селянським господарствам і сімейним фермам, за якими має бути закріплено статус сільгоспвиробника; заборонити продаж землі сільськогосподарського призначення; повернути пільгову систему оподаткування для фермерів;

- всебічно сприяти безперешкодній роботі сільгоспвиробників та допомогати їх інтеграції у світовий аграрний ринок, реалізуючи програми ЄС та ООН в рамках проекту «Clima East: збереження та стале використання торфовищ» в с.Кукшині (приймання та переробка молока) і в с.Вертіївці Ніжинського району (потужне сучасне виробництво брикетів і пелет), а також за рахунок досягнутих домовленостей з китайською стороною щодо збільшення інвестицій в АПК;

- в рамках ЗВТ, яка буде діяти з 2026 р. і учасниками якої є крім України

ще 24 країни, через урядові структури запровадити на ринки ЄС поставки яловичини, свинини, баранини, молока і молочних продуктів;

- спланувати регіональну програму відродження та стабільного розвитку економіки з контрольними-виконавчими функціями владних структур на всіх рівнях, замінивши некомпетентне керівництво діючих організацій і підприємств регіону для вирішення життєво важливих проблем суспільства, зокрема, на Ш«Смолинському торфозаводі» ДП «Чернігівторф», який заборгував 18 млн. грн.. внаслідок несанкціонованого видобутку торфу, видачі зарплати «в конвертах» та несплати податків. Наш торф за якістю є найкращим в Україні і до нього вже прицінюються конкуренти із Прибалтики, а ми інколи завозимо торф із Волині. Виникає питання - кому вигідно банкрутство Смолинського торфозаводу: волинцям чи прибалтійцям?

- для створення нових робочих місць, забезпечення матеріально-технічної незалежності ЗСУ розмістити замовлення на виготовлення тканин для військових уніформ на ПАТ «Камвольно-суконна компанія «Чексіл» (за 2014-2015 роки не отримало жодного замовлення) замість закупленого за валюту дешевшого військового обмундирування, виготовленого з тканин конкуруючих Росії, Білорусі, Китаю і Південної Кореї [4];

- розширювати можливості і поширювати досвід з навчання висококваліфікованих кадрів та надання послуг індустріального парку «Чексіл» з 50-ма учасниками-орендарями;

- відрегулювати тарифи на енергоносії (газ, електроенергію) для вітчизняних виробників та задовольнити мінімальну потребу Чернігівщини в 10 тисяч тонн торфобрикету через той же Смолинський торфозавод.

І з боку держави потрібно не збільшувати, а зменшувати податки для вітчизняних виробників, щоб дійсно стимулювати зменшення тіньової економіки, підвищувати поетапно рівень пенсій і зарплат для реального прожиткового мінімуму населення, а не жити за рекомендаціями представників МВФ, які завідомо відмовляються розглядати модель економіки України, як країни, що розвивається, а не якийсь африканський

Габон. Як стверджує старолатинське прислів'я: «Salus populi suprema lex» - Благо народу - вищий закон.

Список використаних джерел

1. Аналіз ринкової кон'юнктури: навч. посіб. / А. В. Андрейченко [та ін.]. - Одеса : ОНЕУ, 2014. - 345 с.
2. Грищенко І. М. Комерційна діяльність посередницьких організацій: підручник / І. М. Грищенко. - К. : Грамота, 2009. - 448 с.
3. Данніков О. В. Стратегічні альтернативи розвитку в діяльності торговельно- посередницьких підприємств / О. В. Данніков // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. — К.: КНЕУ, 2011. - № 25. - С. 180-193.
4. Економіка України 2016 року. Валерій Геєць, академік НАН України, директор ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України” [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.business.ua/politics/ekonom_ka_ukra_ni_2016_roku-282704/

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

ГНАТЕНКО ВАЛЕРІЙ СЕРГІЙОВИЧ

кандидат економічних наук

Дружківський міський голова,

Систематичні соціально-економічні кризи, що супроводжуються дефіцитом державного бюджету, реорганізацією масштабних промислових виробництв, прогресуванням інфляції, поширенням безробіття та радикальним погіршенням якості життя населення зумовлює сповільнення суспільного розвитку в Україні.

Тернистим був шлях України до часів незалежності, також непростим був період становлення і розбудови державності, економічної самостійності. Особливо небезпечними для економічної ситуації стали Помаранчева

революція (2004 -2005 роки), світова економічна криза (2008 рік), Євромайдан (2013-2014 роки), збройний конфлікт на сході країни (з 2014 року по теперішній час). У наслідок цього Україна зазнала територіальних втрат, постала перед загрозою економічного колапсу, а також відчула руйнацію інфраструктури на території бойових дій, дезорганізацію усталених виробничих зв'язків і критично важливих постачань ресурсів, часткову втрату зовнішніх ринків та експортного потенціалу.

Економіка країни потребує суттєвого реформування і удосконалення на рівні державного регулювання. Дисбаланс в економічній сфері набуває значно більшого значення у зв'язку з відсутністю науково обґрунтованих підходів, невдосконалених теоретичних засад щодо формування економічної безпеки держави, зокрема встановлення концептуальних напрямів, шляхів удосконалення, безпечних орієнтирів цієї системи державного управління. Тому, першочерговим для розв'язання представлених завдань є визначення і систематизація актуальних проблем економічної галузі держави.

Аналіз наукових досліджень і публікацій останнього часу показує, що проблемі економічного забезпечення держави присвячені праці Т. Боголіба, В.С. Воротіна, В.М Гриньової, А.А.Мазаракі, Н. Мельнічук, Т. Морозової, С.Мочерного, І.Я.Чугунова та інших.

Проте дослідження особливостей державного регулювання рівня та якості економічної безпеки за умов сучасних тенденцій суспільних змін є недостатнім, зокрема економічна безпека носить більш економічний характер, ніж державно-регулюючий, а тому знання і розуміння сутності надходить з економічних наук. Таким чином, важливість цього питання залишається неповним і розсіяним. Тому метою даної роботи є: систематизація існуючих проблем економічної галузі держави та окреслення основних завдань забезпечення розбудови сталої системи економічної безпеки.

За результатами теоретичного, аналітико-статистичного аналізів [1-8] і безпосереднього практичного досвіду професійної діяльності можна встановити наступні проблеми економічної галузі, що в свою чергу

загрожують стабільності економічної безпеки:

- невідповідність норм, стандартів і технічних регламентів економічних взаємовідносин;
- відсутність конкурентоспроможності виробничих підприємств держави;
- стрімке падіння споживчого попиту на вітчизняному ринку, а іноземне кредитування тільки погіршує цей стан;
- майже нерозвинутий менеджмент економічної сфери (акцент робиться на продукцію і не враховується його просування на ринку);
- наростаючий обсяг проблемних активів банків у наслідок зниження споживного попиту;
- прогресування корупційної складової розподілу державного кошторису, виводу і розкрадання коштів з банків їх керівниками і власниками;
- перманентність невідповідності прибутків та витрат громадян, що тим самим провокує розвиток низької якості освіти і слабого здоров'я нації;
- значно збільшується боргове навантаження на домогосподарство з кожним роком;
- обвал інвестиційної привабливості України через зниження людського потенціалу держави.

Бездіяльність до встановлених проблем загрожує тим, що може виникнути соціально-політична катастрофа, що буде мати неминучі втрати та страшні наслідки на довгі роки.

Таким чином, виходячи із встановлених проблем необхідним виступає пошук вірних рішень формування економічної стабільності. Отже, основними перспективними завданнями реалізації економічної безпеки можна викреслити наступні:

- ліквідація «корупційних схем» у системі державного регулювання;
- мінімізація інфляції та безробіття серед населення;
- реалізація пропорційного та безперервного економічного

зростання;

- розбудова ефективної структури економіки, зокрема планування державного бюджету;
- удосконалення системи менеджменту у економічній сфері;
- забезпечення соціального захисту і підвищення якості життя населення, а для цього вкрай необхідним є передбачення активної державної політики з цих питань;
- модернізація кадрової підготовки фахівців економічної галузі, зокрема забезпечити останніх новими сучасними знаннями про підходи, методи, засоби та кращі практики в сфері економіки, державного регулювання, системного менеджменту, ділової досконалості і конкурентоспроможності.

Досягнення поставлених завдань буде можливим при дотриманні таких принципів як-от: цілеспрямованість, пріоритетність, системність, комплексність, оптимальність, адресність, рівнодоступність, стабільність, гарантованість, ефективність, дотримання міжнародних зобов'язань.

Реалізація виваженої економічної безпеки держави залежить від організації системної діяльності в економічному секторі, встановлення середньо- і довгострокової перспективи фінансових ресурсів, забезпечення оптимального розподілу валового внутрішнього продукту та фінансових ресурсів між економічними суб'єктами.

Отже, можемо зробити наступні висновки:

1. Між державою і економікою є тісний взаємозв'язок, так як остання виступає головним механізмом, на якому формується і розвивається держава. У свою чергу, без держави неможливо розбудова інфраструктури, на основі якої функціонує економіка. Економічне регулювання передбачає вибір поточних стратегічних цілей і завдань реалізації фінансової політики.

2. Встановлені актуальні проблеми економічного сектору держави тягнуть за собою занепад інших сфер, зокрема виробничої, медичної, освітньої, демографічної, що шкодить сталому розвитку країни. Задля попередження соціально-політичної катастрофи в державі, що може надати

шкоди на багато років майбутнього, вирішення встановлених проблем потребує комплексного і невідкладного розв'язання.

3. Забезпечення економічної стабільності вимагає удосконалення економічної безпеки через реалізацію встановлених завдань. Досягнення окреслених завдань забезпечить сталий розвиток держави, стабілізацію національної валюти, підвищення конкурентоспроможності країни у міжнародному просторі.

Список використаних джерел:

1. Боголіб Т. Фіскальна політика як інструмент макроекономічної стабільності / Т. Боголіб // Економічний часопис-XXI. – 2015. – № 3-4 (1). – С. 84–87.
2. Воротін В.Є. Макроекономічне регулювання в умовах глобальних трансформацій: Монографія. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 392 с.
3. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / І.Я.Чугунов [та ін.]. ; за заг. ред. А.А.Мазаракі. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 376 с.
4. Гриньова В.М. Державне регулювання економіки. Харків: Вид-дім «ІНЖЕК», 2004. 756с.
5. Головаха Є. Інституціональні зміни в Україні: шлях до кризи і шляхи виходу з неї. Українське суспільство. Двадцять років незалежності. Соціологічний моніторинг: У 2-х т. Т. 1. Аналітичні матеріали / За ред. д.е.н. В. Ворони, д.соц.н. М. Шульги. К.: Інститут соціології НАН України, 2011. – 576 с.
6. Melnychuk Nataliia. Budget management types under the current conditions / Nataliia Melnychuk // Intellectual Archive. – 2016. – Volume 5. – No. 4 (July/August). – Toronto : Shiny Word Corp., Canada. – PP. 63–72. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11079>
7. Петько С.М. Глобалізація як основа світових інтеграційних процесів. Економіка. Финансы. Право: інформаційно-аналітичний журнал. К., 2013. №

11/1. С. 22–24.

8. Статистична

інформація.

URL:

http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

СЕМЧЕНКО-КОВАЛЬЧУК О.Б.

к.е.н., ст. викладач,

Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права

ПВНЗ МНТУ імені академіка Ю. Бугая

Економіка України зараз переживає дуже складний період, який супроводжується наростанням негативних тенденцій у соціальній та економічній сфері, погіршенням умов життя населення, різким посиленням диференціації доходів, кризою суспільно-політичної системи. Економічні тенденції розвитку України у 2015 р. характеризуються низьким зовнішнім та внутрішнім попитом на товари, унаслідок чого відбулося гальмування економічного зростання та відтік інвестицій. Саме тому, державі вкрай необхідно оперативно реагувати на дану ситуацію та здійснювати впровадження значних заходів антикризової політики та політики соціально-економічного зростання.

Від темпів економічного зростання залежить динаміка економічного розвитку країни, її позиції на світовому ринку, а також можливості подальшого розвитку. Тільки на шляху економічного зростання можливим є досягнення динамічної макроекономічної рівноваги та стабілізації фінансової системи, досягнення виробничої і розподільчої ефективності споживання ресурсів, побудова обґрунтованої структури економіки країни. Показники, які характеризують економічне зростання в країні, дають можливість оцінити реальний стан національної економіки, розробити ефективну державну

економічну політику, зробити більш результативними регулюючі і координуючі економічні функції держави. Саме економічне зростання виступає важливою умовою розвитку, адже з одного боку, пов'язане з позитивною динамікою зміни абсолютних та відносних показників реального ВВП (на душу населення), а з іншого - з формуванням економічних, соціальних та природних умов для забезпечення якісних змін рівня та якості життя населення [1]. Отже, дослідження економічного зростання країни є актуальним питанням сьогодення.

Аналіз динаміки економічного зростання в Україні свідчить, що економіка має складну поточну ситуацію. За підсумками першого місяця 2016 року роздрібна торгівля знизилася на 1,4% порівняно з аналогічним періодом попереднього року, промислове виробництво - на 1,7%, сільське господарство - на 2,5%, а будівництво - відразу на 11,4%. Зниження всіх цих показників означає, що українська економіка продовжує вільне падіння. Звичайно, цифри осідання всіх секторів значно нижчі, ніж 2015 року. Але треба враховувати, що Україна в січні 2015-го і січні 2016-го перебуває в однаковій ситуації: вона фактично втратила доходи з території зони АТО і пережила сильний девальваційний шок [2].

У 2015 році реальний ВВП скоротився в цілому на 9,9 відсотків. Попри те, що економічна ситуація на світових ринках залишається складною, з вересня 2015 року вплив конфлікту на економічну ситуацію дещо зменшився, а макроекономічні та структурні реформи почали стабілізувати рівень довіри. Темпи скорочення промислового виробництва в четвертому кварталі скоротились до 5 відсотків, а в лютому 2016 року вже було зафіксоване зростання на 7,6 відсотка. Падіння виробництва у Донецькій та Луганській областях (на 35 відсотків і 65 відсотків відповідно) стало основною причиною високих темпів скорочення випуску промислової продукції у 2015, тоді як відновлення виробничої активності у Дніпропетровській і Запорізькій областях та місті Києві (на 3,7 відсотка, 7,4 відсотка та 26,2 відсотка у грудні порівняно з минулим роком відповідно) сприяло покращенню ситуації

наприкінці 2015. У грудні 2015 року темп інфляції залишався високим (43,3 відсотка у річному співставленні) у зв'язку зі знеціненням національної валюти та підвищенням тарифів на житлово-комунальні послуги, але в порівнянні з квітневим піком у 61 відсоток він суттєво знизився.

Найбільше у 2015 році економіка України страждає від геополітичного конфлікту, але також значний негативний вплив справляють і накопичені системні диспропорції, наслідками яких стали девальваційні та інфляційні шоки [2].

Нагадаємо, що Україна за рівнем мінімальної заробітної плати в декілька разів відстає від найбідніших країн ЄС. Так, у грудні 2015 року в еквіваленті євро вона становила 57 євро на місяць. На сьогодні серед країн Євросоюзу найвищий рівень мінімальної заробітної плати - 1923 євро в місяць встановлено в Люксембурзі. Ще шість країн ЄС середньомісячну мінімальну зарплату в межах 1,5 тис. євро (Велика Британія, Нідерланди, Бельгія, Німеччина, Ірландія, Франція). Україні, щоб наздогнати найбіднішу країну ЄС за рівнем мінімальної зарплати - Болгарію, необхідно збільшити ВВП мінімум в 2,5 рази [3].

Згідно з оптимістичними очікуваннями численних прогнозистів - від НБУ до Світового банку, 2016 року Україна продемонструє зростання ВВП від 1% до 2%. Уряд України офіційно задекларував, що ВВП цього року зросте на 2%, інфляція знизиться до 12%, середньорічний курс гривні стабілізується на рівні 24,1 грн./USD, дефіцит бюджету становитиме 3,7% ВВП, середньомісячна заробітна платня працівників, скоригована на індекс споживчих цін, за оптимістичним сценарієм, збільшиться на 2,3%, а за песимістичним можливе її падіння до 99,5% порівняно з 2015 р. З часу оприлюднення зазначені макроекономічні показники викликають доволі суперечливі оцінки на тлі суттєвого впливу на їх динаміку тенденцій змін у світовій економіці [4].

Розглянемо основні перепони на шляху розвитку економіки України та її економічного зростання, до них віднесемо: руйнування виробничих

потужностей та транспортної інфраструктури на території військового конфлікту; втрата міжгалузевих та логістичних зв'язків у регіональному та зовнішньоекономічному просторі; ускладнення міжнародних відносин із країною-основним торговельним партнером (Російської Федерації); недоступність енергетичної сировини (вугілля); суттєве зростання інвестиційних ризиків та демотивування інвесторів; подальше зростання безробіття і падінням рівня життя населення; блокування реформ з боку уряду; вимушена політика обмеження внутрішнього попиту, що позбавляє економіку ще одного традиційного драйвера зростання.

Не сприятиме економічному зростанню і стан банківської системи, яка характеризується як найвідсталіша у світі при найвищих цінах за надання фінансових послуг, що суттєво обмежуватиме їх доступність і в 2016 р. За офіційними припущеннями, номінальна монетизація становитиме 52,02%, за макроекономічним прогнозом Інституту економіки та прогнозування НАН України на 2016 р., вона може ще знизитися і досягти 43,9%. Таким чином, як і в попередні роки, в разі розвитку такого сценарію зростатимуть дебіторська і кредиторська заборгованість та інші зобов'язання підприємств, а це — шлях до падіння економіки [4].

За оцінками економістів Світового банку, рівень бідності збільшився в 2015 році і, за прогнозами, залишиться високим до 2018 року в світлі поступового відновлення економічної активності, реальної заробітної плати і робочих місць. Поступове відновлення економіки на 1% в 2016 році і 2% в 2017 році, згідно з прогнозами, залежить від прогресу реформ і за умов відсутності подальшої ескалації конфлікту.

У світлі складних зовнішніх умов та збереження вразливості, критично важливим є забезпечення макроекономічної стабільності країни. Для цього знадобляться реформи, спрямовані на подальшу фіскальну консолідацію, зміцнення фінансового сектора, підтримання гнучкого валютного курсу. По-друге, Україні необхідно збільшувати продуктивність праці та створювати робочі місця через здійснення інвестицій в інфраструктуру, поліпшення

ділового клімату й використання наявних незадіяних можливостей у сфері зовнішньої торгівлі. По-третє, Україна повинна забезпечити надання населенню диференційованих та більш ефективних державних послуг. Дуже важливим є вже цього року продемонструвати ефективність використання ресурсів, які надаються міжнародною спільнотою на відновлення Донбасу та країни в цілому. Це може стати однією з головних точок економічного зростання для України. За оцінками, зокрема ЄБР, потреба України у фінансових ресурсах для цілей розвитку становить близько EUR100 млрд. Проте такі трансферти на перебудову не можуть бути здійснені за відсутності стійких реформ.

Підсумовуючи, можна констатувати, що сучасна теоретична та методологічна база дослідження економічного зростання недостатня для того, щоб відповісти на виклики, спричинені глобалізаційними процесами та особливостями суспільно- економічних перетворень, що відбуваються зараз в Україні. Економічне зростання є важливою складовою економічного розвитку держави, пов'язане з позитивною динамікою зміни абсолютних і відносних показників реального ВВП. Досягнення стабільних темпів економічного зростання економіки України вимагає поступової та виваженої зміни характеру державної політики від застосування антикризових заходів до реалізації комплексу стимулюючих важелів. Активізація антикорупційних реформ і реформ у сфері врядування є критично важливою для послаблення впливу привілейованих кіл на економічні та політичні процеси та відіграватиме величезну роль в усіх відношеннях.

Список використаних джерел

1. Аналіз ринкової кон'юнктури: навч. посіб. / А. В. Андрейченко [та ін.]. - Одеса : ОНЕУ, 2014. - 345 с.
2. Грищенко І. М. Комерційна діяльність посередницьких організацій: підручник / І. М. Грищенко. - К. : Грамота, 2009. - 448 с.

3. Данніков О. В. Стратегічні альтернативи розвитку в діяльності торговельно- посередницьких підприємств / О. В. Данніков // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. — К.: КНЕУ, 2011. - № 25. - С. 180-193.

4. Економіка України 2016 року. Валерій Геєць, академік НАН України, директор ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України” [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.business.ua/politics/ekonom_ka_ukra_ni_2016_roku-282704/

5. Світовий Банк: Україна Економічний огляд 1 квітня 2016 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.un.org.ua/.../3806-svitovyi-bank-ekonom.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ

ГРИВКО С.Д.

аспірант Чернігівського державного інституту економіки та управління

Підвищення ефективності державної економічної політики неможливе без використання партнерства у сфері інноваційних складових реформування інститутів внутрішнього ринку, вибору найбільш ефективної моделі економіки, а також пріоритетних галузей, які мають потенціал щодо зростання економічних показників, виявлення елементів та чинників, що впливають на ці процеси, створення надійного та ефективного механізму регулювання. Такий підхід ставить нові завдання у вирішенні проблеми економічного зростання. Світова практика показує, що розвиток інноваційних структур і самодостатніх економічних систем базується на кластерній теорії як найбільш ефективній формі економічного зростання. Таким чином важливим напрямком підвищення економічного потенціалу України стають підтримка та розвиток інноваційних кластерних структур на національному та

міжнародному рівнях.

Виникнення, розвиток та проблеми функціонування кластерів на національному і міжнародному рівнях є одним з важливих питань сучасної наукової думки. Особливо це стосується такого аспекту державного управління як управління інноваційним розвитком. Оскільки питання кластеру є організаційно-економічним явищем, його функціонування та розвиток безпосередньо стосуються завдань, на вирішення яких спрямована дія відповідних механізмів державного управління.

Поява кластерів як засобу пом'якшення проблематики державного управління в Україні, на відміну від країн з тривалими традиціями ринкової економіки, зумовлена галузевим розподілом згідно планової економіки пострадянських країн. Таким чином природа виникнення кластерів в Україні й більшості інших країн світу різна.

Проте в умовах глобалізації світових ринків українська економіка має відповідати всім сучасним критеріям конкурентоспроможності, забезпечити яку, у тому числі, й покликані національні та міжнародні кластери. Сучасний глобальний економічний простір побудовано на інтегрованих транскордонних інфраструктурах, координацію дій яких покладено на плечі органів державної влади. Оскільки кластер (локальна концентрація підприємств однієї галузі, наукових інституцій та компаній, що їх обслуговують) носить, зазвичай, міжнародний, національний або регіональний характер, функціонування та розвиток цих підприємств є завданням державної політики [1].

Слід виділити основних суб'єктів інноваційного кластеру на національному та міжнародному рівнях:

1. Зацікавлені сторони (інвестори), що готові інвестувати в розвиток галузі, зокрема у основні фонди та інші активи підприємств. Вони мають відповідні інтереси і, як наслідок, безпосередньо визначають напрями державної політики щодо розвитку конкретної території.

2. Держава, що інвестує бюджетні кошти у розвиток інфраструктури, а також шляхом регуляторної політики формує умови доступу національного та

світового капіталів до користування даними інфраструктурами (транспортні комунікації, енергопостачання, інформаційні мережі, фондові ринки, фінансові (клірингові) системи, дослідницькі мережі та ін.).

3. Професійне середовище, що визначає капіталізацію людського потенціалу та знань на даній території.

4. Обслуговуючі підприємства – середній і малий бізнес, – які надають послуги галузевим компаніям.

Переваги від існування кластеру очевидні, але можливі лише в умовах дотримання прозорих правил ринкової економіки: внутрішня конкуренція серед підприємств кластеру призводить до визначення лідера галузі, що, у свою чергу, стимулює подальший приток інвестицій і професійне зростання менеджменту та фахівців. Продуктом і основною метою існування кластеру є вихід підприємств у глобальне конкурентне середовище та на світові ринки. Це має й позитивні соціальні наслідки, що полягають у збільшенні добробуту населення, виникненні невиробничих активів, підвищенні якості соціальних послуг.

Проте науковці попереджають й про ризики, що супроводжують машинобудівні кластери. Рецесія галузі, ринкові кризи можуть спричинити стагнацію економіки, оскільки диверсифікація кластерів – складне й довготривале завдання для держави [2].

Структура кластерів в Україні залишається остаточно невизначеною. Цьому існує кілька причин. По-перше, зазначене пов'язано зі складнощами трансформації планової економіки у ринкову, внаслідок чого втрачено інноваційну складову українських підприємств. Припинили існування науково-дослідні установи, що виявились неспроможними до діяльності у глобальному економічному просторі. Це, у свою чергу, визначило пріоритети інвесторів та перелаштувало їх увагу з високотехнологічної і наукомісткої промисловості на видобувну і переробну [3].

По-друге, спроби застосувати державну регуляторну політику для формування інфраструктур на законодавчому рівні (створення технопарків,

вільних економічних зон та ін.) мали короткотривалий ефект й не призвели до системних зрушень. Можна констатувати відсутність аналізу потенціалу та визначення пріоритетних територій, де доцільне створення кластеру.

При формуванні кластерів на національному та міжнародному рівнях з'являються переваги наступного характеру:

1. Розширюються можливості залучення фінансових ресурсів у різні сфери економіки шляхом об'єднання фінансових потужностей всіх учасників кластеру, залучення вкладень зі сторони, спільної участі в конкурсах проектів [4; 5].

2. Учасники кластеру можуть ефективно відстоювати свої права на різних рівнях влади, регіонів та держави.

3. Забезпечується постійна завантаженість організацій індустрії з виробництва профільної продукції та суміжних виробництв, створення нових робочих місць, відродження промисловості в окремих галузях і регіонах.

Сучасна економіка України перебуває на трансформаційному етапі розвитку, який характеризується високим рівнем монополізації та державного регулювання, нерозвиненістю соціального капіталу та громадянського суспільства, і більшість ідентифікованих кластерів є потенційними, а не реальними.

На наш погляд, цьому сприяли такі причини, що перешкоджають створенню реальних кластерів в Україні: відсутність відносин співробітництва між конкурентами в галузі наукових досліджень, освіти, маркетингу; необізнаність бізнесу і влади про переваги кластерних зв'язків, мережевої співпраці та державно-приватного співробітництва; нерозвиненість партнерських відносин з місцевими органами державного управління; слабкі зв'язки між підприємствами та вищими навчальними і науковими установами; недосконалість законодавчої бази, що регулює відносини державно-приватного співробітництва; низька ефективність профспілкових організацій і відсутність некомерційної структури, що об'єднує суб'єктів кластера. Не задіяні можливості кластерної організації господарських комплексів у районах

великої концентрації підприємств, а також при створенні транскордонних структур.

Дослідження теоретичних аспектів кластерних систем, за врахування їхніх недоліків та переваг, дозволяє розробити комплексну методiku формування інноваційних кластерів на національному та міжнародному рівнях, яка включає у себе три послідовні етапи.

На першому етапі обґрунтовується доцільність створення кластеру, оцінюються потенціал кластеризації, можливість реалізації переваг, використовуючи їх для підвищення його конкурентоспроможності, та розробляються програми зі створення і розвитку кластерів.

Другий етап полягає у реалізації програми розвитку кластерів, до якої входить наступне: формування координаційної ради з реалізації кластерних проектів; координація діяльності, сприяння розвитку, визначення складу основних учасників; налагодження комунікацій між основними учасниками.

На третьому етапі оцінюється ефективність функціонування кластерів і коригуються форми та методи державної підтримки їх розвитку.

Необхідність чітко сформульованої державної кластерної політики в Україні зумовлена проблемами розвитку, спотвореним розумінням природи територіально-виробничого кластеру, зокрема внаслідок термінологічної невизначеності, що призводить до застосування неефективних і часом згубних для впровадження кластерних ініціатив інструментів.

Інструменти реалізації кластерної політики інтегрують у собі наступні основні дійові заходи соціально-економічного розвитку:

- програми підтримки малого бізнесу, технопарків, промислових парків, особливих економічних зон, центрів «трансферу» технологій;
- інвестиційні та венчурні фонди;
- національні проекти;
- цільові й адресні інвестиційні програми.

Важливим інструментом реалізації кластерної політики як на державному, так і на міждержавному рівнях слід визначити комплекс освітніх

та консультаційних заходів, здійснюваних із залученням зацікавлених сторін і провідних фахівців. Ці заходи можуть проходити у форматі семінарів та конференцій, «круглих столів», нарад, а також повинні включати у себе серії тематичних публікацій і освітніх курсів.

Для впровадження національних та міжнародних інноваційних кластерів в Україні доцільно створити формальні інституційні структури, які б координували їх розвиток за участю вертикально інтегрованих бізнес-груп та мережевих компаній, що входять до конкретного кластеру. Це засвідчить, що процеси кластеризації, розвитку мереж та вертикальних бізнес-груп не виключають, а доповнюють один одного при адаптації кластерного підходу. Інституційна сукупність суб'єктів бізнесу створить нову структуру з новим змістом фінансових зв'язків, які нададуть їй більш динамічний аспект, отримає синергетичний ефект, оскільки це дозволить маневрувати ресурсами. Відповідно до цього кластери, які інтегруються у стратегію соціально-економічного розвитку, будуть проводити адекватну модернізацію в економіці, важливим елементом якої стане моделювання раціонального складу учасників з ідентифікацією їхніх ключових функцій, а також інвестиційних та інноваційно-виробничих взаємодій у складі кластеру.

Список використаних джерел

1. Marshall A. Principles of Economics: An introductory volume / A. Marshall. London, UK: Macmillan, 1990. 568 p.
2. Feldman V.P. Innovation in Cities: Science based Diversity, Specialization and Localized Competition. European Economic Review. 1999. №43. P. 31-39.
3. Салуквадзе І.М. Кластерні формування в регіональній економіці. Регіональний збірник наукових праць з економіки «Прометей». 2008. №3(27). С. 39-41.
4. Соколенко С.І. Стратегія конкурентоспроможності економіки України на основі інтеграційних систем – кластерів / С.І. Соколенко. Севастополь: Вид-во ТОВ «Рібест», 2006. 38 с.

5. Кропивко М.Ф. Концептуальний підхід до кластерної організації та управління розвитком агропромислового виробництва. Економіка АПК. 2011. № 11. С. 3-13.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ У МІЖНАРОДНОМУ КРЕДИТУВАННІ

АНАНЬЄВА Ю.В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університету державної фіскальної служби України

Кредитування в сучасній економіці являється одним із складових економічного розвитку країни, що показує рівень додаткового фінансування у господарській діяльності. Міжнародне кредитування є складовою національної фінансової системи, що здійснює прямий і непрямий вплив на всі її основні елементи, зокрема на державний бюджет, грошово-кредитну і валютну системи, рівень інфляції, внутрішні заощадження, іноземні інвестиції. Встановлено, що саме управління фінансовими ризиками у міжнародному кредитуванні є невід'ємним елементом макроекономічної політики держави, оскільки використання інструментів механізму управління фінансовими ризиками може стати потужним чинником економічного зростання, здатне згладжувати нерівномірність надходження платежів до бюджету, а також з метою регулювання грошового обігу і рівня ділової активності в країні.

Узагальнення праць вітчизняних і зарубіжних науковців свідчить про відсутність єдиного підходу до визначення поняття „управління фінансовими ризиками при міжнародному кредитуванні”. У роботі запропоновано авторський підхід до визначення економічної сутності цього поняття, яке розглядається як сукупність методів (адміністративні, ринкові),

інструментів (боргові цінні папери, міжнародні кредити) та інституціонально-правових важелів впливу на формування ефективної фінансової політики з нейтралізації можливих негативних фінансових наслідків ризиків, що спрямовані на вирішення комплексного завдання забезпечення платоспроможності держави.

Зазначено, що ефективне управління фінансовими ризиками має ґрунтуватися на таких принципах, як: безумовності (забезпечення режиму безумовного виконання державою всіх зобов'язань перед інвесторами і кредиторами), зниження ризиків (розміщення і погашення позик таким чином, щоб максимально знизити вплив коливань кон'юнктури світового ринку капіталів і спекулятивних тенденцій ринку боргових цінних паперів на ринок державних зобов'язань), оптимальності структури (підтримання оптимальної структури боргових зобов'язань за термінами обігу і погашення), зберігання фінансової незалежності (підтримка оптимальної структури боргових зобов'язань держави між інвесторами-резидентами і інвесторами-нерезидентами), прозорості (дотримання відкритості при випуску позик забезпечення доступу міжнародних рейтингових агентств до достовірної інформації про економічний стан держави) [1].

Систематизація ризиків дозволила констатувати, що високий рівень зовнішнього державного боргу країни є наслідком впливу таких ризиків, як: ринковий ризик (інфляційний ризик, зміна плаваючих курсів, ризик девальвації); ризик ліквідності (дефіцит валюти, недостатні податкові надходження, недостатність або відсутність коштів на єдиному казначейському рахунку); кредитний ризик (ризик контрагента, ризик застави); операційний ризик (управлінський та юридичний ризики, ризик неплатежів, інформаційно-технічний ризик); ризик країни (політичний, платоспроможності).

Представлено основні фактори, що визначають ризики в міжнародних валютних, кредитних і фінансових операціях (табл.1).

Визначено, що особливе місце серед ризиків міжнародного

кредитування займають валютні ризики – небезпека валютних втрат у результаті зміни курсу валюти, стосовно валюти платежу в період між підписанням зовнішньоторговельного чи кредитної угоди і здійсненням платежу по ньому.

Таблиця 1

Основні фактори ризиків при міжнародному кредитуванні

Макрорівень	Мікрорівень
<ul style="list-style-type: none"> - зниження темпу економічного зростання; - посилення інфляції; - погіршення торгового і платіжного балансу; - збільшення державного боргу (внутрішнього і зовнішнього); - зменшення офіційних золотовалютних резервів; - міграція капіталів (приплив у країну або відлив); - зміни в законодавстві (обмеження і заборона); - політичні події та рейтинг країни. 	<ul style="list-style-type: none"> - погіршення фінансово-економічного становища контрагента; - неплатоспроможність покупця і позичальника; - нестійкість курсу валюти ціни (кредиту) і валюти платежу; - коливання процентних ставок; - суб'єктивні чинники – ступінь довіри до контрагента.

У контексті вирішення науково-прикладного аспекту досліджуваної проблеми, автором здійснено класифікацію фінансових ризиків при міжнародному кредитуванні держави за стандартними елементами: об'єктом (валютні активи, державні резервні активи, суверенні борги, транскордонні фінансові потоки капіталу, фондові активи та іноземні інвестиції в цінні папери, ліквідні активи (готівка, золото, цінні папери), зобов'язання банків, зобов'язання фінансових інститутів та ін.); суб'єктом (фінансові інститути та нефінансові компанії, міжнародні організації, особи, держави, що здійснюють певну діяльність.); фазами розвитку ризику (виникнення ризику, накопичення ризику, фаза множинних вибухів ризику, поширення ризику по каналах, зараження, загасання, оцінка наслідків, посткризові реабілітаційні заходи); каналами їх розповсюдження (взаємозв'язки між фінансовими інститутами, операції на фінансових

ринках, електронні фінансові системи, інвестиції, крос-секторальні фінансові продукти); інформаційним забезпеченням (національні і міжнародні рейтинги, аналітичні огляди, звіти про фінансову стабільність центральних банків, корпоративну і фінансову звітність, планові і фактичні дані про виконання державних бюджетів, інформацію про кон'юнктуру фінансових ринків по сегментах, країнам) та специфічними елементами: за джерелами виникнення (міжнародні біржові операції, Інтернет-торгівля фінансовими продуктами, позабіржова торгівля, неефективний ризик-менеджмент); факторами впливу (масштаб (складність) інституту, взаємопов'язаність інститутів, ринків, інструментів (у межах країни, між країнами і в світовому масштабі), рівень накопиченого боргу, макроекономічні фактори); каталізаторами(тригерами)(асиметрія інформації, стагна і опортуністична поведінка, неадекватні рейтинги); локалізацією (місцем прояву) ризику (міжнародні фінансові ринки, національні фінансові системи та глобальні системно важливі фінансові інститути); методами впливу (ідентифікація, моніторинг, експертні оцінки, моделювання, прогнозування, антикризові програми, коригування, вдосконалення методології оцінки); регуляторами (міжнародні фінансові організації, об'єднання країн, міжнародні форуми, центральні банки, галузеві міжнародні фінансові асоціації, комісії, служби); механізмами захисту (страхування вкладів, створення компенсаційних фондів фінансових інститутів, гарантійних фондів держав, гарантії національних урядів, регіональні ініціативи, законодавчі ініціативи, антикризові стратегії економічних суб'єктів); наслідками реалізації (суверенні дефолти, загрози розпаду об'єднань країн, масові банкрутства, безробіття, зміна урядів, відхід у відставку провідних політичних діячів, корупційні скандали, масові протести населення), які впливають на можливість забезпечити платоспроможність країни й ефективно використовувати позикові кошти в процесі виконання їх функцій, що об'єктивно зумовлює необхідність урахування фінансових ризиків не лише на всіх етапах міжнародного

кредитування, а й під час проведення прозорої та виваженої фінансової політики як дієвого інструменту соціально-економічного розвитку держави [2-3].

Список використаних джерел:

1. Бобиль В.В. Управління банківськими ризиками в умовах фінансової кризи [Текст]: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08 / В.В. Бобиль. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 442 с.
2. Бородюк О.В. Як удосконалити управління банківськими ризиками. Незалежний аудитор. 2014. №9 (32). С. 96-107.
3. Кльоба Л.Г. Фінансова безпека і ризики банківської інвестиційної діяльності. Інвестиції: практика та досвід. № 12. 2016. С. 6-12.

ПІДСТАВИ ТА ПЕРЕДУМОВИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ

КОНОПЛЯ ЯРОСЛАВ

Чернігівський національний технологічний університет

Під час реформування ЗВ в нашій Державі, ЗР є і залишаються одним з основних національних багатств нашої Держави. Водночас, ЗР обумовлені стратегічним значенням у сфері правовідносин, а тому підлягають досконалій кримінально-правовій охороні. Сьогодні на долю України приходить біля 0,45% світового земельного фонду, однак при цьому рілля займає 2,4% світової площі ріллі. Наша Держава займає п'яте місце в світі за площею сільськогосподарських угідь. Також, Україна розташувалась на третьому місці по площі ріллі на 100 мешканців країни [1, с. 87]. Всі вищезазначені дані свідчать про те, що висока продуктивність українських ґрунтів відіграє провідну роль земельного фонду як одного з найважливіших ресурсів для

економічного розвитку України.

Сам термін «земля» можна розглянути в різних значеннях: це може бути верхній родючий шар, який використовується в сільському господарстві; це може бути «територія» окремої держави, як «ЗР» так і «земельний фонд». Отже, слід визначити кожен із термінів, що пов'язується з використанням землі. Законодавчо, поняття землі і ЗР міститься в Законі України «Про охорону земель» (далі – Закон) від 19.06.2003 р. Відповідно до ст.1 Закону, земля – це поверхня суші з ґрунтами, корисними копалинами та іншими природними елементами, що органічно поєднані та функціонують разом з нею [2].

Поняття «ЗР» має більш вузьке значення, ніж поняття «земля», що пов'язане з господарською діяльністю людини [3, с. 20].

Відповідно до ст.1 Закону, ЗР – сукупний природний ресурс поверхні суші як просторового базису розселення і господарської діяльності, основний засіб виробництва в сільському господарстві [2]. Також не варто забувати, що ЗР нашої Держави є унікальними, оскільки на території сучасної України нараховується 650 видів ґрунтів [4, с. 91].

Варто враховувати думку Коваленко Н. Я. про те, що в межах окремих держав ЗР визначаються певними кордонами, а в цілому, на планеті, поверхнею суші. Використання ЗР як засобу виробництва також пов'язано з постійним місцем їх використання. Також, варто додати, що ЗР є частиною території, яка може бути об'єктом права власності і користування [5, с. 119].

Соціальна обумовленість кримінально-правових норм є однією з найважливіших у теорії кримінального права, адже соціальна обумовленість виступає тією об'єктивною передумовою, що приводить в рух процес криміналізації суспільно небезпечного діяння. Соціальна обумовленість конкретної кримінально-правової норми, як одна із найважливіших підстав криміналізації певного діяння, впливає із розуміння соціальної обумовленості права та проявляється в її відповідності основним принципам системи права, об'єктивним тенденціям розвитку суспільства та вимогам

соціальної справедливості [6, с. 211]. На думку В. К. Грищука, наукове дослідження проблем соціальної зумовленості має дати відповідь на питання: чи доцільно забороняти певне діяння людини і якою у зв'язку з цим має бути теоретико-прикладна модель норми (норм) закону про КВ [7, с. 15-18]. На думку Газдайки-Василишиної І. Б., все те, що створює реальну потребу в кримінально-правовій нормі, слід іменувати чинниками, які зумовлюють криміналізацією діяння [8, с. 249]. Такі чинники, на думку Коробєєва А. І., умовно можна поділити на дві групи: а) чинники, які зумовлюють встановлення КВ за певні суспільно небезпечні посягання; б) чинники, які стосуються процесу криміналізації, тобто процесу правотворчої діяльності [9, с. 88-90].

Як вказує Газдайка-Василишина І. Б., саме шляхом дослідження першої групи згаданих чинників можна розкрити соціальну зумовленість КВ за злочин. Вона також виділяє наступні обставини, які слід враховувати при з'ясуванні соціальної зумовленості КВ за злочини проти власності: суспільна небезпека злочину; його відносна поширеність; доцільність протидії діянню кримінально-правовими засобами; традиції вітчизняної законодавчої практики боротьби зі злочином; зарубіжний досвід застосування кримінально-правових засобів протидії злочину [8, с. 249]. Можна зробити висновок, що вищезазначені чинники обґрунтовані та достатні для вивчення соціальної обумовленості КВ.

Варто звернути увагу на слова Грищука В. К., який вказує, що суспільна небезпека злочину слугує одним із критеріїв криміналізації суспільно-небезпечних діянь [10, с. 239].

Не менш важливим питанням щодо кримінально-правової охорони ЗР є питання підстав криміналізації. Найчастіше, поняттям «підстави криміналізації» визначаються процеси, що відбуваються в матеріальному та духовному житті суспільства, розвиток яких породжує об'єктивну необхідність кримінально-правової охорони тих чи інших цінностей [6, с. 204-205].

Окрім поняття «підстав криміналізації», варто визначити причини зміни кола та обсягу криміналізації. До них зазвичай відноситься: виникнення нових, тих, що не існували раніше, видів суспільно небезпечної діяльності людей; несприятлива динаміка людської поведінки, що раніше регламентувалася в адміністративному законодавстві або ж взагалі не визначалась як правопорушення; науково-технічний розвиток, що розвиває потенційно небезпечні для людини сфери науки і техніки; необхідність посилення охорони конституційних прав і свобод людини і громадянина; помилки у декриміналізації злочинних діянь у сфері ЗВ, які були впроваджені раніше [11, с. 281-282].

Також, окрім вищезазначених причин, Готін О. М. до підстав криміналізації відносить: зміну уявлень про ступінь суспільної небезпеки діяння; зміну загально визнаної моральної оцінки відповідного діяння; виконання державою міжнародно-правових зобов'язань [12, с. 95-96].

Важливим аспектом у статтях щодо відповідальності за злочини у сфері ЗВ була їх поява у чинному КК України в різний час та за різних умов. Тому закономірним фактом є те, що підстави для криміналізації кожного із правопорушень земельного законодавства між собою відрізняються.

Законодавець, прийнявши 5 квітня 2001 року КК України, фактично не враховував історичний досвід та досвід іноземних держав щодо протидії порушенням прав на землю. Окрім цього, не було враховано підстав для включення норм щодо самовільного зайняття ЗД та самовільного будівництва до КК України. Саме після цього кроку нашого законодавця – Верховної Ради України (далі – ВРУ) почались масові самовільні зайняття землі, по факту – незаконне заволодіння чужою ЗД.

Адміністративна відповідальність за даний проступок була надто легка для правопорушників (ст. 53-1 КУпАП), і зупинити правопорушення таким чином не виходило, оскільки штрафи були надто мізерними. Законодавець, вочевидь, цього не врахував, а правопорушники продовжували порушувати норми законодавства і продовжували протиправно володіти ЗД.

В підтвердження цього можна звернутись до статистичних даних: для прикладу, у 2001 році було зафіксовано 20 680 фактів самовільного зайняття ЗД, а у 2006 році, в два рази більше – 41 225 фактів того ж самого самовільного зайняття ЗД [13]. Окрім самовільного зайняття землі, правопорушники не просто продовжували використовувати землю, а і в подальшому починали будівництво на захоплених ЗД.

Для того, щоб виправити помилки попередніх років, для більш ретельного захисту ЗР, ВРУ 11 січня 2007 року відреагувала на дані порушення, ухваливши Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за самовільне зайняття ЗД». Окрім цього, Законодавець доповнив КК України ст. 197-1, якою передбачив КВ за самовільне зайняття ЗД та самовільне будівництво.

Варто погодитись із думкою Цвіркун Н. Ю. щодо підстав криміналізації безгосподарського використання земель. Вона зазначає, що землекористування за сучасних умов характеризується значним рівнем сільськогосподарського освоєння території, зокрема її розораністю, якій немає аналогів у світі. Тривале, часто нераціональне використання ґрунтів, надмірне механічне оброблення, застосування важкої агро- і меліоративної техніки, значне внесення мінеральних і недостатнє внесення органічних добрив, недотримання ґрунтозахисних технологій призвели до незворотного погіршення властивостей ґрунтів, втрати гумусу, значного ущільнення кореневмісного шару. Внаслідок цього в ґрунтах відбуваються кількісні та якісні структурні зміни. Відбувається погіршення водно-повітряного і теплового режиму кореневого шару та умов живлення рослин. Вищезазначені процеси посилюють ерозію та порушують екологічні і продуктивні функції ґрунтів [14, с. 104].

Доцільно зазначив Кулинич П. Ф. щодо того, що в Конституції нашої Держави закріплений важливий конституційний принцип регулювання ЗВ, який означає, що: норми правової охорони земель мають бути більш чіткими та більш жорсткими порівняно з нормами, які стосуються охорони інших видів

національного багатства; органи державної влади всіх рівнів та органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечити втілення цього принципу в життя [15, с. 6]. При цьому, цілком логічно, що у першій редакції чинного КК України передбачена КВ за таке порушення земельного законодавства, як забруднення або псування земель, а також безгосподарське використання землі. Саме це дозволяє органам державної влади та місцевого самоврядування втілити в життя конституційну норму щодо ретельної охорони землі як основного національного багатства.

Не менш важливим об'єктом ЗВ є ґрунт. З часом в Україні протиправні дії у вигляді посягання на ґрунт набували дедалі більшого поширення. Прикладом цього було незаконне зняття ґрунтового покриву (поверхневого шару) землі. Якщо ж порівняти статистичні дані, то у 2001 році було зафіксовано 23 факти невиконання умов знімання, зберігання і нанесення родючого шару ґрунту, у 2002 році – 42 факти, а у 2008 році (в рік, який передував доповненню КК України статтями 239-1 та 239-2 – 1189 фактів [13].

Враховуючи той факт, що правопорушення, зазначені вище, в повному обсязі не охоплювалися ст. ст. 239-254 КК України, ВРУ врегулювала прогалини у законодавстві та ухвалила Закон України від 15 листопада 2009 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення у сфері довкілля». Окрім всіх змін, які були внесені до КК України, також передбачалось доповнення КК України двома статтями – ст. 239-1 «Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель» і ст. 239-2 «Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах».

Список використаних джерел:

1. Саблюк П. Т. Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності і господарювання: монографія. К.: Інститут аграрної економіки УААН. 2001. Т.1.

2. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 № 962-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.

3. Лойко П. Ф. Земельный потенциал мира и России: пути глобализации его использования в XXI веке: Учебное пособие. М.: Федеральный кадастровый центр «Земля», 2000. 324 с.

4. Бабіч А. О. Світові земельні, продовольчі і кормові ресурси. Видавництво «Аграрна наука». К., 1996. 570 с.

5. Коваленко Н. Я. Экономика сельского хозяйства с основами аграрных рынков. Курс лекций. М.: Ассоциация авторов и издателей ТАНДЕМ: Издательство ЭКМОС, 1989. 448 с.

6. Основания уголовно-правового запрета. Криминализация и декриминализация: монография. Москва: Наука, 1982. 304 с.

7. Гришук В. К. До питання про соціальну зумовленість кримінальної відповідальності за суспільно небезпечні діяння у сфері господарської діяльності // Відповідальність за злочини в сфері господарської діяльності : матер. наук. практ. конференції / Ред. кол. Сташис В. В. та ін. Х.: Кроссруд, 2006. С. 15–18.

8. Газдайка-Василишин І. Б. До питання соціальної зумовленості кримінальної відповідальності за некорисливі злочини проти власності. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. № 3, 2006. С. 248–258.

9. Коробеев А. И. Советская уголовно-правовая политика: проблемы криминализации и пенализации. Владивосток : Изд-во Дальневост. ун-та, 1987. 186 с.

10. Гришук В. К. Кримінальне право України: Загальна частина: навч. посіб. для студентів юрид. фак. вищ. навч. закл. / В. К. Гришук. К. : Ін Юре, 2006. 568 с.

11. Лопашенко Н. А. Основы уголовно-правового воздействия: уголовное право, уголовный закон, уголовно-правовая политика. СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. 339 с.

12. Готін О. Підстави криміналізації діянь. Право України № 2, 2005. С. 95–98.

13. Лист Державної інспекції з контролю за використанням та охороною земель від 9 квітня 2009 р. № 5-6-1103/378.

14. Цвіркун Н. Ю. Соціальна обумовленість кримінально-правової заборони безгосподарського використання земель. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2010. № 3, С. 100–108.

15. Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: монографія. К.: Логос, 2011. 688 с.

ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

ХАЛІМОН П.В.

начальник реєстраційної служби Прилуцького міськрайонного управління юстиції Чернігівської області

Еколого-економічні проблеми на різних рівнях управління, насамперед пов'язані із особливостями процесу управління та фінансовими можливостями для реалізації заходів щодо забезпечення раціонального природокористування й природовідновлення.

Так, Україна серед європейських країн має найвище значення інтегрального показника антропогенного навантаження відповідно на природне середовище. Головним джерелом забруднення є перш за все водні та земельні ресурси, деградація ґрунтів, водойм тощо. Практично все населення країни споживає неякісні продукти харчування, питну вод та має значну проблему із забруднення всього атмосферного повітря. Таким чином, екологічним питанням на глобальному рівні, яке має тенденцію до

пожвавлення, потребуючи запровадження саме системного підходу для сприяння збереження довкілля в усьому світі та реформування національної еколого-економічної політики. Тобто, інтеграція економічних та екологічних інтересів у процесі функціонування національного господарства має першочерговий характер враховуючи потребу у забезпеченні необхідних умов для стійкого розвитку [1].

В сучасних умовах актуальною є концепція формування еколого-економічної мережі, яку досить активно використовують розвинені європейські країни. Так, за досвідом Всеєвропейської стратегії щодо збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, ключовими елементами, які необхідні для розробки екомережі є: природні осередки, які виступають інструментом для збереження природних екосистем; екологічних коридорів з метою забезпечення взаємного зв'язку між відповідними природними осередками і сприяння розселенню й природної міграції різних видів тваринного світу між відповідними природними ядрами; сфер відновлення порушених екосистем; необхідних буферних зон, які насамперед представляють собою захист певних природних осередків від можливого негативного впливу чинників зовнішнього середовища.

Серед головних умов для забезпечення формування еколого-економічної мережі в країні є значне розширення площі відповідного природно-заповідного фонду України практично вдвічі, таким чином, відбувається досягнення оптимального рівня, який є не менше ніж 10% від площі країни. Становлення й розвиток екомережі передбачає наукове обґрунтування й економічну доцільність проведення структурних змін у земельному фонді шляхом перенесення частини земель до тих об'єктів, які підлягають охороні, для забезпечення цілісності такої мережі [2].

Таким чином, природоохоронні заходи саме на державному рівні проводяться у недостатній мірі та потребують значних нових підходів й напрямів для модернізації з метою гарантування еколого-економічної безпеки країни й окремих її територій. Важливими стратегічними цілями еколого-

економічної безпеки на загальнодержавному рівні є: сприяння підвищення конкуренції продукції аграрного виробництва за рахунок забезпечення якісних характеристик для підвищення показників експорту; зростання рівня самозабезпеченості для виробництва на основі активізації інноваційно-інвестиційної діяльності; удосконалення нормативно-правової бази, яка повинна реагувати на актуальні сучасні умови виробництва аграрної продукції; налагодження зовнішньоекономічної діяльності; в економічному аспекті передбачається необхідність створення передумов щодо збереження стійкості по відношенню до екзогенних й ендогенних загроз, характеризує конкурентні позиції і здатність національної економіки до зростання. Екологічна безпека орієнтована на створення передумов щодо розвитку суспільства у відповідних придатних природно-кліматичних умовах і сприятливого стану навколишнього середовища. Тому напрями у сфері природоохоронної діяльності та раціональне використання земельних ресурсів має ґрунтуватися на використанні екологічно орієнтованого сталого розвитку із урахуванням специфічних територіальних характеристик [3-4]. У відповідності до діючого в Україні законодавства раціональне природокористування регламентує сукупність ключових програмно-цілевих підходів, які насамперед включають різні програми на рівні держави й регіонів у сфері збереження й відновлення природних ресурсів для отримання еколого-економічних пріоритетів у розвитку різних галузей економіки та збереження природного середовища в перспективі для майбутніх поколінь.

Охорона земельних ресурсів та екологізація сільського господарства насамперед передбачає: використання інтегрованого підходу до організації управління земельними ресурсами, сприяння підвищення його координованості і результативності; забезпечення значно ширшого впровадження інноваційних екологічно збалансованих технологій у сфері землекористування; реформування системи моніторингу земель на рівні державиведення земельного кадастру і землеустрою; формування умов для більш максимально можливого забезпечення неперервності використання

ділянок, стан яких у більшості наближається до природного; сприяння збалансуванню співвідношення між певними видами угідь і забезпечення еколого-економічної безпеки та рівноваги територій у різних регіонах; значне розширення площі лісів, лісових смуг й інших захисних насаджень відповідно до науково обґрунтованих індикаторів, які розроблятимуться із урахуванням відповідних регіональних й місцевих особливостей; зростання частки сільськогосподарських угідь екстенсивного використання у відповідності до науково обґрунтованих індикаторів, які розроблятимуться із урахуванням регіональних й місцевих особливостей; використання технологій щодо відновлення виведених із риллі деградованих, або ж малопродуктивних і техногенно забруднених сільськогосподарських угідь; адаптація до європейських стандартів щодо відведення земель під сприяння розміщення об'єктів будівництва, промислового виробництва, транспорту, зв'язку та інше; сприяння розробці й ширшому впровадженню інноваційних біологічних засобів щодо захисту рослин у відповідному сільськогосподарському виробництві; сприяння забезпеченню екологічно допустимого для сільського господарства навантаження на ґрунтовий покрив; широке впровадження інноваційних екологічно збалансованих технологій для організації ведення сільського господарства за позитивним досвідом країн Європейського Союзу.

Усі інструменти державної політики щодо використання земельних ресурсів повинні враховувати можливості та мотивацію можливих учасників такого процесу у виробничій й соціальній сферах зберігати та примножувати національне багатство країни та її регіонів, обмежувати негативний вплив ризиків та гарантувати екологічну безпеку.

В сучасних ринкових умовах значної актуальності набувають питання особливостей використання економічних моделей на основі різних математичних знань, які дозволяють врегульовувати питання соціально-економічного розвитку, формування індикаторів діяльності суб'єктів господарювання. Досить гострим на сьогодні залишається питання екологізації процесу виробництва, використання природоохоронних заходів і

сприяння сталого розвитку. Так, серед індикаторів організації діяльності відповідно до критеріїв екологічності і принципів щодо соціальної відповідальності бізнесу є контроль за дотриманням науково обґрунтованого ліміту виникнення відходів, що за умови їх неправильного поводження і утилізації, можуть становити значну екологічну загрозу.

Шляхом систематизації різних результатів проведеного дослідження нами узагальнено, що в умовах сьогодення проблемні аспекти у використанні земельних ресурсів потребують ефективного регулювання із розподілом й врахуванням специфічних особливостей відповідних природних агрокліматичних зон. Важливість мінімізації негативного впливу на екстенсивній основі щодо використання земельних ресурсів зумовлює питання активізації екологічної політики в державі, насамперед, у біоекономічному напрямку її розвитку, із можливим дотриманням пріоритетів безпеки й узгодженості прийнятних дій.

Отже, саме підвищення інвестиційної привабливості у даному контексті повинне забезпечуватись не підвищенням ринкової вартості на землю, а шляхом проведення докорінних інноваційно-структурних зрушень у використанні природного ресурсу; через мотивування протекціоністських заходів на засадах оптимального соціально відповідального ведення бізнесу. Доцільно провести не розпродаж земельно-ресурсного базису, який формується з плином часу, а поступового переходу від аналізу кількісних характеристик результатів діяльності підприємств відповідно до інтенсивних трансформацій у веденні господарювання, до визначення рівня соціальної відповідальності бізнесу, до підтримання культури землекористування і формування орієнтирів цінностей екологічної культури, механізмів та інструментів еколого-економічної політики держави.

Список використаних джерел

1. Апопій В., Мацько М. Раціональне використання земель сільськогосподарського призначення : правові та економічні проблеми.

Екологічні, економічні та технологічні аспекти використання земельних ресурсів: Матеріали міжнародного науково-практичного форуму, 19-21 вересня 2007р. Львів: Львів. держ. агроуніверситет. 2007. 515с.

2. Чаплигіна О.В., Шиян А.А. Фактори впливу на ціну земель сільськогосподарського призначення. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2011. №1. С. 36-40.

3. Бородіна О., Прокопа І. Подолання структурних деформацій в аграрному секторі України: інституціоналізація і модернізація мало товарного сільськогосподарського виробництва. Економіка України. 2015. №4. С. 88-96.

4. Косович Б. Структура земельних відносин в Україні: економіко-правовий аспект. Вісник Львівського державного аграрного університету: Економіка АПК. 2004. №11(2) 563 с.

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РОДЮЧІСТЮ ҐРУНТУ

НЕХАЙ В.В.

аспірант Чернігівського національного технологічного університету

Нові умови сільськогосподарського виробництва вимагають перегляду та вдосконалення методів аналізу діяльності підприємств, прогнозування і планування розвитку та наслідків від впроваджених заходів, розробки адекватних управлінських рішень. Вирішити проблеми управління сільськогосподарським виробництвом в сучасних умовах можна за допомогою математичного моделювання, що дозволяє вирішити конкретні технологічні, економічні та управлінські задачі.

У діяльності сільськогосподарських підприємств ґрунт є одним з основних засобів виробництва і його продуктивні функції використовуються людством протягом століть. При цьому слід відмітити, що родючість ґрунту

вважається безкоштовною та здатною самовідновлюватись. Але сучасні дослідження свідчать про критичний стан ґрунтів сільськогосподарського призначення. Значний антропогенний вплив на стан ґрунтів спостерігається з середини минулого століття, що характеризується масштабними меліоративними заходами, внесенням великої кількості мінеральних добрив і пестицидів, застосуванням техніки та технологій, що з одного боку, зменшує витрати на проведення агротехнічних заходів, з другого, призвело до додаткового негативного навантаження на ґрунт, його деградацію та порушення збалансованості біогеохімічних процесів в агроландшафтах.

Сьогодні можна говорити про новий науковий напрям - математичне моделювання стану родючості ґрунту, що з'явився на додаток до класичної науки про дослідження фізичних і біохімічних процесів і їх взаємодії в ґрунті. Раніше математичне моделювання в ґрунтознавстві використовувалось спираючись на імовірнісні гіпотези і статистичні методи для оцінки емпіричних даних.

Наразі постає нове завдання математичного моделювання в ґрунтознавстві - визначити нові напрями в розвитку ґрунтознавства з використанням інформаційних технологій. При побудові моделей управління станом родючості ґрунту, що передбачає цілеспрямовану зміну його складових для досягнення запланованого стану, слід користуватися загальними теоретичними засадами управління та методами їх реалізації, а в якості інформаційної бази використовувати кількісне вираження зав'язків в системі ґрунт- технологія-родючість.

Стан ґрунту і його взаємодія з середовищем характеризує певний набір вхідних і вихідних параметрів. Кінцева мета моделей управління станом родючості ґрунту є формалізація причинно-наслідкових зав'язків між ними і побудова бази даних з заданим рівнем суттєвості.

Моделювання управління родючістю ґрунту передбачає наявність, як мінімум, трьох інформаційних блоків, що характеризують: фактичний (початковий) стан ґрунту; кількісні характеристики внутрішніх і зовнішніх

зав'язків; прогнозований або бажаний стан ґрунту.

Застосування математичного моделювання передбачає [1]: побудову математичних моделей для задач прийняття рішень та управління складними системами в умовах невизначеності; вивчення взаємозв'язків, що визначають можливі наслідки прийнятих рішень, а також встановлення критеріїв ефективності прийняття управлінських рішень.

Але у будь-якому випадку головним завданням математичного моделювання є адекватна формалізація завдання, визначення цільових функцій, системи обмежень і припущень з врахуванням наявної бази даних. Складність моделі можна подолати декомпозицією загальної задачі на складові, які вирішують часткові завдання, з подальшим їх синтезом.

Множину відомих на сьогодні моделей у ґрунтознавстві можна поділити на три групи [2]: емпіричні, напівемпіричні та теоретичні.

При побудові емпіричних моделей використовується метод множинного регресійного аналізу. Маючи базу даних результатів спостережень за характеристиками досліджуваного об'єкта, що залежать від різних факторів зовнішнього середовища, за допомогою методу множинного регресійного аналізу отримуємо аналітичний вираз, що зв'язує досліджувану властивість ґрунту з визначеними чинниками навколишнього середовища.

Використання інструментарію регресійного аналізу дало можливість вирішити низку важливих практичних завдань. Але одночасно виявило труднощі і обмеження використання методів регресійного аналізу в ґрунтознавстві, обумовлені специфікою досліджуваного об'єкта.

Напівемпіричні моделі будуються на основі формул, що виражають фундаментальні (балансові) закони природи, які доповнюються емпіричними моделями окремих ґрунтових мікропроцесів, і таким чином утворюється композитна модель, що описує досліджувані явища в цілому. Але використання законів збереження не дає можливості побудувати замкнуту математичну модель агроєкосистеми, бо механізми багатьох процесів, що відбуваються в ній не вивчені в повній мірі і завжди залишається невідомими

ряд величин, для визначення яких доводиться збирати емпіричну інформацію і обробляти її методами математичної статистики.

Теоретичні моделі характеризуються значним обсягом апріорної інформації, необхідної для їх побудови. В емпіричних моделях вихідна (теоретична) інформація використовується тільки для того, щоб вибрати фактори навколишнього середовища, вплив яких на систему буде розглядатися в моделі. В основі теоретичних моделей лежать наші уявлення про механізми описуваних явищ [2]. Теоретична інформація про характер процесів у системі, що розглядаються дозволяє більш обґрунтовано вибрати клас функцій для їх формалізації. Недостатня вивченість механізмів багатьох ґрунтових процесів та надзвичайна складність системи «ґрунт» стримують розвиток цієї групи моделей.

Розвиток інформаційних технологій дозволяє вирішити вищенаведені проблеми за допомогою методу імітаційного моделювання, суть якого полягає у заміщенні аналітичного опису взаємозв'язків між вхідними і вихідними елементами певним алгоритмом, який відображає послідовність розвитку процесів у системі, а потім змінюючи вхідні параметри вивчається поведінка системи.

Питання застосування імітаційного моделювання розглядається протягом багатьох років, але і на сьогодні немає чіткого визначення імітаційної моделі. Аналізуючи ряд праць [3-7] можна зробити наступні висновки: імітаційне моделювання засноване на використанні інформаційних технологій, що забезпечує відтворення розгорнутого в часі процесу функціонування системи з врахуванням взаємодії із зовнішнім середовищем. Основою імітаційного моделювання є: розробка моделі системи на основі декомпозиції з утворенням часткових імітаційних моделей; вибір інформативних характеристик об'єкта, способів їх отримання і аналізу; побудова моделі впливу зовнішнього середовища на систему у вигляді сукупності імітаційних моделей зовнішніх впливаючих чинників; вибір засобів програмування та способу дослідження імітаційної моделі відповідно

до завдань імітаційних експериментів.

Список використаних джерел

1. Сафронова Т.И. Математическое моделирование в задачах агрофизики [Текст] / Т.И. Сафронова, В.И. Степанов. - Краснодар: КубГАУ, 2012. - 110 с.
2. Рыжова И.И. Математическое моделирование почвенных процессов [Текст] / И.И. Рыжова. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. - 82 с.
3. Кельшон В. Имитационное моделирование [Текст] / В. Кельшон, А. Лоу. - 3-е изд. - СПб.: Питер; К.: Издат. группа ВНУ, 2004. — 847 с.
4. Клейнен Дж. Статистические методы в имитационном моделировании [Текст] / Дж. Клейнен. - Вып.1, 2. - М.: Статистика, 1978.
5. Литвинов В. В. Методы построения имитационных систем [Текст] / В. В. Литвинов, Т. Я. Марьянович. - К.: Наук, думка, 1991. - 120 с.
6. Шеннон Р. Имитационное моделирование систем - искусство и наука [Текст] / Р. Шеннон. - М.: Мир, 1978. - 418 с.
7. Томашевський В. М. Моделювання систем [Текст] / В.М. Томашевський. - К: Видавнича група ВНУ, 2005. - 352 С.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

ХОМЕНКО Е.М.

студентка Чернігівського інституту інформації,

бізнесу та права ПВНЗ МІТУ імені академіка Ю.Бугая

Питання оподаткування, обліку та звітності за спрощеною системою досліджували такі науковці, як: А. Василенко, Є. Губар, І. Зоріна, І. Шершун та ін. Зокрема, А. Василенко досліджував переваги застосування єдиного податку, а І. Шершун - питання обліку доходів, витрат і формування звітності за єдиним податком.

В сучасних умовах розвитку українського суспільства особливе місце посідає розвиток та стабілізація економіки країни, через провадження інноваційної політики, боротьби з негативними чинниками, такими як тіньова економіка та інфляція, шляхом ліквідації нормативно-правових прогалин у чинному законодавстві держави задля побудови ефективної економічної системи країни. Формування дієвої економічної системи в країні передбачає реформування як економіки в цілому так податкової системи країни зокрема.

В Україні існує дві форми системи оподаткування – спрощена та загальна. Кожен підприємець має право обирати найбільш вигідну.

Спрощена система оподаткування – це спеціальний податковий режим, запроваджений для зниження податкового навантаження та стимулювання малого підприємництва в Україні [1].

Спрощена система оподаткування набагато простіша з точки зору ведення бухгалтерського обліку, але при цьому має низку обмежень. Так, існує список дозволених для цієї системи оподаткування видів діяльності.

Для платників 1 групи: роздрібний продаж товарів на ринках та / або надання побутових послуг населенню [1].

Для платників 2-ї групи: надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та / або населенню, виробництво та / або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства [1].

3 група платників єдиного податку може займатися наданням посередницьких послуг з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна (а КВЕД ДК 009:2005 це група 70.31), а також діяльністю з виробництва, продажу ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних

металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння. При цьому вони не можуть бути платниками ПДВ [1]. . .

4 група - сільськогосподарські товаровиробники (частка с/г товаровиробництва за попередній податковий рік >75 відсотків) [1].

Також існує межа припустимого обсягу доходу та кількості найманих робітників. Не дивлячись на це, спрощена система оподаткування добре підходить для малого бізнесу, що і забезпечило їй популярність.

Платники єдиного податку звільнюються від обов'язку нарахування, сплати та подачі податкової звітності стосовно податку на прибуток, земельного податку, ПДВ з операцій з постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, крім ПДВ, що сплачується:

- фізичними та юридичними особами, які обрали ставку єдиного податку 3% (третя група),
- платниками єдиного податку четвертої групи.

Також звільнюються від сплати податку на майно, рентної плати за спеціальне використання води платники єдиного податку четвертої групи.

Відмінністю суб'єктів господарювання, які використовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, є сплата єдиного податку.

Для 1-ї групи ставка єдиного податку становить до 10% мін. заробітної плати (до 137,80 грн.); для 2-ї групи до 20% мін. заробітної плати (до 275,60 грн.); для 3-ї групи ставки складають: 3% (для платників ПДВ) і 5% (для неплатників ПДВ). Базою нарахування для цих платників є сума отриманого доходу. Для 4-ї групи - розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та / або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування та становить (у відсотках бази оподаткування), а саме:

- для ріллі, сіножатей і пасовищ (крім ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, а також ріллі,

сіножатей і пасовищ, що перебувають у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (вирощуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті, або надані їм у користування, у тому числі на умовах оренди) - 0,81;

– для ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, - 0,49;

– для багаторічних насаджень (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях) - 0,49;

– для багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, - 0,16;

– для земель водного фонду - 2,43;

– для ріллі, сіножатей і пасовищ, що перебувають у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (вирощуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті, або надані їм у користування, у тому числі на умовах оренди, - 5,4.

Додаткове обмеження з'явилося у 2016 році для 3-ї групи: протягом календарного року обсяг річного доходу не повинен перевищувати 5000000 гривень. При цьому для третьої групи знято обмеження на кількість найманих працівників.

Податковим періодом для 1-ї, 2-ї та 4-ї групи є календарний рік. Третя група звітує кожного кварталу. На спрощеній системі оподаткування підприємці подають декларацію з єдиного податку, відображають у ній показники доходу й актуальну інформацію про свою діяльність. Здавати звітність потрібно навіть тоді, коли ви не провадите діяльності й не отримуєте доходу.

Прибутком з якого сплачується єдиний податок є:

1. для фізичних осіб підприємців - це прибуток, який отримують протягом податкового (звітного) періоду в готівковій або безготівковій формі, матеріальній або нематеріальній формі;

2. для юридичних осіб - це будь-який прибуток, включаючи прибуток

отриманий від філій, відділень, представництв такої юридичної особи, отриманий протягом звітного податкового періоду в готівковій або безготівковій формах, а також матеріальній або не матеріальній формах.

Суб'єкти малого підприємництва самостійно обирають, чи вести бухгалтерський облік за загальним правилом (з використанням загального Плану рахунків), чи у спрощеному вигляді (із застосуванням спрощеного Плану рахунків і складанням фінансової звітності відповідно до ПБО 25) [4].

Перехід на спрощену систему може здійснити: по-перше, платник податків який відповідає вимогам, встановленим ПКУ (відповідати цим критеріям він повинен протягом року, що передує переходу на спрощену систему); по-друге, не можна займатися забороненими видами діяльності для спрощенців; по-третє, протягом календарного року суб'єкт господарювання не переходив на єдиний податок (тобто, переходити на єдиний податок більше ніж один раз на календарний рік не можна); по-четверте, треба розраховуватися з податковою службою за всіма податками та платежами, тобто не мати податкового боргу.

Платники єдиного податку можуть самостійно відмовитися від спрощеної системи оподаткування у зв'язку з переходом на сплату інших податків і зборів, визначених ПКУ (за умови відсутності непогашених податкових зобов'язань чи податкового боргу), з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) кварталом, у якому подано заяву щодо відмови від спрощеної системи оподаткування у зв'язку з переходом на сплату інших податків і зборів. Для відмови від спрощеної системи оподаткування суб'єкт господарювання подає до органу ДПС заяву не пізніше ніж за 10 календарних днів до початку нового календарного кварталу (року).

Враховуючи усе вищезазначене, перевагами спрощеної системи оподаткування вважаємо: спрощену систему нарахування єдиного податку; спрощене ведення обліку та відносну простоту заповнення звітності; звільнення від сплати деяких податків та обов'язкових платежів; можливість бути платником ПДВ за власним бажанням. Вивчаючи податкове

законодавство, виділяємо і недоліки спрощеної системи оподаткування: обмеження по отриманому прибутку, кількості найманих працівників, видам діяльності та наявність нюансів роботи фізичних осіб підприємців з юридичними особами, що перебувають на загальній системі оподаткування.

Таким чином, цспрощена система оподаткування є ^запорукою розвитку малого бізнесу в Україні, проте існують певні недоліки, усунення яких дасть змогу покращити умови малого підприємництва, а також забезпечити населення робочими місцями.

Список використаної літератури:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436- IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». - Наказ Міністерства фінансів України від 31.09.1999 р. № 87 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
5. URL: <http://kyiv.sfs.gov.ua/okremi-storinki/arhiv1/print-154898.html>.

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВОЮ СИСТЕМОЮ В УКРАЇНІ

ШЛЬОНЧИК О.С.

студент Чернігівського інституту інформації,
бізнесу та права ПВНЗ МІТУ імені академіка Ю.Бугая

На сьогоднішній день податок на додану вартість (ПДВ) є одним із

головних джерел поповнення державного бюджету України. Водночас, ПДВ - це найпроблемніший податок, оскільки він складний у нарахуванні та сплаті, у зв'язку з чим виникає можливість наявності бюджетної заборгованості, ухилення від сплати податку, у тому числі за рахунок неузгодженості законодавчих актів та численних їх змін, недосконалої системи податкового обліку.

Відтак, ПДВ дорогий у керуванні і регресивний за своєю природою. Прийняття Податкового кодексу України (ПКУ) не вирішило вищевказаних проблем. Крім того, до ПКУ й надалі вносяться численні зміни, приймаються окремі законодавчі акти, інші нормативно- правові акти, порушуючи принцип стабільності, на якому повинно ґрунтуватися законодавство. Звичайно, це впливає на своєчасність та достовірність обліку розрахунків з ПДВ.

Вивченню проблем, пов'язаних з нарахуванням та обліком розрахунків з ПДВ, присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених та фахівців, таких як Ф. Ф. Бутинець, В. М. Жук, Г. В. Нашкерська, В. К. Орлова, М. С. Орлів, В. М. Пархоменко, В. Я. Плаксієнко, Н. А. Ривак, С. В. Хома, П. Я. Хомин тощо. Проте враховуючи зміни, які постійно відбуваються в механізмі нарахування та сплати даного податку згідно чинного законодавства, ці питання і досі залишаються важливими та актуальними.

Метою дослідження є визначення особливостей нарахування ПВД у 2016 році, з'ясування сутності процесу відшкодування податкового кредиту.

Виклад основного матеріалу. ПКУ знову зазнав змін, у тому числі і в нарахуванні податку на додану вартість. 24 грудня 2015 року Верховна рада України прийняла бюджет, а разом з ним і внесла зміни до ПКУ.

Одним із найважливіших моментів для кожного податку є його ставка. Ставка ПДВ в 2016 році не змінилась, вона складає як і раніше 20% для більшості господарських операцій, для експортних операцій ставка складає 0% [1, 2], і 7% для фармацевтичних виробів. База оподаткування також зазнала змін, тепер для власного виробництва вона розраховується виходячи із собівартості виробництва окремої продукції, а для інших товарів базою

оподаткування залишилась договірною вартістю [2].

Але тут виникає закономірне питання, як саме виконавчі органи збираються перевіряти конкретність сум нарахованого ПДВ, тому, що, одна справа перевірити договірну вартість товару, порівнявши ціни, подивитися на вартість аналогічних товарів, а із собівартістю все складніше. Собівартість залежить від великої кількості факторів, і на кожному підприємстві, навіть якщо воно виробляє таку ж саму продукцію, вона буде іншою, і може змінюватись в широких межах. Все це може призвести або до зменшення надходжень податкових зобов'язань від платників, або до зловживання і суб'єктивізму з боку податкових органів. А може й до всього разом.

Також з'явилися нововведення і в використанні ПДВ-рахунків. Формулу розрахунку податку доповнено овердрафтом. В даному випадку це носить більш позитивний, ніж негативний характер, тому, що, середньомісячну суму ПДВ, за останні 12 місяців щоквартально переглядають. Це скорочує обсяги витікання коштів що в обігу, тому, що овердрафт дає можливість зменшити обсяги депонування на ПДВ-рахунках. З'явилась можливість поповнювати рахунки сумою надмірно сплачених податкових зобов'язань.

Важливим фактом є повернення механізму скарг на недобросовісних партнерів, які заповнили податкову накладну з помилками, або зареєстрували її не своєчасно. Починаючи з 2015 року подібні випадки не могли бути оскаржені, і позбавляли платника права на податковий кредит. Зараз же контролюючі органи після подачі скарги повинні обов'язково провести непланову перевірку особи на яку подали скаргу та застосувати до неї санкції.

Тепер лише відсутність зареєстрованої податкової накладної може стати підставою для відмови на надання податкового кредиту. Слід зазначити, що ПКУ допускає помилки в податковій накладній, а саме: помилки в ПТБ фізосіб; назви юридичних осіб; ціні поставки і загальній сумі, що підлягає сплаті, якщо вони не впливають на розмір податку; описі товарів або послуг; податковому номері платника податку.

Самі радикальні, на наш погляд, зміни відбулись в АПК, при чому ці

зміни явно не в бік лібералізації. Сільське господарство знаходиться в не дуже гарному стані, але воно одне з не багатьох галузей промисловості, яка здатна приносити прибуток. В уряді неодноразово говорили, що потрібно позбавити АПК усіляких пільг та поблажок.

Під сплату ПДВ підпадають операції з зерновими культурами, а саме позиції 10011008 та 1205 і 1206 - це пшениця, овес, просо та інші зернові [1, 2]. До цього операції з цими культурами були звільнені від оподаткування. Сплачувати податок повинні всі продавці, незалежно від того, посередник він або виробник. Але дія цієї норми відстрочена до 2018 року. Крім того для торговців зняли обмеження на бюджетне відшкодування при експорті зерна.

Що до спецрежиму ПДВ - в 2016 році він ще діє, але з деякими нюансами, а саме при операціях с технічними та зерновими культурами платник податку повинен 85% ПДВ переводити до бюджету, а решту залишати в своє розпорядження. Підприємства в сфері тваринництва повинні сплачувати лише 20% а решту, тобто 80% залишати собі. В інших напрямках це співвідношення дорівнює 50% на 50%. Але якщо підприємство працює відразу в декількох напрямках, то суми які підлягають розподілу розраховуються з кожного окремо.

Процес відшкодування ПДВ став більш простим. Норму, при якій компанія що претендує на відшкодування повинна зареєструватися не раніш ніж за 12 місяців до моменту як вона подала заяву на відшкодування скасували. Також умова, за якою сума оподаткованих операцій має бути меншою ніж сум заявлена до відшкодування ліквідована.

З першого лютого 2016 р. запрацювали реєстри для бюджетного відшкодування ПДВ. Цих реєстрів два - один для автоматичного повернення, а другий для всіх інших. Проте, незалежно від реєстру для віх компаній передбачені перевірки, щоб підтвердити суми відшкодування. Перевірки проводяться протягом 30 днів з моменту подачі заявки співробітниками Державної Фіскальної служби. Перевірки (камеральні або документальні) не є обов'язковими, з цього виходить що сума відшкодування вважається

узгодженою з моменту закінчення терміну протягом якого до платника могли звернутися ревізори. Для підприємств які хочуть потрапити в перший список - на автоматичне відшкодування є ще одна перевірка - на предмет відповідності критеріям.

В уряді як завжди сильні настрої що до реформування ПКУ, а колишній прем'єр міністр А. Яценюк заявляв, що новий Кодекс вступить в силу з 2017 року, і питанню ПДВ в ньому буде приділено велику увагу, оскільки і Кабмін і ДФС мають сильні наміри вилучати тіньові суми податку на додану вартість. З цього виходить що в подальшому майбутньому слід очікувати ліквідації пільг, і більш жорсткого контролю за сплатою і адмініструванням ПДВ, а зміни які вступили в поточному році - це тільки перша сходинка до нового і більш збалансованого податкового кодексу.

Взагалі реформування ПКУ є дуже важливим питанням. Але прийняти збалансований і правильний з усіх боків дуже важко, все відбувається з баталіями та перипетіями в останні дні звітного року. Також питання позбавлення тіньових, тобто корумпованих, схем залишається відкритим. Але не зважаючи на все це - зміни відбулись, і те, які ці зміни - позитивні чи негативні, ми зможемо дізнатися пізніше.

Список використаних джерел

1. Митний кодекс України від 11.07.2002 р. № 92-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436- IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». – Наказ Міністерства фінансів

України від 31.09.1999 р. № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

5. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>

6 АПК У 2016 РОЦІ: Спецрежим і не тільки [Електронний ресурс]. - Режим доступу: imgpartners.com.ua/company/publications/apk-u-2016-specrezhim-i-ne-tilki-615-615/

ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ОЦІНКИ СУДДЕЙ УКРАЇНИ

СОКОЛ М.Ю.

старший викладач Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права МНТУ імені академіка Ю. Бугая

В Україні рівень суспільної довіри до суду викликає занепокоєння, а запит суспільства на очищення суддівського корпусу та підвищення ефективності судової системи є надзвичайним. Це стає основною причиною для проведення кваліфікаційної оцінки.

Не випадково ключовим завданням у сфері правосуддя керівництвом держави та сьогодні визначено проведення судової реформи, яка б забезпечила ефективний захист прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб в судовому порядку, практичну реалізацію права та справедливий суд, гарантованого Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод. Способом реалізації такого завдання покликаний стати підготовлений Президентом України та прийнятий 13 січня 2016 року Верховною Радою України в першому читанні проект Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» (реєстраційний номер № 1656) [1].

Сьогодні існує багато проблем в державі, судову систему вони також не

оминули. Проблеми у сфері ефективності судової системи є: очищення суддівського корпусу від непрофесійних і недоброчесних суддів та створення дієвих механізмів запобігання корупції, використання повноважень, наданих для здійснення правосуддя, для власного зиску, позбавлення громадян захисту гарантованих Конституцією України та законами прав і свобод унаслідок необ'єктивного розгляду судових справ, зловживання особливим статусом у позаслужбовій діяльності, уникнення передбаченої законом відповідальності за проти - правні діяння. Інструментом очищення суддівського корпусу визначено проведення кваліфікаційної атестації діючих суддів, окремим етапом якої встановлено складення суддею атестаційного іспиту за зразком іспитів, які складають кандидати на посаду судді.

Вирішення цих питань можливе при проведенні ряду реформ і удосконалення здійснення своєї діяльності представниками судової влади. За статтею 87 «Про забезпечення права на справедливий суд» (реєстраційний номер № 1656). Законопроектний атестаційний іспит має проводитися Вищою кваліфікаційною комісією суддів України (далі ВККСУ) шляхом складання суддею письмового анонімного тестування та виконання практичного завдання з метою виявлення рівня знань, практичних навичок та умінь у застосуванні закону [2]. Його порядок, методика оцінювання повинні визначатися положенням, що затверджується ВККСУ за погодженням із Радою суддів України. Тестові запитання та практичні завдання атестаційного іспиту для суддів планується складати з урахуванням принципів інстанційності та спеціалізації.

Метою проведення оцінювання може бути отримання інформації: про якість роботи суддів (оцінка досягнень і навичок, виявлення потреб у навчанні та забезпечення зворотного зв'язку); для прийняття рішень про заохочення суддів чи просування їх по службі; для визначення елементів суддівської винагороди або пенсійного забезпечення на основі індивідуальної продуктивності роботи судді; для можливого подальшого вирішення питань щодо дисципліни судді тощо.

Слід наголосити, що практика європейських демократій не знає такого інструменту атестації діючих суддів, як проведення щодо них іспиту. Правовою та інформаційною основою для такого висновку стали аналітичні матеріали й акти міжнародних та європейських організацій (ООН, Ради Європи, ОБСЄ), в тому числі професійних суддівських органів, зокрема Консультативної ради європейських суддів (далі - КРЄС) та Європейської комісії з ефективності правосуддя [3].

Судді не можуть бути оцінені через надання оцінки змісту їхніх рішень. Визначення професійної компетентності має здійснюватися через оцінювання (аналіз) професійної діяльності, включаючи професійні навички. Саме в цьому полягає принципова відмінність між діючим суддею та кандидатом на посаду судді, оскільки в останнього відсутня база такого оцінювання. Жоден із документів міжнародних та європейських організацій не містить положень щодо використання в якості інструмента індивідуальної оцінки (атестації) іспиту з питань права. У практиці країн-членів Ради Європи використовуються формальні та неформальні моделі оцінювання.

Формальна модель оцінювання передбачає функціонування органу з оцінювання, склад та повноваження якого визначаються законом. Законодавчо також визначаються мета оцінювання, застосовні критерії, процедура оцінювання та її можливі наслідки, процесуальні гарантії прав судді при проведенні оцінювання щодо нього. У деяких країнах таке формальне оцінювання покладається на голів судів або спеціально уповноважених суддів-перів. Неформальна модель оцінювання не передбачає формалізованих норм або критеріїв, не має прямих наслідків для судді, який проходить оцінювання. Неформальне оцінювання може проводитися у вигляді обговорення, неформального збору інформації про суддю тощо.

Отже, у дослідження результатів діяльності судді повинно передбачати аналіз кількісних та якісних показників роботи судді на посаді. Кількісні показники роботи судді відображаються в суддівському досьє. Якісні показники роботи судді визначаються його професійною компетентністю,

зокрема, рівнем знань права, спроможністю проводити судові засідання, здатністю писати вмотивовані рішення та справлятися зі значним обсягом роботи, вмінням виявляти повагу до прав та свобод осіб, які беруть участь у розгляді справ.

Оцінка якісних показників роботи судді, на нашу думку, повинна здійснюватися на основі звіту судді-інспектора, призначеного Вищою кваліфікаційною комісією суддів України. Порядок та критерії призначення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України судді-інспектора, а також методика підготовки звіту щодо оцінки суддею-інспектором якісних показників роботи судді визначаються положенням, що затверджується Вищою кваліфікаційною комісією суддів України за погодженням із Радою суддів України.

Атестаційна співбесіда повинна бути підсумковим етапом проведення індивідуального оцінювання діяльності судді та полягати в обговоренні узагальнених результатів (кількісних та якісних показників) роботи судді на посаді за участі такого судді.

Результати аналізу чинного законодавства та проектів, показують що вважається, нинішня судова система занадто складна. Люди роками очікують остаточного рішення суду. Тому з так званої чотири рівневої судової системи уряд України пропонує залишити тільки три ланки. Перша ланка,- це місцеві суди, де має вирішуватися лєвова частка справ кожного громадянина країни, і не давати можливості затягувати розгляд судових справ на десятки років. Друге - це апеляційні суди, які можуть переглядати відповідні судові справи. І третє - відповідно до Конституції України, Верховний Суд є, був і буде самою верхньою ланкою судової системи країни.

Список використаних джерел

1. Проект Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» (реєстраційний номер № 1656). zakon.rada.gov.ua
2. Бринцев В. Д. Застосування та інтерпретація стандартів

(принципів) правової держави в конституційному судочинстві В. Д. Бринцев, І. М. Андрущенко // Вісн. Конституц. Суду України. - 2016. - Бринцев. С. 73-83

3. Гасс Ш. Міжнародний досвід з питань незалежності суду Штефан Гасс // Незалежність суддів: міжнародні стандарти та національна практика: навч.-практ. посіб. / Л. А. Луць, М. Д. Савенко, В. В. Городовенко та ін.; Центр суддів. студій. - К. : Поліграф-Експрес, 2016. С. 63-73

ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

НАУМЕНКО КОСТЯНТИН ВАЛЕРІЙОВИЧ,
аспірант кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної Академії управління персоналом,

Податкова безпека, як ключовий фактор реалізації державної політики у сфері оподаткування, відіграє ключову роль в процесі оцінки ефективності і результативності діяльності державних органів влади.

Тривалий час в Україні науковці займаються цим питанням. Основний вектор наукових зусиль, направлений на створення ефективної системи оптимізації діяльності податкових органів, яка з одного боку буде задовольняти потреби держави в наповненні бюджету, а з іншого інтересам громадян та підприємців, оскільки належний рівень податкової безпеки, можна досягнути за рахунок підтримання сталого та збалансованого підходу до оподаткування, в залежності від доходів та бюджетів різних рівнів, а також прибутковості самих підприємств.

Розглядаючи податкову безпеку як явище, у поєднанні з механізмами її оцінювання, можна виділити, що це дві самостійні системи, які регулюються законом. Так, податкова безпека передбачає стійке функціонування

бюджетної системи країни, а механізм її оцінювання виступає індикатором рівня ефективності економічної політики держави загалом.

Разом з тим, розуміючи те, що податки беруть участь у формуванні дохідної частини бюджету, можна виділити, той факт, що однією з головних загроз бюджетної безпеки є саме неефективність системи оцінювання діяльності суб'єктів оподаткування. Тому, для покращення податкової безпеки необхідний комплексний аналіз функціонування державної податкової політики, мето якого - поповнення капіталів в реальний сектор економіки країни.

Отже, податковий потенціал країни визначається загальним рівнем системи оцінювання податкової безпеки, як окремого утворення з певною кількістю елементів. Ще К. Маркс відзначав, що у податках втілено економічно виражене існування держави, а відповідно і її безпеки [1, с. 308]. Так, виходить, що чим ефективніша система оцінювання податкових органів, тим більше віддача від них.

Механізм оцінювання визначено законодавчо та врегульований на рівні нормативних положень та документів. Згідно основного Закону України найважливішим ревізором вважається український народ, тому доповідь буде присвячена короткому огляду можливостей щодо оцінки ефективності діяльності податкових органів, а також пропозицій щодо реалізації таких можливостей.

Дослідженням механізмів оцінювання рівня податкової безпеки займались:

І. Подік, Ю. Бережна, М. Виклюк, Ю. Іванова та інші. Проте зважаючи на широке наукове висвітлення даної проблеми, питання оцінки ефективності діяльності податкових органів, як на теоретичному так і на практичному рівні залишаються не вирішеними. Попри значну кількість індикаторів, як мають відображати ефективність податкової системи, комплексної оцінки системи оцінки її рівня на сьогоднішній день не встановлено. Такі показники, як рівень загального податкового навантаження, рівень тінізації економіки, рівень

податкового боргу, а також ряд інших стандартизованих показників оцінки ефективності податкової системи країни не визначають комплексно стан захищеності фіскальної політики держави. Однією із причин такого стану речей є відсутність системних напрацювань щодо інформаційно-аналітичного забезпечення податкової безпеки, методологія якого на сьогоднішній день в умовах інформатизації суспільства, стрімко розвивається. Головна сутність таких завдань має бути спрямована на збір та аналіз інформації, стосовно загроз, та ризиків податкової сфери, нормативна підтримка яких цілком забезпечена державою. Так, Податковим Кодексом України (ПКУ), встановлено ряд нормативних інструментів, що регламентують процеси інформаційно-аналітичного забезпечення податкової системи: ст. 71. Визначення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючого органу; ст. 72. Збір податкової інформації; ст. 73. Отримання податкової інформації контролюючими органами; ст. 74. Обробка та використання податкової інформації [2].

Таким чином, законодавець встановив засоби інформаційного забезпечення, механізми здійснення та форми контролю на цими процесами. Питання щодо застосування даних норм, можуть виникати у сфері отримання інформації (ст. 73 ПКУ) [3]. Тому, для розширення меж інформаційно-аналітичної діяльності, можна розкришити норми ст. 73 ПКУ, у сфері інформаційного забезпечення діяльності податкових органів. Зокрема, надати громадянам додаткові права в інформуванні податкових органів та створення окремих інформаційних ресурсів для накопичення, обробки та аналізу інформації, щодо діяльності податкових органів.

Перш за усе слід виділити ряд основних напрямів оцінювання суб'єктів податкової діяльності. До таких слід віднести загальний стан якості податкового адміністрування. До наступного напрямку можна віднести контроль за діяльністю податкових органів. Не менш важливим напрямом є оцінка податкової заборгованості. Окремим питанням слід виділити врегулювання податкових спорів. Кожна група зазначених напрямків

діяльності податкових органів повинна містити як мінімум два показника, кожен з яких повинен бути оцінений за бальною шкалою. Має бути встановлений зведений показник ефективності роботи податкових органів, що враховує завантаженість, ефективність, продуктивність, відкритість та добросесність податкових органів.

Зведений показник повинен давати комплексну оцінку роботи податкових органів в усіх напрямках їх діяльності.

Загальний показник якості податкового адміністрування може включати два показника, а саме ефективність збору податків та рівень відхилень фактичного надходження до бюджету щодо прогнозу надходжень.

Контроль за якістю податкових органів, що характеризує якість проведення контрольних заходів, можна оцінити через наступні критерії:

- питому вагу неефективних перевірок;
- відношенням збитків від контрольних перевірок з боку підприємств, до суми збитків, заявлених платниками податків;
- відношенням суми донарахованих платежів за результатами виїзних перевірок в розрахунку на 1 держ. службовця, до середнього значення показника по групі управлінь;
- відношення стягнутих платежів за результатами виїзних перевірок до суми донарахованих платежів за результатами перевірок

Врегулювання податкових спорів можна охарактеризувати трьома показниками, які пов'язані з досудовим та судовим врегулюванням податкових суперечок, а саме:

- відсоткове співвідношення вартості судових вимог, що розглянуті судами на користь податкових органів, до загальної вартості вимог податкових органів;
- співвідношення числа скарг, розглянутих в досудовому порядку, до числа заяв з податкових спорів, пред'явлених до податкових органів та розглянутих судами;
- інтегральний показник якості здійснення функції з державного

регулювання.

Таким чином, можна отримати кількісну оцінку ефективності діяльності податкових органів, що сприятиме покращенню контролю за податковими органами, для поліпшення якого потрібно:

- поглибити контроль за суб'єктами податкової діяльності з боку громадянського суспільства;
- посилити роз'яснювальну роботу по забезпеченню інформованості платників податків та вихованню податкової культури;
- підвищити рівень кваліфікації працівників;
- підвищити рівень взаємодії громадян з податковими органами, а також розширити практику проведення спільних перевірок.

Список використаних джерел:

1. Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. – Т. 4. – С. 308.
2. Податковий Кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112), [Електронний ресурс], Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Правова регламентація порядку визначення елементів податку / О. Ю. Липко // Право і суспільство. - 2012. - № 6. - С. 66-71.